

POŠTINA PLAČANA PRI POŠTI 1102 LJUBLJANA

Planinski vestnik

6

glasilo Planinske zveze Slovenije

junij 2001

POZOR: OPREMA VAM LAHKO REŠI ŽIVLJENJE

MAMMUT

Vrvi, plezalni čevlji, pasovi, oblačila, nahrbtniki.

Za katalog in dodatne informacije pokličite:

T.E.R.R.A., Slovenska 17, 2000 Maribor, telefon: +386 02 2500 966, fax: +386 02 2500 967

E-mail: terraclimb@siol.net

www.promel.si/terra

www.mammut.ch

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

junij 2001

6

letnik CI

izhaja od leta 1895

vsebina

Marjan Raztresen	PZS ima novega predsednika	242
Marjan Raztresen	Beraška kultura	243
Franc Ekar	Planinci ob 10. obletnici vojne	248
Marjan Raztresen	Orumeneli pozdravi izpod Everesta	249
Neva Mužič	Gora kot šola misli in zavesti	255
Dušan Košir	Slovenska ledenika ližejo tople sape	260
Pavle Kozjek	Čevlji za gore in doline	263
Neva Mužič	Tri središča in sto projektov	270
Vladimir Škerlak	Šestdeset gornjskih let	272
Željko Kozinc	Prisotna	272
Edo Kozorog	Stezice v divjo lepoto	273
Jordan Komac	Viharno Sleme	276
Marjan Munda	Planinec – gornik?	277
Pavel P. Pavlovec	Utrinki z zimskih pohodov	278
Lea Kuzman	S Teranom v žepu	280
Vera Pipal	V mislih ste z nami	280
Lado Brišar	Okrog Luknja peči	281
	Iz planinske literature	282
	Društvene novice	283
Aleš Tacer	Jeseni	283
Slavica Štirn	Poključna pravljica	285

Slika na naslovni strani: **Sestop s Špika, zadaj Razor**

Foto: Joco Žnidaršič

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 1000 Ljubljana, Dvorčakova ulica 9, p. p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Raztresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sonja Dolinsek, Mitja Košir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malešič, Dragica Manfreda, Marlen Premšak, Tone Strojnik, Tone Škarja in Franček Vogelcnik. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri Agenciji RS za plačilni promet 50101-678-47046, devizni račun pri Ljubljanski banki - Gospodarski banki d.d. Ljubljana 50100-620-133-900-27620 - šifra valute - 3053/8. Naročnina za leto 2001 znaša 5400 tolarjev in je plačljiva najpozneje do konca marca 2001, posamezna številka stane 600 tolarjev. Letna naročnina za tujino znaša 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto. Tisk Tiskarna JOŽE MOŠKRIČ d. d. v Ljubljani.

PZS IMA NOVEGA PREDSEDNIKA

MARJAN RAZTRESEN

V rekordno kratkem času, v manj kot štirih urah, se je v soboto, 19. maja, v sejni sobi bežigradske izpostave Mestne občine Ljubljana končala letošnja redna skupščina Planinske zveze Slovenije, ki se je celo začela skoraj natančno ob napovedanem času, saj se je od 269 glasov, kolikor jih imajo slovenska planinska društva, upoštevalje ob nujnem glasu za vsako planinsko društvo še večje število članstva ter aktivnih gospodarskih, mladinskih, alpinističnih, markacijskih, vodniških in gorskoreševalskih odsekov, skupščine udeležilo 138 »glasov«, kar je 51 odstotkov za odločanje potrebnih glasov – trije več torej, kot je bila potrebna sklepčnost. Kot se je skupščina začela, se je tudi končala: brez vsakršnih zapletov je na njegovo željo razrešila dosedanjega predsednika PZS **Andreja Brvarja** in izvolila do naslednje, redne volilne skupščine prihodnje leto za predsednika osrednje slovenske planinske organizacije člana in predsednika Planinskega društva Kranj **Franca Ekarja**.

Delovno predsedstvo pod predsednikovanjem **Rudija Skobeta** iz Zbora vodnikov, v katerem sta bila še **Jože Melanšek** iz PD Velenje in **Franc Svetina** iz PD Javornik-Koroška Bela, pravzaprav sploh ni imelo pretežkega dela, da je skupščino pripeljalo do konca, kajti vse je potekalo – čeprav na meji sklepčnosti – skladno z določili.

SEDANJE RAZMERE ZA PLANINSKO DELO

Zadnjič je o delu upravnega odbora PZS in njenih organov poročal dosedanji predsednik Andrej Brvar, ki je v svojem nasploh najdaljšem poročilu v svojem celotnem 11-letnem predsednikovanju PZS povedal med drugim tudi naslednje:

»V preteklem desetletju smo izrazito občutili slabše razmere za prostovoljno delo posameznikov. Povrh vsega so današnje naloge, ki jih mora opraviti planinsko društvo, zahtevnejše, odgovornejše in obsežnejše. Posledica tega je opazen kadrovski osip v planinskih društvih kot tudi v Planinski zvezi Slovenije. Zato se je okreplil pritisk planinskih društev, da del njihovih nalog opravljajo drugi, v organih PZS pa je opazen trend, da del nalog, ki jih sicer opravljajo prostovoljci, opravijo zaposleni v strokovnih službah.

Dobili smo novo zvezo s polnim imenom Slovenski gorniški klub Skala, zveza gorniških klubov. Tudi v tem pogledu smo se priključili nekaterim državam, kjer članke, ki so jim gore ljube, združuje več med seboj konkurenčnih društev in zvez. Na prvi pogled vsebinskega razlikovanja med zvezama ni. V eni točki pa se zvezi bistveno razlikujeta in stojita na povsem nasprotnih bregovih. V Statut Planinske zveze Slovenije smo zapisali, da je planinska organizacija nestransarska. To pomeni, da se v gorah ne bomo delili po strankarski

Predaja »oblasti« pod dvema zastavama, slovensko in planinsko: Andrej Brvar je odšel, Franc Ekar je prišel.

Foto: Marjan Raztresen

pripadnosti, ki naj ostane osebno prepričanje vsakega obiskovalca gorá, da ni dopustno, da so strankarski funkcionarji obenem tudi funkcionarji v planinskih društvih in njihovi Zvezi. Nasprotno Zveza gorniških klubov Skala ne skriva, da je blizu eni od pomembnejših političnih strank. V Planinski zvezi s tako odločnostjo ponavljamo nedopustnost strankarskega vmešavanja v življenje in delo društev zavoljo tega, ker smo prepričani, da bi prisotnost strankarske politike v društvih dodatno razdeljevala Slovence. Vsakodnevnih nestrpnosti in delitev ljudi po strankarski pripadnosti, ki smo jim priča v dolini, v gorah ne potrebujemo. Dva posega politike v gorah bomo planinci v Sloveniji še dolgo ohranili v spominu: Nemško avstrijsko planinsko društvo si je v drugi polovici devetnajstega stoletja poleg planinskih zadalo povsem politične cilje, t.j. germanizacijo slovenskih gor, po drugi svetovni vojni pa so rušili križe na vrhovih in kapelico na Kredarici po naročilu ali s tihim soglasjem takratnega režima. Z nekaterimi izjemami je slovenska planinska organizacija v več kot stoletni zgodovini ohranjala distanco do političnih strank, v gorah so dobrodošli vsi ne glede na svetovnonazorsko, socialno ali strankarsko pripadnost. Tudi to je pripomoglo k ugledu planinske organizacije.

Odsotnost ali nezmožnost dialoga je povzročila odcepitve nekaterih alpinističnih, plezalskih in gorskoreševalnih društev od matičnih planinskih društev, skupaj z lokalno obarvanimi interesi, češ da vsaka občina potrebuje lastno planinsko društvo, pa je povzročila drobljenje planinskih društev. Vsi resda ostajajo še pod streho Planinske zveze, a je v teh planinskih okoljih vprašljivo izpolnjevanje temeljnih planinskih ciljev.

Povprečno je lani vsako društvo štelo 321 članov, pred desetimi leti je imelo povprečno društvo 581 članov. Podatek potrjuje ugotovitvi, da se planinska društva v Sloveniji vedno bolj drobijo. V desetih letih je v PZS 30 odstotkov več planinskih društev, v istem obdobju je padlo število članov za 23 odstotkov. Današnje povprečno planinsko društvo ni le številčno skromnejše, je tudi kadrovsko in programsko slabotnejše in ranljivejše kot nekdanje. Zato ob tem ne presenečajo podatki, da se je število planinskih šol zmanjšalo, da je manj planinskih skupin na šolah, da se trgajo utečene kadrovske poti, ki so vodile najposobnejše od pionirjev planincev prek alpinistov do gorskih reševalcev in vodnikov.

V opisani situaciji si je Planinska zveza zadala nalogo, da ne sme izgubiti že pridobljenih pozicij v družbi, da

ohranimo gore dostopne čimveč ljudem in da planinski množičnosti skušamo vdihniti kvaliteto.

Vodila pri delu Planinske zveze Slovenije in planinskih društev smo dograjevali in brusili, da so postala zrela za sprejem, tri leta. Začelo se je z idejo, da planinska organizacija potrebuje razvojni dokument za novo tisočletje človeštva in novo stoletje planinske organizacije. V Vodilih smo v ospredje postavili človeka, obiskovalca gora, njegove interese in želje. Drugi sklop obravnavanih vprašanj predstavlja gorski prostor, ki je en sam in so nam ga posodili naši vnuki. V zadnjem poglavju smo se dotaknili vprašanj o planinski organizaciji. Vsa tri poglavja so povezana in se medsebojno prepletajo; človek vstopa s svojimi pričakovanji v gorski prostor in planinsko organizacijo; planinska organizacija deluje tako, da bi na eni strani zadovoljila interese njenih članov in na drugi strani posega s svojo aktivnostjo v gorski prostor.

PRAVILNE ODLOČITVE

Potreben zasuk v razvoju tudi v gorskem svetu so narokovala znanstvena spoznanja, ki so povezana s porabo pitne vode in energije. Strategijo razvoja planin-

namesto komentarja

BERAŠKA KULTURA

Planinska zveza Slovenije je nedvomno velika organizacija – v enem od medijev je bila pred tedni omenjena primerjava, da je v Sloveniji več kot planincev samo še upokojencev. Glede na njeno velikost bi upravičeno pričakovali, da je pod njeno streho shranjena malone vsa gorniška literatura, ki je dostopna vsaj v slovenskih knjigarnah, če že ne tudi velik del tiste, ki jo je mogoče nabaviti pri založnikih take književnosti vsaj v alpskih državah in deželah. Prav tako bi bilo mogoče pričakovati, da bo pod to streho shranjena planinska periodika, ki prihaja v Slovenijo v zamenjavo za Planinski vestnik.

V celoti ni v »centrali« Planinske zveze Slovenije ne enega ne drugega.

Pravzaprav ni niti vsega tistega, kar s planinskega področja zadnja leta izdajajo slovenski založniki. Glede dolžnostnih izvodov (ali nemara enega samega) ni takega dogovora, kakršen je med založniki in Narodno in univerzitetno knjižnico, čeprav bi najverjetneje lahko bil glede na specifikko, za redne nakupe take literature pa PZS nima denarja. Izmenjava periodike, ki je bila njega dni prav zgledna, je že precej časa močno okrnjena – na koncu koncev tega prav sistematično nihče izpod te strehe niti ne spremlja.

Pred nekako poldrugim desetletjem je tedanji predsednik PZS **Tomaž Banovec** izrekel, potem še nekajkrat ponovil in vmes vseskozi argumentirano zagovarjal zamisel, da bi planinsko knjižnico preselili v eno od javnih knjižnic, kjer bi bile knjige vsak dan med uradnimi urami dostopne bralcem (še zdaj so na stari lokaciji le enkrat tedensko kakšno popoldansko urico), kjer bi knjižni fond redno dopolnjevali z novostmi in kjer bi knjige urejali po knjižničarskih pravilih, ta del knjižnice pa bi vendarle ostal last Planinske zveze Slovenije. Ena od ljubljanskih javnih knjižnic je bila menda že pripravljena prevzeti te knjige in odpreti planinski oddelek, vendar so bila nasprotovanja nekaterih planinskih funkcionarjev prevelika.

Podobno je s planinskimi arhivi, ki so – ali pa niso. Eden od davnih načelnikov Gorske reševalne službe je ob koncu svojega mandata dejal, da bo arhiv, ki je nastal v času njegovega vodenja, ostal v hrabi pri njem doma, dokler se razmere ne bodo tako uredile, da bo varen v prostorih Zveze. Menda ga ima še vedno doma, kjer je zanesljivo na varnem.

Njega dni je pod streho PZS delovala močna foto sekcija, ki je imela dokaj bogat arhiv. Ko se je sekcija začela rahljati, so se izvrstne fotografije z razstav izgubile.

Kultura ima v slovenski planinski organizaciji, kot se zdi, vse manjšo in manjšo veljavo – v PZS že dolgo ni več kulturno-literarne komisije.

Kdo bi porekel, da za knjige, revije in fotografije pač ni denarja. V vseh drugih velikih planinskih zvezah vsaj alpskih držav ga je. Sicer pa bi bilo mogoče marsikaj urediti popolnoma brez denarja, samo s primernim dogovorom – če bi le bila za to prava volja.

Marjan Raztresen

Slovenske planince je na letošnjem najpomembnejšem zborovanju zastopalo le prav malo več kot polovica planinske baze.

skih koč je začrtal dokument »Slovenski gorski svet in planinska organizacija«, sprejet 1991. leta. V prihodnje naj bi ohranili, v nekaterih delih pa celo zmanjšali standard, ki nam je ta hip na voljo v planinskih kočah. V prvi fazi so planinske kočice nadomeščale dizelske agregate s sončnimi celicami, potem so bila na vrsti suha stranišča, sedaj pa že gradimo čistilne naprave pri kočah. Ko smo nabirali izkušnje in znanje doma in po svetu, nas je to tudi zblížalo s planinskimi zvezami na področju Alp. Povrh vsega nam je uspelo dobiti tudi znatna finančna sredstva iz tujih skladov. Bolj pa žalosti dejstvo, da za ekološko sanacijo planinskih koč najmanj prispeva slovenska država.

Veliko razprav na skupščinah in organih PZS je bilo namenjenih vprašanju lastninjenja. Diskusije, včasih vroče in polemične, so zvečine ostale v kulturnih okvirih, česar pa ne morem reči o predlogu, ki je 1997. leta razburil planinsko javnost, da se Planinska zveza likvidira. Veseli pa me, da smo po nekaj letih razprav sprejeli kompromis in da se vprašanje lastninjenja planinskih koč tekoče rešuje.

Naslednje področje, v katerega smo korenito posegli in ga postavili na povsem nove temelje, je vzgoja in izobraževanje prostovoljnih vodnikov PZS. Odgovornost vodnikov in organizacije je narekovala zaostritev in formalizacijo pogojev. Da so prostovoljni vodniki neprecenljivi in nepogrešljivi za planinsko organizacijo, priča podatek, da je 951 registriranih prostovoljnih vodnikov lani sodelovalo na 15.043 akcijah in da so skupaj opravili več kot 90.000 ur prostovoljnega dela.

Zato smo toliko bolj pozdravili izgradnjo planinskega učnega središča Bavšica, ki je namenjeno izključno vzgajanju in izobraževanju planincev, kar je ena od prednostnih nalog v letih, ki prihajajo.

Cilj, da premagamo vse osemstisočake po izvornih smereh, se je v začetku devetdesetletja le uresničeval, čeprav smo zadnji osemstisočak osvojili sredi devetdesetih let. Še med uresničevanjem tega projekta se je

pričelo iskanje novih ciljev in poti, po katerih se bo dokazovala nova generacija alpinistov. Obrisi novega projekta današnje alpinistične generacije so se zarisali z Lotsejem, bolj jasno pa nakazali z Daulagirijem in lani z Everestom. Poznavalci priznavajo, da so slovenski alpinisti najbolj zaznamovali zadnje desetletje v Himalaji. Navsezadnje temu pritrjujeta v desetih letih tudi podeljeni dve najvišji alpinistični priznanji, Zlati cepin, slovenskim alpinistom.

Alpinizem današnjih dni stopa po poti komercializacije in profesionalizacije, cilji postajajo vse bolj zahtevni. To dejstvo terja tudi prevrednotenje vlog vsakega od akterjev na alpinistični sceni. Če je v minulem obdobju odgovornost za vrhunske alpinistične dosežke prevzemala organizacija, sedaj jemljejo to odgovornost v roke posamezni vrhunski alpinisti, že danes profesionalci. Ne zavoljo komercializacije, ker tega neprofitna mama ne zna. Organizacija ne more in ne sme stati na čelu voza zavoljo zahtevnosti in občutljivosti današnjih ciljev, ki terjajo maksimalno motivacijo. Mora pa omogočati pogoje in vzdušje, da bodo podvigi lažje uresničljivi, vzgajati mora mlade alpiniste, ki se bodo, če bodo zmogli in hoteli, zavihteli na svetovni alpinistični vrh.

Veliko smo storili, ko smo omogočili nekaj vrhunskim alpinistom, da so dobili zaposlitev v državni upravi. Potrebno bi bilo storiti še precej za vzgojo alpinističnega podmladka, pa se, žal, Komisija za alpinizem že nekaj let ubada s hudimi organizacijskimi in kadroviskimi težavami.

PLANINSKA SLOVENIJA V SVETU

Največ pionirskega dela je bilo opravljenega na področju mednarodnih odnosov. Slovenija je pred osamosvojitvijo intenzivno in načrtno gojila stike le v okviru planinskih organizacij Treh dežel. Kot planinska zveza samostojne države smo bili sprejeti že septembra 1991 med člane mednarodne alpinistične organizacije UIAA.

Bili smo prva športna organizacija iz Slovenije, sprejeta v mednarodno združenje. Planinska zveza Slovenije je ena od številčno in finančno močnejših planinskih zvez na svetu, šesta po velikosti, in ima v skladu s statutom UIAA temu ustrezno število glasov. Eden od vrhuncev naše uveljavitve je bilo zasedanje najvišjih organov UIAA 1997. leta v Kranjski Gori, kjer smo gostili udeležence iz 38 držav. Odlično organizirana in izpeljana Generalna skupščina, čeprav v skromnejših kongresnih razmerah, zato pa v gorsko bogatejšem okolju kot v preteklih letih, je okrepila moč in vlogo Planinske zveze Slovenije v tem mednarodnem organu.

Leta 1995 smo bili med ustanovitelji delovne skupnosti planinskih zvez alpskih dežel. V Club Arc Alpin so vključene vse največje planinske zveze Evrope, ki skupaj štejejo več kot 1,4 milijona članov v 1700 planinskih društvih in upravljajo s 1862 kočami v Alpah. Da smo vplivni, priča dejstvo, da je predsednik francoske, italijanske, avstrijske in slovenske planinske zveze lani ob tem času sprejel predsednik komisije Evropske unije **Romano Prodi**. Podrobneje smo ga seznanili s tem, da predstavljajo Alpe za Evropo največji zaokrožen naravni kulturni prostor, ki sega v sedem srednjeevropskih držav in da množični turizem, transport blaga, ljudi in energije navkljub njeni trdoživosti ogrožajo gorsko naravo. Zato naj bi skladi Evropske unije namenjali več sredstev za programe oživiljanja gorskih predelov, obenem pa pričakujemo, da bodo oblasti priznale planinske zveze kot partnerja v vodenju teh načrtov v skladu s politiko Evropske unije, ki spodbuja dialog in partnerski odnos z nevladnimi organizacijami.

Gorski reševalci so v zadnjih letih postali moderno opremljena služba, ki je vzor mnogim tudi v tujini. S tem, da so gorski reševalci vključeni v državni sistem zaščite in reševanja kot javna služba, so jim bili dani pogoji, ki so v precejšnji meri razbremenili kronično pomanjkanje materialnih sredstev. GRS je dobila boljše pogoje za svoje delo, država pa na cenen način urejeno področje, ki bi ga sicer morala organizirati sama. Če so v materialnem pogledu gorska reševalna služba in gorski reševalci pridobili kot še nikoli doslej v svoji zgodovini, pa je to vneslo tudi nemalo kratkih stikov v nekatera planinska društva, kjer so imele sedež postaje GRS. Nezmožnost dialoga in dosege kompromisa je ponekod pripeljala do tega, da so se postaje GRS izdvojile iz planinskih društev in se organizirale kot samostojna društva. Na ta način so se sicer elegantno rešili nekateri problemi finančne narave, a vzniknili so novi. Prekinjen je namreč kadrovski pretok znanja, ki deluje v kompletnih planinskih društvih.

MEDIJI, ZALOŽNIŠTVO, MUZEJ

S tržnimi pogoji gospodarjenja smo se najbolj soočili na področju založništva. Nastalo je kar nekaj projektov izven naše hiše, ki so se dobro odrezali na trgu. Nekateri ob tem negodujejo, a pozabljajo, da je tudi konkurenca spodbudila nas, da založniške projekte bolj pretehtamo kot prej.

V zadnjih letih želje po planinskem muzeju postajajo vse bolj resnične in otipljive. Zahvaljujoč se razumevanju občine Kranjska Gora je že nekaj časa zaposlena kustodinja v Triglavski muzejski zbirki in izdelan je vsebinski scenarij planinskega muzeja. V zadnjem letu dni so stekli pogovori, da v središču Mojstrane postavimo občina, TNP in PZS večnamenski objekt, v katerem bo domoval tudi planinski muzej.

V tem času smo tudi posodobili člansko izkaznico, namere, da bi se s članarino približali evropskim razmeram, pa nismo mogli uresničiti. Morda nam je odločnejši preboj uspel letos, ko smo realno sicer povečali članarino, zato pa članom ponudili tudi cel kup ugodnosti od zavarovanja in reševanja do popustov v blizu 1800 kočah v Alpah.

V zadnjem času je prišlo na vrsto vprašanje organiziranosti Planinske zveze. Menim, da bo potrebno odločnejše združevati komisije, krepiti avtonomnost tistih komisij, ki se povezujejo do planinskih društev in hitreje prenašati rutinske, administrativne in strokovne naloge na strokovne službe. Politika – krmilo – potemtakem še

Delovno predsedstvo na letošnji skupščini ni imelo pretežkega dela: Jože Melanšek, Rudi Skobe in Franc Svetina.

vedno ostaja v rokah amaterskih delavcev in organov zveze, izvajanje pa prevzamejo profesionalci.

Leta 1975 sem prevzel vodenje Mladinske komisije. Takrat si nisem predstavljal, da bom vztrajal polnih 26 let na vodilnih zadolžitvah v organih PZS. Lahko rečem, da je bila to za mene nepozabna življenjska izkušnja, zato je bilo spoznanje in odločitev, da je prišel čas, da prepustim položaj drugemu, resda racionalno, a težko. V teh letih sem spoznal kopico izjemnih ljudi, ki ste me izgrajevali, brusili, korigirali, ob katerih sem se učil praktično vsak dan. To bom pogrešal. Tolažim pa se z misljo, da se bomo poslej več srečevali na planinskih poteh in manj na planinskih forumih. Hvala vam, ker smo skupaj storili veliko za svojo dušo in za planinsko organizacijo.«

IZKAZNICA ZA ROD PLANINCEV

Predsednik nadzornega odbora PZS **Roman Robas** je imel zatem nekaj pripomb na sodelovanje med drugimi organi PZS in nadzornim odborom, vendar sicer ni poročal o nezakonitostih pri delu teh organov. Častno 245

razsodišče PZS se zadnje leto ni sestalo, saj ni bila vložena nobena pobuda, o kateri bi moralo razsojati, zato poročilo pač ni bilo potrebno. Tako je bil po teh poročilih govorniški oder prost za razpravljalce, ki se jih ni zvrstilo toliko kot pred leti, ko je bilo menda potrebno nastopiti ne glede na to, ali je razpravljalec povedal kaj pomembnega ali ne. Toda preden se je začela razprava, se je dvorana povečala za devet glasov; tako je bilo prisotnih 54,6 odstotka slovenske planinske delegatske baze.

Razpravo o poročilih je začel podpredsednik PZS in član PD Domžale **Borut Peršolja**, ki je predlagal, naj bi čistopis Statuta PZS, Častnega kodeksa slovenskih planincev in Vodil pri delu PZS in planinskih društev do letošnjega septembra pripravil in sprejel Upravni odbor PZS, kar je skupščina sprejela. Prav tako je predlagal, naj bi se sedanja Komisija za vzgojo in izobraževanje preoblikovala v Strokovni svet, katerega pristojnosti naj bi prenesli na Mladinsko komisijo, o čemer pa bi sicer odločali na eni od prvih sej Upravnega odbora PZS.

Tone Jarc iz PD RTV Ljubljana je v imenu svoje delegatske baze povedal, da ni jasno, kakšna naj bi bila v prihodnje planinska izkaznica. Zavzel se je za to, naj bi osnutek novega planinskega dokumenta javno objavili in potem na podlagi pripomb za zelo dolgo izdali planinsko izkaznico, saj so vedno nove izkaznice predvsem za manjša planinska društva velik denarni zalogaj.

Podpredsednik Tone Škarja je izročil svojemu dosedanjemu predsedniku Andreju Brvarju zlati častni znak PZS s pripombo, da se je vnovič pokazalo, kako je (bila) kovačeva kobila bosa.

Zvone Šere iz PD Rudi Bregar iz Ljubljane je predlagal, naj bi meddruštvene odbore, ki zdaj niso pravne osebe, preoblikovali v pokrajinske zveze, potem pa se je po dokaj burni razpravi popravil, naj bi postale pravne osebe – in to je bil edini dopolnilni predlog, ki so mu na skupščini nasprotovali tako dosedanji predsednik PZS kot tudi skupščinski delegati in ga niso sprejeli.

Slavica Tovšak iz PD Jakob Aljaž iz Maribora se je zavzela za to, naj bi PZS sprejela dokument o sprejemanju novih članov v organizacijo; nevzdržno je, je dejala, da strokovna služba PZS odpravi kandidatke za članice s pismom, češ da PZS sprejema nove članice samo enkrat letno, čeprav v dokumentih PZS to ni nikjer zapisano. Na njen predlog bo UO PZS sprejel tudi dokument o mentorskem PD za novo članico.

ANARHIJA PRI ZAPIRANJU ALPSKIH DOLIN

Bogdan Seliger iz PD Horjul je sprožil razpravo o zaporah nekaterih slovenskih alpskih dolin za motorni promet, ko se je zavzel za to, naj bi registrirane planince na teh cestninskih postajah obravnavali drugače kot druge obiskovalce. Poleg tega je opozoril še na to, naj bi opredelili mesto PZS pri sprejemanju zakona o pospeševanju turizma, ker je planinstvo pač pomemben del turizma.

Peter Šilak iz PD Ptuj, ki je hkrati govoril tudi kot predstavnik Mladinske komisije (MK) PZS, je poudaril, kako pomemben je delež MK v mednarodnem sodelovanju PZS, **Jože Melanšek** pa se je (po lanskem skupščini) vnovič zavzel za čim manj administriranja v planinski organizaciji, »saj hočejo člani planinske organizacije predvsem to, da jim zagotovimo varno hojo v gore; PZS naj bo servis planinskim društvom, vendar v dogovorjenem obsegu – za ta obseg pa se še nismo dogovorili«.

Podpredsednik PZS **Adi Vidmajer**, ki ima v organizaciji na skrbi tudi meddruštveno dejavnost, je dejal, da je 12 meddruštvenih odborov, kolikor jih je v PZS, zadnje leto delovalo kot še nikoli doslej in so bili pravi koordinatorji med PZS in planinskimi društvi, **Tomaž Rosimovič** iz PD Integral pa je opozoril na odgovornost pri vodenju planinskih izletov: ko meddruštveni odbor nima niti nobenega denarja niti ni pravna oseba in ko v imenu nekega planinskega društva nekdo vodi planinski izlet, na katerem se zgodi nesreča – kdo je sodno odgovoren za posledice?

Hinko Uršič iz PD Senovo je menil, naj bi planinsko članarino še bolj razdrobili in naj bi uvedli dodatne znamkice, ki bi dokazovale, da je imetnik sicer član planinske organizacije in planinskega društva, da pa ne bo izkoriščal ugodnosti, ki jih sicer nudi PZS. Poleg tega je predlagal, naj bi bile datjave iz članarine, ki jih morajo planinska društva odvajati PZS, odvisne od tega, kaj naredi društvo za zvezo.

Vse pozornosti je bil deležen prispevek **Mirka Eržena** iz PD Dovje Mojstrana, ki je dejal, da vlada ta čas v Sloveniji pri zapiranju alpskih dolin za motorni promet prava anarhija. Zavzel se je za to, da bi v državi celovito uredili to vprašanje, ko bi planinske in turistične popot-

nike predvsem redno seznanjali z režimom, ki je v določeni alpski dolini, jim ponudili javni prevoz od zapornice do konca doline, povedali, kdaj se je vendarle mogoče z lastnim avtom peljati do konca doline in koliko to stane. Po njegovem mnenju bi moralo biti to urejeno celovito, ko pa bi sklepali o taki ureditvi, bi morali o tem nujno vprašati za mnenje domače planinsko društvo.

Ko je pojasnjeval vprašanje o zadnja leta prepogostem menjavanju planinske izkaznice, je Borut Peršolja dejal, da bo izkaznica slovenske planinske organizacije vsekakor elektronska, podobna tisti, kakršno že ima nemška planinska organizacija DAV, ko bo mogoče z njo uveljavljati za planince priznane popuste in celo plačevati – kot s kreditno kartico – v planinskih kočah.

Predsednik PZS Andrej Brvar je kot poročevalec, na poročilo katerega so se nanašale pripombe in vprašanja, pojasnil nejasnosti in se opredelil do predlogov. Strinjal se je s skoraj vsemi predlagatelji, ki so sodelovali v razpravi, in pojasnil, da v skoraj vseh velikih evropskih planinskih organizacijah planinska društva odvajajo približno polovico članarine za potrebe zveze, toliko pa je tudi v PZS. Pridružil se je mnenju predlagalca, naj bi bila planinska izkaznica predmet javne predstavitve in razprave, preden bi jo oblikovali in za dalj časa sprejeli.

Tako poročila kot največjo večino dodatnih sklepov so delegati na skupščini soglasno ali z večino glasov sprejeli.

Ali so planinske finance za skupščinske delegate pretežak zalogaj ali pa je za to točko dnevnega reda tako malo zanimanja zato, ker je uvrščena v drugo polovico skupščinskega zasedanja? Pomembni točki dnevnega reda, finančno poročilo PZS za lansko leto in finančni načrt za letos, so po obrazložitvi generalnega sekretarja PZS **Sreča Podbevška** delegati »sprejeli na znanje« in jih ni ganil niti Podbevškov podatek, da si PZS prizadeva za nove in nove popuste za svoje članstvo, ob popustih pri vožnji z vlaki med drugim tudi pri nakupu nekaterih za planinsko udejstvovanje nujno potrebnih »rekvizitov«.

PROGRAM NOVEGA PREDSEDNIKA

Zdelo se je, kot da bi delegati nestrno pričakovali, kako se bodo iztekle nadomestne volitve za predsednika PZS. Dosedanji predsednik Andrej Brvar je namreč letošnjega 2. februarja upravni odbor PZS še pisno in uradno obvestil, da se je nepreklicno odločil odstopiti s funkcije predsednika. Medtem ko so delegati še premišljevali o tem, ali naj bi bile volitve tajne ali javne, je predsednik delovnega predsedstva skupščine Rudi Skobe povabil na govorniški oder edinega kandidata za novega predsednika, dolgoletnega predsednika PD Kranj, nekdanjega alpinista in gorskega reševalca **mag. Franca Ekarja**. V kar obširnem nenapisanem govoru je ta delegatom razložil svoje videnje najbližje prihodnosti slovenske planinske organizacije.

»Težko bo s podobnimi uspehi nadaljevati tisto, kar je bilo doslej narejeno na področju planinstva v Sloveniji,« je dejal Franc Ekar. »Seveda imam vizijo, kako

krepiti Planinsko zvezo Slovenije kot krono, v katero je vgrajenih skoraj 250 diamantov – planinskih društev. Sebe vidim kot vrh gore, ki je PZS – iz popolnoma istega gradiva, iz kakršnega je celotna gora, zato sem prepričan, da bo predsednik uspešen, če bosta uspešna članstvo in vodstvo Zveze.«

Dejal je, naj bi PZS dobila status organizacije, ki je v javnem državnem interesu, to pa naj bo seveda povezano tudi z gmotno spodbudo. Menil je, naj bi PZS vendarle postala članica Slovenskega olimpijskega komiteja, ker bi tako postala bolj zanimiva tudi za šolske programe: enako kot plavanje in še nekatere športne dejavnosti naj bi tudi planinstvo postalo del šolske vzgoje v državi, ki je alpska in najtesneje povezana s svojimi gorami.

Tik preden je bil Franc Ekar izvoljen za novega predsednika PZS, je v daljšem programskem govoru nakazal nekaj svojih videnj, kam naj bi se razvijala slovenska planinska organizacija.

Ob tem bo treba posvetiti nujno pozornost slovenskim planinskim društvom v tujini, mladini in izobraževanju in za te dejavnosti poiskati nove vire financiranja. Trudil se bo, kot je dejal, da bi skupaj s sodelavci PZS nekako obvladovali »fast planinstvo«, ko ljudje dirkajo po gorah in se zvečer vračajo v doline, ne da bi, kot so njega dni, v resnici doživljali gore; v klasični državi planinstva bi se spodobilo vsaj deloma vrniti na klasična planinska pota.

Dejal je, da bodo ob letu gorá 2002 poskušali najti svojo priložnost in od tega kaj iztržiti vsi, ki imajo kaj z gorami in ki nimajo z njimi prav nič. Planinska zveza Slovenije naj bi na tem svojem področju pokazala Slovincem in svetu, da ta svet suvereno obvladuje. »Ko so že nekaj časa razprave o tem, v kolikšni meri je Slovenija v Evropi, moram povedati, da smo slovenski planinci v Evropi in v Alpah že od nekdaj,« je rekel, »saj smo že zdavnaj izpolnili in ponekod močno presegli vse evropske norme.«

Predsedniški kandidat Franc Ekar je naposled dejal, da se bo trudil, da bi PZS dobila svoj informacijski center, »saj živimo v dobi informatike, planinstvo pa je pomemben del slovenske turistične ponudbe, kar pomeni, da naj bo PZS prodornejša na področju informatike.«

ZLATI ČASTNI ZNAK PZS ZA BRVARJA

Potem ko je skupščina PZS soglasno sprejela informacijo o odstopu Andreja Brvarja s funkcije predsednika PZS, ki je za to navedel tri vzroke, da na rednih volitvah

prihodnje leto ne namerava kandidirati, da naj operacionalizacijo Vodil pri delu PZS in planinskih društev s svojo vizijo prevzame novi predsednik in da zaradi preobsežnega dela na čelu planinske organizacije in zahtevnega delovnega mesta, kjer je zaposlen, obeh nalog ne more več dovolj kvalitetno opravljati, je najstarejši od petih podpredsednikov PZS, **Tone Škarja**, Brvarju izročil zlati častni znak PZS, ki ga prvi mož slovenske planinske organizacije še ni imel, in knjigo o Sloveniji.

Borut Vukovič, ki ga je upravni odbor PZS na eni od letošnjih sej pooblastil, da vodi kandidacijski postopek za nadomestne predsedniške volitve, je skupščinskimi delegatom zatem razložil volilni postopek in skladno s statutom PZS predlagal tajne volitve, **Maksimilijan Korošec** iz PD Mozirje pa je predlagal, naj bi bile volitve javne, kar je po statutu prav tako možno, če se za to odloči večina delegatov. Samo 17 delegatskih glasov je bilo za tajne volitve in samo šest glasov je bilo proti edinemu predsedniškemu kandidatu Francu Ekarju, 12

pa se jih je vzdržalo. Tako je predsednik in član PD Kranj v soboto, 19. maja 2001, nekoliko pred 13. uro za eno leto, do redne volilne skupščine maja prihodnje leto, postal prvi mož osrednje slovenske planinske organizacije.

V točki razno se je k razpravi priglasi le **Janez Petkoš** iz PD Bled, ki je svoji planinski bazi obljubil, da bo najvišjemu slovenskemu planinskemu organu poročal o hiši na Bledu, planinski lastnini, katere najemnik, lastnik Okarine, se noče izseliti, češ da je stavba skoraj njegova, ker da je vanjo toliko vložil, njegova zahteva pa je v nasprotju s pogodbo, v kateri je zapisano, da najemnik ni upravičen do kakršnih koli zahtevkov z naslova vlaganj. Planinci so na skupščini svojemu članu, PD Bled, obljubili vso podporo in pomoč.

Čeprav so se pred letošnjo skupščino nekateri bali, da bi lahko prišlo do zapletov, od katerih bi bil še najmanjši ta, da najvišji organ PZS ne bi bil sklepčen, se ni zgodil niti najmanjši incident. Bila je pravzaprav ena od zglednejših skupščin Planinske zveze Slovenije.

NA ZAVETIŠČU GRS KRANJ NA KRVAVCU BO PLOŠČA V SPOMIN NA DOGODKE LETA 1991

PLANINCI OB DESETI OBLETNICI VOJNE

FRANC EKAR

V nedeljo, 1. julija letos, se bo ob 11. uri ob zavetišču GRS na Krvavcu z odkritjem spominke plošče na stavbi začela planinska proslava ob 10. obletnici samostojne Slovenije. To zavetišče GRS, ki je last Planinskega društva Kranj, je namreč edini objekt Planinske zveze Slovenije, ki je bil med nekajdnevno osamosvojitveno vojno poškodovan, med to vojno pa je nudil zavetje pripadnikom slovenske Teritorialne obrambe. To zavetišče so zdaj z vsemi potrebnimi dovoljenji varstvenikov okolja in gorske narave pod vodstvom arhitekta **Klemena Kobala** strokovno obnovili, pri čemer so aktivno sodelovali tudi člani kranjske postaje GRS skupaj z načelnikom **Tomažem Jamnikom**.

ŽIVA PRIČA RAKETIRANJA

Planinsko društvo Kranj se je ob napadu jugoslovanske vojske na našo domovino in v boju za ohranitev naših največjih vrednot – svobode in samostojnosti Republike Slovenije – odzvalo z večjo požrtvovalnostjo, kot so mu to narekovali odgovornost, pričakovanja in dolžnosti. Tako je zapisano v zahvali Ministrstva za obrambo R Slovenije in Republiškega štaba TO za sodelovanje PD Kranj junija in julija na območju Krvavca.

Na Krvavcu so namreč takrat pripadniki TO uporabljali objekte in storitve PD Kranj. V zahvali je RŠTO zapisal: »Naj ne bo nikoli pozabljeno!« PD Kranj je dalo na voljo za potrebe TO prostore od marca 1991 do maja 1992. Tudi prehrana in vse drugo je bilo za vojake slovenske vojske vedno na voljo.

Izstopa pa vsekakor 2. julij 1991, ko so se napadalci ob 11. uri odločili za raketiranje RTV stolpa in ga dokaj

Zadnja dela na zavetišču GRS na Krvavcu, na katerega bodo kranjski planinci pritrtili spominke ploščo v spomin na dogodke leta 1991.

Foto: Franc Ekar

dobro tudi »obdelali«. Jastreba sta pod vrhovi Košute priletela po dolini Kokre in se odločila z zahodne strani opraviti uničujoče dejanje. Ob tem posegu je bilo v Kranju nemalo preplaha, zato smo se dogovorili, da si popoldne ogledamo kraj dejanja in pregledamo stanje na Krvavcu, kjer so bili slovenski vojaki, delavci RTV, žičničarji in oskrbnika v planinski postojanki Gospinca, zakonca **Mejas**.

S tajnikom PD Kranj sva se dogovorila, da se sam kot predsednik PD Kranj s terenskim vozilom odpeljem na krvavško območje. Bilo je nekaj po 15. uri, za spremljevalca pa mi je bil štirinožec, kajti v Kranju je vladal resnični preplah zaradi razmer na letališču, načrtovanih napadov na pomembne točke v mestu, najave strupenih plinov itd.

Z neprijetnimi občutki se pomikam proti krvavskim strminam in pod vrhom pričnem srečevati delavce Elektra, ki jim je uspelo usposobiti poškodovano. Nekako tri minute pred 16. uro 2. julija 1991 pa me že visoko na Krvavcu, nekaj sto metrov je še do RTV stolpa, še bliže pa je do zavetišča GRS, nenadoma preletijo neke sence. V naslednjem trenutku se že vse stresa, odmevajo detonacije... Avtomatično skočim iz avtomobila in se vržem podenj, saj je bilo v tem trenutku to edino, čeprav namišljeno kritje. Letali sta prileteli z bistriške strani, nista bili zadovoljni z enim raketiranjem in mitraljiranjem, zato sta napad ponovili. Na srečo se je najbolj kadilo v rušju pod stolpom in zavetiščem GRS. Razen zvonjenja parabol na RTV stolpu ni bilo slišati nobenega šuma več.

Od 16. do 17. ure sem o tem po radijski zvezi poročal v Kranj, saj sem bil nehote naključno edini opazovalec in poročevalec tistega, kar je bilo in kar se dogaja. Toda kakor hitro se je zgodilo, še toliko hitreje je izginilo in ostala je samo tesnoba napetost in negotovost. Vidim, da je zavetišče GRS celo, da pa so nekateri sedeži žičnice razcefrani. Nisem imel posebne želje, da bi šel do zavetišča GRS, kajti še vedno je bila možnost, da se barbarske pošasti vsak trenutek vrnejo. Moja slutnja je bila pravilna, prav v tem trenutku je bilo z vzhodne strani zavetišče GRS raketirano, pozneje ugotovljena škoda pa je znašala približno 20.000 mark.

Z veliko hitrostjo hitim do naše postojanke Gospinca k oskrbnikom. Preplašena sta. Želela sta si stika z živimi informacijami iz doline in končno je tu predsednik. Kmalu se družba poveča, pridejo še mehanik z RTV stolpa, dežurni žičničar ter novinar Radia Slovenija, ki pa takoj odhiti v dolino. Jezo, ki nas je ob teh dogodkih prevzela, si ohladimo s hladnim pivom in proti mraku zapuščam Krvavec.

PROTESTNO PISMO V BEOGRAD

Že 4. julija 1991 sem kot predsednik Planinskega društva Kranj in direktor Poslovno prireditvenega centra Gorenjski sejem Kranj jugoslovanskemu veznemu sekretarju za ljudsko obrambo generalu armade **Veljku Kadrijeviću** poslal v Beograd protestno pismo, v katerem sem med drugim zapisal, naj se zavzame za prenehanje ubijanja nedolžnih ljudi in uničevanja s trudom ustvarjene imovine, saj je bila s tem povzročena »vrnitev v najbolj temačen sistem samovolje posameznikov, ki igrajo igro nepotrebne sovraštva med občani in narodi«. Opisal sem tudi, kako sem bil priča raketiranja Krvavca. »Ob tem naj povem,« sem zapisal, »da so vaši letalci z raketo poškodovali tudi našo planinsko postojanko – zavetišče Gorske reševalne službe, to je tiste službe in tistih ljudi, ki smo izobraževali tudi kadre vojske in z njimi sodelovali. To je genocid brez primere!«

To je bilo za tiste čase kar tvegano dejanje.

SLOVENCIM NISMO GORNIŠKO V EVROPI OD VČERAJ, HIMALAJO SMO POZNALI ŽE MED VOJNAMA

ORUMENELI POZDRAVI IZ POD EVERESTA

MARJAN RAZTRESEN

Že davno pred tem, ko je prvi Slovenec pomislil na to, da bi se morebiti kdaj lahko odpravil v Himalajo, so slovenski gorniki natančno vedeli, kaj se dogaja v najvišjem pogorju sveta in so imeli z osvajalci osemti-sočakov celo osebne stike. **Andrej Jerovšek**, lastnik podjetja Kodia photo & graphis iz Ljubljane, ki se vse življenje ukvarja z vsakršnimi fotografijami in diapozitivi in ima bogate zbirke posnetkov z vsega sveta, ki jih tudi izposoja, je pred leti na enem od boljših sejmov kupil pet starih fotografij v ovojnici, naslovljeni na »gospoda **Victorja Budkoviča**, Bohinjska Bistrica, Jugoslavija«, ki je pripotovala iz Londona in ki je bila frankirana s tremi znamkami v vrednosti štiri penije. Čeprav ni poznal nikogar, ne naslovnika in ne mož na fotografijah, je vse skupaj kupil, tudi zato, ker je šlo za starino iz leta 1922.

Predlanskega maja, ko je svet obkrožila senzacionalna vest, dokumentirana s fotografijami, da so na pobočjih Mount Everesta našli truplo slavnega angleškega alpinista **Georga Malloryja**, je Jerovšek poiskal tiste fotografije, ker se mu je zdelo, da so na njih člani odprave na to goro. Bili so, vendar ne iz leta 1924, ampak dve leti prej, na njih pa je tudi nesrečni Mallory.

USODNI VZPON PROTI VRHU EVERESTA

Čeprav je bilo leta 1999 v Planinskem vestniku nekajkrat natančno opisano in tudi fotografsko predstavljeno senzacionalno odkritje pod vrhom najvišje gore sveta, naj vendarle obudimo spomin na obe odpravi, angleško iz leta 1924 in mednarodno iz leta 1999, ki sta plezali po severni, tibetanski strani gore.

Dne 8. junija 1924 zjutraj je George Mallory, atletsko grajeni 38-letni alpinist, ki je imel izkušnje s prejšnjih dveh britanskih odprav na Everest, oče treh majhnih otrok in nameščenev v neki tvrdki v Cambridgeu, skupaj s komaj 22 let starim **Andrewom Irwinom**, ki je bil plezalski začetnik, vendar izredno izurjen in močan, odšel iz tabora na nadmorski višini 8100 metrov, v katerem sta prebila samotno noč. Približno ob enih popoldne je daleč spodaj član odprave **Noel Odell** opazil oddaljeni postavi, ki sta se vzpenjali po skalni polici.

Zdaj o tem zapisanem dogodku analitiki himalajskih odprav takole razmišljajo: Če ju je videl pod tako imenovano drugo stopnjo, navpično skalno in ledno pregrado, ki je tik pod vrhom gore, potem sta Britanca tisti dan skoraj gotovo dosegla najvišjo točko gore. Vendar Odell ni bil popolnoma prepričan, ali ju ni videl pod prvo stopnjo. V vsakem primeru je plezalca na gori takoj nato zagnila megla. Nihče več ju ni videl.

Zdaj so alpinisti in dobri poznavalci Everesta v glavnem prepričani, da z opremo, kakršno sta imela, skoraj gotovo nista mogla preplezati tako težavne stopnje in da torej na vrhu skoraj gotovo nista bila.

Devet let pozneje so Angleži pod prvo stopnjo našli cepin, ki je bil po vsej verjetnosti Irwinov, medtem ko o njihovih truplih ni bilo sledu. Šele leta 1975 je član kitajske odprave na pobočju gore opazil nekaj, kar je opisal kot »starega angleškega mrtveca«. Tri leta ni o tem nikomur črnil besede, potem je skrivnost zaupal japonskemu kolegu in kmalu zatem umrl pod plazom, opis točnejše lokacije pa je odnesel v grob.

Predlanskega maja je šla po teh sledih mednarodna iskalna odprava pod vodstvom **Erica Simonsona**, ki je na višini 8240 metrov našla zaradi mraza odlično ohranjeno Malloryjevo truplo, na katerem so bili znaki hudih poškodb, ki so kazali, da je padel. Takrat so našli tudi nekaj Malloryjevih pisem, njegova ledeniška očala, žepni nož, višinoмер in steklenico za kisik. Če bi lahko nekako ugotovili, katera višina na najdenem višino­meru je bila najvišja, ki jo je zaznamoval, bi seveda natančno vedeli, ali je bil vsaj eden od obeh na vrhu. Čeprav so okolico trupla nadvse natančno preiskali, niso našli predvsem fotografskega aparata znamke Kodak; če sta prišla na vrh, sta to zanesljivo fotografirala, aparat pa je tako kakovosten, kot so prepričani v tovarni Kodak, da bi bili nerazviti negativni v njem gotovo dobro ohranjeni.

Zanimivo je, da je bil to fotografski aparat, ki ga je Malloryju pred odhodom na to odpravo dal njegov praded **Howard Somervell**. In na eni od fotografij, ki jih je iz Anglije leta 1922 prejel Bohinjec Viktor Budkovič, je bil eden od članov odprave tudi neki Somervell. Ni znano, ali sta bila oba Somervella v kakršnem koli sorodstvu.

HIMALAJSKO PISMO IZ LETA 1922

Dve leti pred smrtjo, leta 1922, je bil Mallory, ki je bil obseden z Everestom, z močno angleško odpravo pod najvišjo goro sveta. O tem je med drugim ohranjen dokaz v Ljubljani, že omenjeno pismo Victorju Budkoviču (priimek je napisal s č!), na ovojnici katerega je spodaj

Na ledeniku Rongbuk pod Everestom

natisnjeno, da gre za reklamno kuverto prodajalca in proizvajalca fotografskih aparatov iz Londona **Jamesa A. Sinclaira**. Pismo je Slovencu v Bohinjsko Bistrico poslal angleški alpinist **Longstaff** – le nekaj vrstic pisanja in najmanj pet fotografij, na katerih so upodobljeni podhimalajska pokrajina in člani takratne angleške

Člani angleške odprave na Everest leta 1922

alpinistične odprave, med njimi tudi nesrečni Mallory. Na hrbtni strani vsake od fotografij so skrbno zabeleženi podatki o vsebini, ki jih je ročno zapisal pošiljatelj.

Na panoramski sliki, posneti aprila 1922, sta na skrajni levi in skrajni desni strani Mount Everest in Čo Oju, fotografirana s prelaza Pang, s 30 milj oddaljenega Pang La torej, kot je napisano, ko na nižjih hribih v ospredju slike »ni bilo snega, vendar so bile razmere primerne za plezanje«, kot je pošiljatelj tudi zabeležil na hrbtni strani slike.

Na drugi fotografiji je videti bazni tabor pod Everestom »z monsunkim snegom« v ospredju, kot je tudi zapisano, na tretji pa detajl »z vzhodnega dela ledenika Rongbuk z ledenimi stolpi ob strani«, posnet junija 1922. Pod tem ledenim zobom stoji po naključju ali namenoma človek, ta primerjava pa kaže, kako ogromna je ta ledeniška tvorba.

Na največji od petih fotografij so – najverjetneje v baznem taboru – upodobljeni vsi člani angleške odprave iz leta 1922 z zabeležko, da gre za člane odprave 1922, na posebnem listku pa je ročno napisano in z značilnimi pokrivali, ki jih imajo alpinisti, označeno, kdo je kdo: čisto na levi je s temnim klobukom Mallory, poleg njega **Finch**, z belo kapo Longstaff, ki je Viktorju Budkoviču poslal slike in pismo, v sredini **general Bruce**, ki je bil najverjetneje vodja odprave, kar je med drugim mogoče sklepati tudi iz njegove postave, poleg njega s črno kapo na glavi **Strutt** in na skrajni desni s kapo in šalom **Crawford**, v drugi vrsti pa so od leve proti desni **Morshead** (brez pokrivala), **Geoffrey Bruce** (s čezušesno kapo; ta je edini, ki ga je Longstaff imenoval tudi z imenom, vse druge je samo s primkom, seveda zato, ker sta bila v odpravi dva Bruca, poleg tega še vodja odprave), **Noel** (s klobukom), **Wakefield** (s pipo), **Sommervell**, **Morris** (tudi s pipo) in na skrajni desni **Norton**. Na hrbtni strani te fotografije je žig »Royal Geographical Society«.

Z iste odprave je bila v pismu še peta fotografija, ki jo je posnel G. Longstaff, kot je napisal, in na kateri so od desne proti levi Mallory (v enobarvnem suknjiču), Sommervell, Norton in Morshead »po prvem plezanju do višine 27.600 čevljev«, torej do nadmorske višine 8400 metrov, ko so očitno dobili hude omrzline, saj imajo vsi obvezane roke.

Tem fotografijam je bil v ovojnici priložen še listek, na katerem je v (slabi) nemščini s svinčnikom napisano »Prosim, pošljite poštno dopisnico na naslov Lunna House, Vidlin, Shetland«, v državo »Grande Bretagne«, čisto spodaj pa je v slovenščini pripisano »Na svidenje – G. Longstaff«.

KDO JE BIL VIKTOR BUDKOVIČ?

Kdo je bil Viktor Budkovič in kako se je spoznal z Angležem Longstaffom? To bi nemara lahko pojasnil nekdanji alpinist **Matjaž Deržaj** iz Ljubljane, sin znamenitega alpinističnega zakonskega para **Mire Marko Debelak** in **Eda Deržaja**, ki sta plezala tudi po angleških gorah in imata tam tudi katero od svojih prvenstvenih plezalnih smeri, ki sta dopisovala tudi v angleške alpi-

Bazni tabor angleške odprave pod Everestom leta 1922

Foto: Longstaff

nistične revije in iz angleščine prevajala alpinistična besedila.

Matjaž Deržaj, ki ima skrbno urejeno alpinistično zupščino svojih staršev, nam je povedal, da sta imela sicer stike z nekaterimi angleškimi plezalcji, z Longstaffom pa prav gotovo ne.

Po naključju smo našli gozdarskega inženirja **Aloja Budkoviča**, ki nam je odkril del pisemske skrivnosti: da, je dejal, moj stric Viktor Budkovič je bil navdušen gornik, ki je predvsem v svojih študijskih letih vsak prosti čas preživel v gorah, predvsem v Julijskih Alpah. Tam je srečal marsikaterega tujega gornika in med njimi najbrž tudi angleškega alpinista Longstaffa. Spoz-

Četverica alpinistov se je po prvem vzponu na visoka pobočja Everesta in nad 8000 metrov visoko leta 1922 vrnila v bazni tabor s hudo omrznjenimi prsti.

nala sta se, si izmenjala naslova in Anglež je tako svojemu planinskemu znanцу poslal pismo, ki se ga je ta prav gotovo razveselil.

Viktor Budkovič se je rodil leta 1906 v Bohinjski Bistrici kot trgovčev sin. V kratkem življenjepisu, ki ga je za

službene potrebe napisal leta 1949, pravi, da se je rodil 15. maja 1906. »Ljudsko šolo sem dovršil v domačem kraju, potem sem obiskoval realko v Ljubljani. Po maturi sem odšel na Dunaj na Visoko šolo za svetovno trgovino. Ko sem jo dovršil, sem šel v Zagreb na Ekonomsko-komercialno visoko šolo in položil zaključne izpite. Nato sem odslužil vojske in potem dve leti praktical v očetovi trgovini, nakar sem stopil v službo v filialo Priviligovane agrarne banke v Ljubljani, kjer sem ostal tudi med vojno, dokler nisem bil v decembru 1944 poklican na obvezno delovno službo v Ribnico, kjer sem ostal do osvoboditve. Po osvoboditvi sem do danes v službi v filiali Zadrúžne in kmetijske banke v Ljubljani.«

Inž. Alojz Budkovič, ki je tudi sam planinec in je nekoliko raziskoval zgodovino planinstva v Bohinju, nam je povedal, da se je njegov stric inž. Viktor ukvarjal s planinstvom predvsem v svojih študentskih letih in še nekaj let potem, ko je bil na praksi v očetovi trgovini. V svojem zgodovinskem pregledu planinstva v Bohinju je inž. Alojz Budkovič daljši odstavek posvetil svojemu stricu inž. Viktorju. Takole piše: »Pred drugo svetovno vojno je bil planinsko dokaj aktiven Viktor Budkovič. Iz

Viktor Budkovič

Na veliki šmaren, 15. avgusta 1936, na Škrlatici: na levi je Viktor Budkovič, na desni Slavko Budkovič.

njegovih zabeležkih opravljenih tur od leta 1936 do 1940 je vidna razvejana dejavnost njegovih samotnih pohodov, turnih smukov, svojstvenih zimskih vzponov in lažjih plezalnih vzponov. Prevetren s skalaškim vetrom je večino tur opravil sam, občasno pa v družbi brata Slavka, oskrbnika Orožnove kočice Smukavca, Reznikovega Viktorja, Krekovega Janeza, Milka Dobravca, Avgusta Vončine in še nekaterih. Pri prebiranju gradiva sem spoznal, da je nekatere vzpone v bohinjskih stenah opravil že davno pred našo generacijo.«

Ni znano, v kolikšni meri je bil Viktor Budkovič planinsko in plezalsko še aktiven, ko se je preselil v Ljubljano in se poročil. Njegovi potomci do planinstva menda

Tibetanska pokrajina od Everesta na eni do Co Oja na drugi strani

niso imeli posebnih nagrnjenj, zato se je večina njegovih planinskih zapisov izgubila.

Nekatere njegove planinske zapiske iz leta 1937 objavljamo, da bi spoznali, kako aktiven planinec je bil, in da bi jih oteli pozabi.

POZABI OTETI GORNIŠKI SPOMINI

Novo leto, 1. januarja, ob tričetrt na devet dopoldne sem odrinil sam s smučmi proti Malnarjevi koči. Bilo je mrzlo in lepo sončno vreme, snega v višinah kakih 40 centimetrov, ki je bil deloma zmrazjen in na njem srež. Od Malnarjeve kočice sem se vzpel na sedlo levo pod Rušnim vrhom. Na podbrski strani je bilo vse kopno. Na sedlu sem odpel smučiči in jih nosil čez ves greben Ruškega vrha do vrha Črne prsti, ki sem ga dosegel ob tričetrt na tri popoldne. Na južno stran so bila vsa pobočja skoraj kopna, sneg se je na soncu deloma tajal. Vlekel je rahel zahodnik, vendar je bilo obzorje še dokaj čisto. Ob štirih sem sestopil zahodno v konto pod vrhom in nato desno v severno kotlino pod vrhom, kjer sem po pršiču na trdi podlagi dobro smučal. Orožnova koča je bila zaprta, na vrhu pa sem našel stopinje neke ljubljanske družbe, ki je bila za božič na Črni prsti. Ob sedmih zvečer sem bil doma. Bil sem letos prvi turist na Črni prsti.

Na veliki petek, 26. marca, sem ob pol sedmih zjutraj na smučeh odrinil v Konjščico. Med potjo sem srečal nekega Švicarja, ki je že 14 dni bival v stanu ob poti in čakal vremena. Letošnji marec je zelo deževen, to jutro pa je kazalo lepo, bilo je jasno in sončno. Sneg je bil napol osrenjen in s smučmi je šlo kar dobro. S Konjščice sem se vzpel v konto Jezerce pod Draškimi vrhovi, kjer je bilo do kolen pršiča, nato pa na sedlo Stodorski preval, kjer se prevali poletna pot iz Konjščice proti Toscu. Na sedlu je močno pihal jugozahodnik. Nebo se je popolnoma pooblačilo, kazalo je slabo vreme. S sedla sem zavil desno pod grebenom, hoteč se povzpeti na Veliki Draški vrh. Po grebenu je bil sneg spihan od vetra. Prišel sem do višine kakih 1950 metrov, kjer me je zajela gosta megla in sem se moral vrniti. V konti Jezerce sem srečal dva dijaka, ki sta nameravala čez Tosc na Kredarico, kar sem jima zaradi megle in nevarnosti plazov odsvetoval. Ko smo

skupaj smučali nazaj proti Konjščici, je začelo pomalem snežiti. Tam sem srečal **Hudnika**, ki je bil namenjen na sedlo pod Draškimi vrhom. Sam sem se nato vzpel na Mesnovo glavo nad Konjščico in nato odsmučal nizdol mimo kočice na Pšincu na pot na Uskovnico. V domu sem se ustavil do štirih popoldne, nato pa sem se čez Srednjo vas vrnil domov na Bistrico.

Ob osmih zvečer sem 4. julija prispel v kočico pri Triglavskih jezerih, naslednje jutro ob tričetrt na sedem pa

Kdo je bil prvi na Everestu?

Kdo je bil v resnici prvi človek, ki je priplezal na najvišjo goro sveta? Ameriški raziskovalec **Eric Simonson** je zdaj v ledenem mrazu Mount Everesta menda spet našel novo vročo sled.

To je isti Simonson, ki je leta 1999 na pobočjih Everesta našel truplo več kot 70 let pogrešanega alpinista **Georga Malloryja**. Zdej je njegova skupina na pobočjih iste gore na nadmorski višini 8100 metrov našla staro rokavico, palčnik, in volneno nogavico. Morda bi bila lahko, kot domnevajo v nekaterih alpinističnih krogih, dokaz za to, da sta Mallory in njegov spremljevalec **Andrew Irvine** že leta 1924 stala na vrhu te 8848 metrov visoke gore in sta bila tako v resnici prva, ki sta priplezala na »strehu sveta«. Ker se takrat z gore nista vrnila, manjka o tem zanesljiv dokaz.

Ameriški raziskovalec zato še naprej išče predvsem fotografski aparat in filme, ki bi nedvomno dokazovali, ali sta bila Irvine in Mallory prvopristopnika skoraj 30 let prej, kot je to uspelo Novozelancu **Edmundu Hillaryju**. Ta mož je, kot je znano, skupaj s Šerpo **Tensingom Norgayem** leta 1953 priplezal na vrh Everesta in velja za dokazano prvega pristopnika.

Hillary je že pred dvema letoma, ko so našli Malloryjevo truplo, dejal, da je najdba sicer razburljiva, toda brez fotografij z vrha svet ne bo nikoli zanesljivo vedel, kdo je v resnici prvi priplezal na vrh te gore.

Leta 1940 pred Aleksandrovim domom (sedanjim Domom Planika): čisto na levi sta Viktor in Hela Budkovič.

sem odšel po stezi čez Hribarice na Aleksandrov dom, kamor sem prispel ob enajstih dopoldne. Ob dvanajstih sem šel na vrh Triglava, kjer sem bil sam, ker so se bili že vsi turisti vrnili z vrha. Bilo je zelo soparno in vroče, razgleda ni bilo posebnega. Ob dveh popoldne sem bil zopet v koči, nato sem čez Vodnikovo kočo in Uskovnico sestopil v Srednjo vas in se čez Senožeta vrnil domov.

Z VLAKOM DO PLANICE IN OD TOD DALJE

Dne 4. septembra sva se popoldne s tovarišem **Hafnerjem** iz banke z vlakom odpeljala na Jesenice, kjer sem se dobil z bratom Slavkom. Z vlakom smo se odpeljali do Rateč-Planice, od tod šli peš čez mejo do Bele peči (Fusine Laghi) in od tod z avtom do Ovčje vasi, kjer smo se srečali s Hafnerjevim kolegom in skupaj prenočili pri **Vedamu**, vulgo Tenč, na številki 63. Bivši vodnik Vedam nam je razlagal pristop na Montaž skozi Forca Palone in omenil, da so ponekod notri še žične vrvi. Pot čez severno steno Montaža da je zaradi potrganih vrvi pri vstopu nemogoča, zaradi preširoke razpoke pa da je tudi prehod s snežišča v steno nemogoč. Vodnik je tudi omenil, da bi šel z nami, a nima časa, ker da dela v rudniku v Ukvah.

Tako smo sami štirje 5. septembra ob šestih zjutraj odrinili po cesti v Zajzero, kjer Italijani grade avtomobilsko cesto iz Dunje v Zajzero in Ovčjo vas. Po dolini smo šli čez obširna prodišča in skozi smrekov gozd in v poldrugi uri prišli do pod zelenih trat Cijanerice. Tu je žleb Forca Palone in ker eden od tovarišev ni imel cepina, smo šli po dolini naprej v Špranjo in čez Škrbino Prednje Špranje, od tu pa desno po široki poti čez Passo Scalini. Na robu se odpre krasen razgled na Kaninško skupino. Nato smo šli dalje preko strmih travnatih pobočij do stare avstrijsko-italijanske meje, kjer smo globoko pod seboj videli Nevejo. Povsod so še bili

strelski jarki in podrte kaverne. Od tod smo šli nazaj proti Škrbini Prednje Špranje in po široki poti do zavetišča Corsi. Ob poti so v steno Kostrunovih Špic zvrtnane avstrijske kaverne. Iz kočice smo šli ob treh popoldne na vrh Viša, kjer so bile zopet avstrijske kaverne in ostanki vojne. Nebo se je malo pooblačilo, megle so se podile okoli Montaža in Viša, vmes pa je včasih posijalo sonce, tako da smo na vrhu Viša videli glorio; bili so prav posebni svetlobni prizori. Za nami sta prišla na vrh še dva Slovenci iz Ljubljane in smo se skupaj vrnili v kočico. Malo smo se povesečili ob chiantiju, nato pa smo šli spat.

Naslednje jutro ob šestih smo vsi štirje odrinili proti Passo Scalini in po stari vojaški poti proti Cregnedulu, kjer so imeli Italijani pod vrhom v grebenu kaverno, iz katere so obvladali prehod čez Škrbino Prednje Špranje. Od tam smo šli po zapuščeni nadelani poti še dvajset minut strmo navzgor na vrh Cregnedula, ki je skoraj tik nad Škrbino Prednje Špranje in od koder je krasen razgled; bilo je popolnoma jasno, a zamegleno proti Montažu, Kaninu, Mangartu, Kepi in Triglavu. Ta vrh je zelo samotni in mislim, da je zelo malo obiskan. Te južne Montaževe gore so z juga visoko porasle s travo, pod vrhovi, ki so skalnati, pa so z juga samotne krnice, kamor le malokdo zaide. Občutil sem nekakšno sorodnost med njimi in bohinjskimi gorami – kakor bi stopil na znan svet. V te južne Montaževe gore se, ako Bog da, še povrnem.

Z vrha smo se vrnili po isti smeri na Passo Scalini in čez Škrbino Prednje Špranje v Zajzero in Ovčjo vas. Tam smo se srečali s **Kugyjem**, s katerim smo bili dalj časa v pogovoru. Omenil je, naj se oglasimo pri njem, kadar zopet pridemo, da nam dá skico poti na Montaž čez severozahodno pleče. Lepo smo se poslovili in šli na železniški kolodvor Ovčja vas (Valbruna), od koder smo se z električno lokomotivo peljali do Trbiža, tam

presedli in se do Bele peči peljali z navadnim vlakom, tam pa presedli v jugoslovanski vlak ter se peljali naprej na Jesenice in v Ljubljano.

V soboto, 1. oktobra, sem se pripeljal z vlakom iz Ljubljane v Planico in prenočil v Tamarju, kjer sem srečal Jeseničane, Čopa, dr. Potočnika, Freliha in druge. Drugo jutro, v nedeljo, smo šli ob pol šestih skupaj do Jalovčevega žleba, kjer smo se ločili. Jeseničani in dva Ljubljancina so šli v severovzhodno steno Jalovca, neki Jeseničan in jaz pa v Jalovčev žleb, ki je bil precej visoko kopen. Na snegu sva si navezala dereze, s katerimi je šlo prav dobro. Ob devetih dopoldne sva bila vrh žleba na sedelcu, kjer sva se ločila: Jeseničan je šel na vrh Jalovca, jaz pa po poti pod Velikim Ozebnikom nad grapo Jezerca kake pol ure dalje. Sredi ste-

ne Ozebnika sem se ustavil na strmem pomolu, kjer sem celo uro počival in si ogledoval Trentske gore. Bil je krasen topel sončen dan, dasi malo jugovo. Globoko pod menoj je bila Trentska planina, obdana z že jesensko rdečkastim gozdom, kjer sva bila s **Stankom Mencingerjem** konec avgusta leta 1923, ko sva mislila iti na Jalovec, pa se nama ni posrečilo in sva zavila po nadelani poti izpod žleba čez Travnisko škrbino in čez Trentsko planino v Trento. Obujal sem spomine na tista leta in opazoval Kloniški Pelc, malo znano in obiskovano goro, o kateri sem čital še kot deček v Planinskem vestniku, da je nepristopna in me je vso mladeniško dobo mikala in privlačila, da bi se povzpел nanjo. Danes sem bil namenjen nanjo, a sem bil s časom malo pozven, zato sem si premislil in si jo ogledoval le od daleč; se bom pa povzpел nanjo drugo leto...

TRENTO: GORE, RAZISKOVANJA, AVANTURA, VSE TO NA FILMU

GORA KOT ŠOLA MISLI IN ZAVESTI

NEVA MUŽIČ

To bi bil lahko presežek letošnjega mednarodnega filmskega festivala o gorah in njih raziskavi v Trentu. Tik pred petdeseto obletnico festivala in svetovnim letom gorá je bilo potrebno jedro stvari preseliti z znane polja pokrajine kot takšne v notranji premislek tako o gorah kot o človeku, ki je tam doma ali le na poti skozi svoje življenjsko popotovanje.

Že filmi sami, ki so se le še v odmevu držali lanskoletne popkovine himalajskih velikanov, in premestitev glavnega dogajanja v Alpe, čeprav ni manjkal moderni simbol plezanja v velikih stenah, El Capitan, so dokaz, da so različne žirije s pomočjo letošnjih filmov dokazovale pravzaprav svetovni pogled na teme, ki prihajajo v ospredje, to pa je prav zagotovo gora sama ter njena favna in flora, kulturna dediščina in avtohtoni človek. Antropološko-etnološko zanimanje za oddaljene kraje in za še neraziskane žepe našega planeta pa dokazuje, da je kljub mogočni tehniki in človekovemu posegu v okolje še najti oaze osame in prvobitnega odnosa do sveta, ki postavlja v ospredje človekovo bivanje in hotenje (pa četudi gre le za oživljanje preteklih ritualov) v obupu, ker izumirajo, a so še kako potrebni za potrjevanje identitete določene skupnosti.

KAILAS – KOLIKO ČASA ŠE?

Trentski festival je seveda odvisen od gorá in tega se je letos še posebej zavedal in temu primerno krojil tudi program. Na vsakem koraku je opozarjal na sporočilnost in vsebino leta gorá, se pravi na leto 2002, ki naj bi opominjalo, kako krhke so pravzaprav mogočne gore v svojem ekosistemu, kako hitro je človek zmožen porušiti naravno ravnovesje in kako mu pravzaprav ni nič (več) sveto.

Na to je jasno pokazal tudi tekst, objavljen v Observerju 1. aprila 2001, ki smo ga dobili v branje v tiskovnem

središču filmskega festivala v Trentu in ki govori o španskem poskusu priti na vrh tibetanske svete gore Kailas.

Kitajci so menda dali dovojenje ne le hitro, ampak tudi z namenom, da se poruši še zadnja trdnjava tibetanske kulture in religije oziroma vdre v Šivino domovanje in po sanskrtski tradiciji v zemeljsko predstavo gore Su-

Vhod v šotor, kjer je bil knjižni sejem

meru, kozmične gore nekje v središču vsega vesolja. Menda so Kitajci dali dovoljenje za na goro že v osemdesetih letih **Reinholdu Messnerju**, ki je želel okoli gore prehoditi le 108 krogov in doseči (po budističnemu izročilu) nirvano. Na goro seveda ni niti želel in niti hotel in je vabilo zavrnil. Španci pa zdaj trdijo, da bi z osvojitvijo vrha protestirali proti svetovnemu onesnaževanju.

ALPE SO IZ MORJA, MAR NE?

Letos so bile v ospredju Alpe. Uravnotežen in trajnostni razvoj te regije je tudi prvenstvena naloga evropske politike skladnega prostorskega razvoja, hkrati pa se bliža leto gorá in najbolj prave gore za Evropo so prav gotovo Alpe.

Trento je nanje pogledal z očmi plezalca in z očmi inštitutov, ki se ukvarjajo z življenjem v njih.

Zgodovinski pregled plezalnih uspehov in filmskih zapisov, ki segajo vse tja do leta 1908 in Mont Blanca, je bil na sporedu zadnji dan festivala, ki je gostil tudi vrsto slavnih alpinistov. Videli smo enkratno črno bele posnetke, ki so prekašali vse besede, poslušali pesniške navdihe in predvsem alpiniste, ki so se spominjali in nam zaupali delčke svoje zgodovine, pri tem pa nam sporočili le veliko ljubezen do gorá in plezanja, medtem ko so skrivnosti ostale še naprej skrivnosti. Na odru so se zvrstili **Reny Desmaison, Christophe Lafaille, Christophe Profit, Catherine Destivelle, Alex Huber**, zelo duhoviti **Christophe Hainz, Marco Anghileri, Gianluca Maspes, Giorgio Passino, Cesare Maestri, Riccardo Cassin, Mauro Bubu Bole** (ponovil je Desmaisonovo smer in mu iz nje prinesel ganljiv spomin), med vsemi pa je vendarle izstopal **Patrick Berhault**.

V preteklem letu je preplezal 22 vrhov; začel je s Severno triglavsko steno in končal v Sredozemskem morju. No, na filmu bo stvar očitno obrnjena, saj gre za estetiziran pogled na plezanje in se bo Berhault »rodil« iz morja in tako začel svojo plezalno pot. Podviga pa se ni lotil le zaradi plezanja, ampak so ga zanimali tudi ljudje, alpinisti, običaji, pokrajina. Če se je česa naučil, potem je to ugotovitev, da je najvažnejše v življenju spoštovanje do sočloveka in seveda – gore. Leto gorá se je zanj že zgodilo.

FILMSKA KOMISIJA IN KINOTEKA

Ob vseh mogočih obletnicah je potrebno brezpogojno omeniti tudi Filmsko komisijo pri Planinski zvezi Italije in nacionalno kinoteko znotraj taiste organizacije. Čeprav bo petdeseta obletnica festivala v Trentu drugo leto, je treba povedati, da se je prvi natečaj alpinističnega filma zgodil že januarja 1947, in sicer v Milanu. Tako komisija kot kinoteka še vedno obstajata in sta še kako aktivni. Zbirata filme, še danes mora vsak režiser pustiti en izvod svojega izdelka prav tej kinoteki, celo sodelujeta pri proizvodnji novih filmov ali pa s tako znanima televizijskima hišama, kot sta angleški BBC in severnoameriški National Geographic Channel.

Zveza filme prav tako tudi distribuira, večinoma med svoje odseke, ki jih je kar okoli 700. Seveda med

odjemalci ne manjkajo šole (tudi letos so si šolska vodstva ogledala nekaj filmov o parkih in sodelovala v nagradnem natečaju za izdelke z ekološko vsebino, nekateri so bili tudi razstavljeni) in različna kulturna in znanstvena društva, ki želijo prikazati program filmov z gorsko tematiko. Arhivi beležijo 22.000 predstav in okoli štiri milijonov gledalcev. Sama komisija prav tako organizira prestižnejše predstave v uglednih gledališčih, odlomke iz filmov pa posoja tudi zanimivim televizijskim programom in tako širi zanimanje za tako filmsko zvrst.

Danes ima kinoteka na policah okoli 450 filmov visoke vrednosti, izdelki pa so datirani vse do leta 1900. Seveda se ukvarja tudi s kontroliranjem kakovosti kopij in konzervatorstvom, celo restavracijstvom. Festivalu so letos podarili obnovljeno kopijo leta 1979 nagrajenega filma v režiji **Jacquesa Thevoza**, čudovit portret 65-letne **Rose de Pinsec**, ki se sama prebija skozi življenje v dolini Anniviers.

Ena od pomembnih letnic festivala v Trentu je še nagrada Itas za najboljšo knjigo z gorsko tematiko, ki obstaja od leta 1971. Letos smo med drugimi knjigami zasledili tudi alpinistični besednjak v štirih jezikih, tudi v slovenščini (natančno smo ga ob lanskem ponatisu predstavili tudi v Planinskem vestniku) in zbirko za otroke »Opevane gore«, kjer so našli prostor predvsem mlajši italijanski pisatelji, zbirko pa podpira tudi Unicef. Omembe vreden je prav gotovo še pregled zgodovinskih posegov v Alpe od **Hanibala** do Protireformacije, v katerem zgodovinarka piše o vsakdanjem življenju, načinu bivanja, o popotovanju in gostoljubju domačinov, kar jo pripelje do današnjega turizma. V knjigi »Gora v kozmosu« pa lahko beremo o povezavi med alpinizmom in kulturo. Povezava, ki se je pričela že s **Petrarco** in **Leonardom da Vincijem** in sega do sodobnih filozofov.

Bibliotekarji so se letos pogovarjali o ohranjanju zgodovinskega fonda. V obdobju enega leta je izšlo 700 novih knjig v 320 založbah, med katerimi smo opazili med 17 sodelujočimi državami tudi Slovence z **Golobovo** in **Karničarjevo** knjigo o smučanju z Everesta.

Počasi se pojavljajo tudi CD romi in video kasete, letos so bile na ogled predvsem o Alpah.

Pregled vsega, kar so izdale založbe, se je pričel leta 1987.

Mednarodna razstava in prodaja knjig antikvarne vrednosti z gorsko tematiko je bila letos šesta po vrsti. Pri njej sodeluje vrsta institucij, ki se na knjižnem področju ukvarjajo s starinami.

Letos je dobil veliko nagrado Anglež **Peter Firstbrook** za svojo rekonstrukcijo o prvem poskusu pristopa na Everest leta 1924, ko sta oba protagonist izginila in nam pustila vrsto ugibanj, knjiga pa ima naslov »Izginula pod Everestom«. Premagal je celo tako pomembno knjigo, kot je Enciklopedija o Dolomitih. Naslednje leto bo dobil nagrado tisti avtor, ki bo najučinkoviteje prispeval k ideji o vračanju v gore.

REVIJA MUZEJA

Posebno pozornost namenjajo v Trentu zadnja leta tudi igranemu filmu z gorsko tematiko in letos smo imeli

Nagrada za fotografijo za film »Grossglockner, črna gora«

lekcijo v petih stavkih, nekakšno filmsko simfonijo, ki se je v celoti dogajala kje drugje kot v Alpah.

V njej sta najprej sodelovala **Luis Trenker** (1937) s filmom »Velika zmaga« in **Ken Annakin** (1959) s filmom »Izziv tretjega«, ki oba govorita o Matterhornu. **Denis Ducroz** (1986) nam je pokazal zgodbo »Neznanci z Mont Blanca« o prvem vzponu na najvišji vrh Alp. »Smrt nekega vodnika« je posnel **Jacques Ertaud** (1975) in pripoveduje zgodbo, ki se je zgodila dvesto let kasneje na isti gori. Najboljši med njimi je bil prav gotovo »Pet dni nekega poletja« (1982) **Freda Zinnemanna**.

Vsem tem režiserjem je skupno to, da so želeli pokazati gore iz zornega kota, ki ga sicer brez filma ne bi mogli poznati.

FILM DANES IN MLADI

Trije alpinisti in hkrati tudi filmski režiserji, **Carlo Alberto Pinelli**, **Gerhard Baur** in **Leo Dickinson**, so imeli težko nalogo, saj so jih prosili, naj na okrogli mizi odgovorijo na vprašanje o tem, kje je danes alpinistični film in kakšna je njegova prihodnost. Po svojih najboljših močeh in z veliko zagnanostjo so zaključili, da je pogled na alpinizem prešel iz rok alpinista v roke medijev, ki delajo iz športnega podviga ekstremno predstavo, s tem pa sami vzpostavljajo odnose, ki ne prihajajo več od znotraj navzven, ampak gre za nasprotni postopek.

Za Pinellija je vprašanje etično. Baur še vedno stoji na filozofski poziciji, zanj je filmski izdelek ponudba, ki izhaja iz notranje vizije, z nekakšnega »otoka askeze«;

je nekakšno razmišljanje, vezano na nezavedno. Postavlja se sicer vprašanje, če bomo v svetu, kakršen je, čez sto let še lahko govorili o alpinizmu, če pa tako bo, je vredno opisovati velikanski čustveni naboj, ki nastaja pri igri med razumom in telesom, je prepričan Baur. Dickinson se je osredotočil na problem pripovedi. Zdaj, ko so vsi rekordi že postavljeni, ko smo v zvezi z alpinizmom morda izčrpali že vso čustveno lestvico in je težko povezovati novo tehnologijo z dobrimi in predvsem inovativnimi zgodbami, bi verjetno veljalo na novo vzpostaviti umetnost pripovedovanja zgodb.

Animator omizja **Gianluigi Bozza** je omenil, da ima dokumentarni film z možnostjo plačljive televizije vse več prostora, **Emanuele Cassara** (eden od direktorjev festivala v preteklosti) pa je izrekel popolnoma obratno hipotezo: publika se želi le zabavati in v okviru že vsega videnega in tudi krize režiserjev je morda edino možno presenetiti s preprostostjo, saj je edino, kar velja, čutni odziv, ki bi ga bilo potrebno ponovno ponuditi v primarni obliki.

Za rekrutiranje svežih moči so se pri festivalu že lani odločili dati štipendijo zmagovalcem natečaja iz dveh filmskih akademij, *Accademia dell'Immagine de L'Aquila* in *Zelig*, šoli za televizijo in film v Bolzanu, ki so jih že za letošnjo nagrado poslali skupaj z znanstveniki na pot od Katmanduja do Piramide nedaleč od baznega tabora pod najvišjo goro sveta, znanstvenega laboratorija na višini 5050 metrov na poti proti Everestu. Nastala sta dva filma, »Namaste« in »Nepal«, ki dokazujeta, kako dolga bo pot do dobrih režiserjev, predvsem pa do objektivne distance, potrebne za ustvarjalno delo, 257

Srebrni encijan za alpinistični film *Equilibrium*

saj sta se oba ujela v past mladeniških impresij in uživala v posnetkih pokrajine, ki seveda vsakogar, ki se enkrat odpravi v Nepal, očara in začara. Kljub vsemu je treba ta poskus podpreti pri vztrajanju in dodeljevanju vsakoletne štipendije.

DOBRA IN SLABA STRAN INTERNETA

Ta pojav, internet, prav tako pripada novejšemu izražanju in povezovanju v svetu, zato se je tudi festival v Trentu skušal opredeliti do njega. Dogodek je bil na ekonomski fakulteti, kjer so tudi sicer pripravili izhodišča za ocenjevanje kakovosti internetnih strani. Festival se je namreč odločil, da s pomočjo razpisa izbere najboljšo stran, ki bi prejela nagrado »Born to walk« družbe v Trentu, ki skrbi za internetni časopis www.borntowalk.com. skupaj z webmastrom, ki skrbi za internetno stran trentskega festivala.

Pravila in merila so bila resno zastavljena, kot so lahko resne preglednice po ameriških vzorih, razgovor, ki je imel visoke cilje, pa je vodil **Marco Albino Ferrari**, urednik revije *Alp*, sicer pa tudi pisec.

Potem ko so svoje izkušnje z internetom, se pravi s prenosom poročanja o nekem alpinističnemu podvigu s kraja dogodka, celo iz stene same, spregovorili **Mark Synnot** (Trango Tower, Kamerun, Džanu, za Quokko), **Livio Sposito**, glavni urednik dnevnika 24 ur sonca, ki

budno spremlja alpinistični svet, **Dario Rodriguez**, španski urednik ene od najbolj obiskanih strani *Desnivel Online*, ter **Luisa Mich**, doktorica informacijskih znanosti, so svoje povedali še nekateri slavnejši poslušalci in zaključek je bil, da je prenašanje dogodkov o plezanju med plezanjem samim silno naporna reč, da je treba premisliti, ali se je vredno in sploh varno odločati zanjo, pa čeprav gre za sponzorski denar in zahteve. Drugi spet so zagovarjali tezo, da je plezanje nekaj intimnega in te intimnosti ne bi smeli motiti z modernimi mediji, ki hlastajo le po drastičnih dogodkih, pri tem pa se postavlja tudi vprašanje, v kolikšni meri je človek pripravljen to intimo deliti z drugimi. Spet drugi so trdili, da je internet koristen le kot hitra informacija, sicer pa v globljem smislu za plezanje brezpredmeten; alpinizmu ne more niti škoditi niti koristiti, alpinist še vedno ostaja z goro sam.

Med pogovorom so večkrat omenili **Tomaža Humarja** in njegovo mrežno stran o plezanju v južni steni Daulagirija.

Na koncu prostega teka so podelili nagrado italijanski strani www.planetmountain.com. Žirija je pregledala 23 strani, ki so jih obiskovalci svetovnega spleta lahko sami predlagali, in se odločila, da podeli nagrado »Srebrno nigritello« italijanski strani iz Torina, ker ima lepe postavitev, ker ima ogromno povezav z drugimi športi, ker promovira tudi kulturne dejavnosti, povezane z okoljem, ker se po njej preprosto surfa in čeprav ima komercialne cilje, predstavlja teme dinamično in usklajeno.

Med festivalom smo se srečali še z informacijskim gradivom strani www.go-mountain.com, ki jo vodi trenutno eden od najpopularnejših italijanskih alpinistov **Luca Maspes** in pri kateri sodeluje tudi tržaški Slovenec **Erik Švab**.

Stran www.discoveryalps.com pa nas je obvestila, da lahko sodelujemo na njihovi strani, ki vzpostavlja konferenčni dialog med ljudmi, ki v Alpah živijo ali so živeli z drugimi ljudmi. Te strani predstavljajo pokrajino in imajo celo vodje za posamezne teme, ki skrbijo za nemoten potek dela ter osvežujejo strani, nikakor pa ne vsiljujejo tem za pogovor. Tako rekoč omogoča stran virtualno skupnost ljudi, ki so jim Alpe všeč, se zanje zanimajo iz tega ali onega vzroka in želijo biti aktivni.

POGLED V PRETEKLOST

Na letošnjem festivalu se je zgodila tudi vrsta obletnic. Med najbolj imenitnimi je potrebno vsekakor omeniti petdeset let filmske komisije pri italijanski planinski zvezi, ki je ta dogodek proslavljala s šestimi filmi alpinista **Guida Monzinoja**, ki je v letih od 1960 do 1964 šestkrat obiskal Grenlandijo. Drug tak veličasten dogodek, ki je v vsej svoji pomembnosti še enkrat zaživel med spominsko prireditvijo v baznem taboru festivala, pa je stoletnica prvega vzpona na Marmolado z južne strani Angležinje **Beatrice Tomasson**, ki sta ji bila vodnika Italijana. Od takrat naprej je gora prepredena v glavnem z italijanskimi smermi, od katerih je ena drznejša od druge, pa tudi raznovrstni smučarski podvigi so se zgodili prav na njej. Številna znana alpinistična imena (**Maestri**, **Sassin**, **Bole**), med njimi tudi

Velika nagrada mesta Trenta, Zlati encijan, za film Antarktika.org.

nekaj žensk (**Manfrini, Ulla Walder**), so obujali spomine in se v spomin na mistično goro še skupaj fotografirali.

Od italijanskega vzpona na Makalu je minilo 25 let, od tragedije na Nevadi Carazu pa 30.

Letos je bil Trento resnično izjemen prostor, kjer so se srečevali številni najstarejši alpinisti med sabo in z mladimi. Njihove čile obraze je bilo veselje gledati.

ŽIRIJA JE UGOTOVILA STAGNACIJO

To je sicer ustno izročilo, ki pa velja: za petdeseto obletnico pričakujemo vsaj delno zasuk v krajše filme, saj je bil skoraj vsak letošnji predlog. Ko bi ta tipična napaka odpadla, bi lahko rekli, da smo videli kopico dobrih filmov. Prispelo jih je rekordnih 219, med njimi presenetljivo dobri iz sekcije o gorah.

Nagradna tehničarica se je nagnila v živalski svet in film »V kraljestvu planinskega orla« je bil najboljši. Med avanturami smo prinesli domov srebrni encijan Slovenci za film »Ski Everest 2000« (v konkurenci sta sodelovala še slovenska filma »El Sfinge« in »Lhotse 2000«, ki sta solidni deli). Najboljši med alpinističnimi filmi je bil angleški »Equilibrium« o tem, kaj se dogaja v glavi alpinista ob pripravi in izvedbi do danes najtežje proste smeri (E10, 7a). Za najboljši film o okolju in raziskovanju so brez težav sprejeli film »Zadnji dnevi Zeugma« o turškem arheološkem najdišču, preden so ga potopili zaradi jezusa. Glavno nagrado mesta Trenta in zlati encijan pa je dobil belgijski film »Antarctica.org.«. **Michel de Wouters** in **Annick Pippelart** se znajdeti v nečloveških razmerah pri prečanju tega kontinenta, o tem komentirata že sproti, spremni tekst pa je nastal po

Plošča Andreju Markoviču v Vratih

Bilo je jeseni na Pangpemi, mestu za bazne tabore vseh odprav na severni strani Kangčendzenge. Prizor so obvladovali tri točke, trije detajli:

- visoko zgoraj beli, brezčutno lepi vrhovi mogočne Kangčendzenge – simbol cilja,
- na desni v žalosti sklonjena ženska postava – simbol žalosti,
- na levi v granitno steno vklesano »Andrej Markovič, SLO, 1976–2000« – simbol minljivosti, nedokončano-sti poti.

Sporočilnost prizora je bila preprosta in presunljiva: bojevniki za neke svetle cilje puščajo za seboj globoke in trajne rane, solze in trpljenje, ko izginejo v kraljestvu večnega snega. Nasproti temu, ob zmagi, je le minljiv ognjemet slave, kratek hrup navdušenja, če sploh kaj. Dobitek je torej brez primere manjši od izgube.

In vendar je prav poseganje po zadnjih možnostih, iskanje skrajne meje, kar najbolj človeško. Vgrajeno je v človeka kot presežno bitje, njegovo poslanstvo je. Temu klicu se je človek dolžan odzvati; zatiral bi samega sebe, če se ne bi.

Andrej Markovič je živel svoj alpinizem vedro in uspešno brez sence usodnosti. Alpe, Andi, Sečuan, Himalaja so bile gore enega najboljših slovenskih alpinistov. Povsod prvenstvene smeri, tudi zadnja v Jongsangu. Napis na Pangpemi je spomin na Andrejev zadnji, nedokončani vzpon, plošča tu pa spomin na njegove drzne zimske vzpone v Stenarju, ter pod Triglavom kot slovenskim simbolom. Ob vsem tem pa Andreja ni več. Drugačen odtonek v ravnanju in usoda bi bila drugačna. A človek ni gospodar svojega življenja in ne sodnik drugim. Vse je sestavni del življenja, tudi njegov konec.

V noči s 6. na 7. oktober sem pri neki gorski kapelici prižgal svečo za srečen izid vzponov v Janaku in smučanja z Everesta. Nekaj ur zatem sta bila znana izida: sveča je gorela za popotnico Andreju v še neznanu področje našega bivanja. V bistvu sveče prižgamo sebi, tudi plošče so namenjene nam samim. Spominjajo nas naše lastne minljivosti, odgovornosti, opominjajo nas, kako malo ostane za nami, ko odidemo. V bistvu le tisto, kar smo dobrega storili. Andrej je pustil za sabo prijazen, dober spomin, torej ni živel zaman.

Slava mu!

Vrata, 5.5.2001

Tone Škarja

njunih dnevnikih. Dovolj divje in nevarno, da je pritegnilo občinstvo in žirijo!

Približno deset filmov je prejelo še različne posebne nagrade, med njimi Zlatega metulja film »Alpi mobilni«. Tega in še nekaj drugih zanimivosti bomo lahko videli tudi v Sloveniji prihodnjo pomlad, ko se bo začelo svetovno leto gorá.

Tako se bo morda nekaj premaknilo tudi na tem področju – enako kot skuša premikati meje »znanstvene resnice« kriptozoologija, glavna zvezda med desetimi razstavami, ki so spremljale festival, ker dvomi v prizvete končne resnice in utegne zamajati sisteme o razvoju življenja na Zemlji. Takrat bo jeti, ki je danes del mitologije, morda postal resnica.

TRIGLAVSKI LEDENIK IN LEDENIK POD SKUTO DELITA USODO VSEH ALPSKIH LEDENIKOV

SLOVENSKA LEDENIKA LIŽEJO TOPLE SAPE

DUŠAN KOŠIR

Triglavski ledenik in Ledenik pod Skuto, največja in hkrati edina prava ledenika v Sloveniji, redno opazujejo in merijo od leta 1946, večinoma pa opravljajo to delo sodelavci Geografskega inštituta, ki se že dolgo imenuje po znamenitem geografu **Antonu Meliku** in ki je zdaj del Znanstveno raziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti, ter deloma tudi sodelavci Hidrometeorološkega zavoda Slovenije. Toda odkar ju stalno spremljajo, se neprestano zmanjšujeta in tanjšata, čeprav je snežna odeja na obeh od leta do leta kolebala, kar smo ugotavljali na podlagi markacij, ki smo jih risali na celotnem obrobju obeh ledenikov, pozneje pa smo te osnovne markacije dopolnjevali še z dodatnimi.

Spreminjanje obeh ledenikov kažejo tudi fotografije, ki smo jih posneli s stalnih in nestalnih točk, skupaj s komentarji pa so bile objavljene v znanstveni in strokovni literaturi. Predvsem za Ledenik pod Skuto za vsa leta ni objavljenih letnih poročil, ampak le poročila za več let skupaj.

Triglavski ledenik ali Zeleni sneg, kot so ga njega dni imenovali, zdaj pa se je to ime nekako izgubilo, in Ledenik ob Skuti sta snežiščna ledenika, katerih spodnje obrobje največkrat pokriva sneg. Oba sta iz pleistocena, zadnje ledene dobe.

Triglavski ledenik je v začetnem obdobju naših opazovanj segal precej nižje, kot sega zdaj, do značilne Glave severovzhodno od grebena Mali Triglav – Veliki Triglav. To je pobočni ledenik.

Ledenik ob Skuti med ostenji Skute in grebenom Kranjska Rinka-Skuta je nasprotno krmični ledenik, v to krnico pa poleti za kratek čas posije sonce. Najbolj je sončnemu obsevanju izpostavljen vzhodni, spodnji del krnice.

V Sloveniji je (bil) še kakšen ledenik, ki pa ga niso nikoli resneje raziskovali, verjetno pod Prevčevim stolpom pod Kanceljni, ki je dostopen samo alpinistom in s plezalno opremo, in pod Prisankom, kjer so njega dni smučali. Zelo verjetno pa je bilo v preteklosti v slovenskih Alpah pod snegom še nekaj ledenih površin.

Triglavski ledenik je meril leta 1946 ob najnižjem stanju, meseca septembra, približno 15 do 16 hektarov, lani pa komaj še 1,4 hektara. Po zadnjih, lanskoletnih meritvah je bila njegova največja debelina nekaj pod osem metrov, kot mi je povedal **Milan Adamič Orožen**. Ledenik pod Skuto je meril leta 1950 2,5 do 3 hektare, te meritve pa obsegajo samo zgornjo krnico, kjer je dejansko ledenik. Leta 1997 so geodetske meritve pokazale, da je meril samo še približno 1,55 hektara. Pod ledenikom je bilo vsako leto vse do spodnje krnice snežišče, po katerem so celo v pozno poletje in vse do jeseni ljudje smučali, zadnja leta celo ob žičnici,

Leta 1924 so bile na Triglavskem ledeniku še prav močne ledeniške razpoke, pa tudi obseg ledenika je bil zavidanja vreden.

Foto: Josip Kunaver

Fotografija iz septembra leta 1957 kaže, da se je spodnji rob Triglavskega ledenika že umaknil nad Glavo.

Sredi septembra 1986 je bilo Triglavskega ledenika se toliko, da je bil pogled nanj izpred Triglavskega doma na Kredarici prav lep.

Foto: Dušan Košir

To je ostalo od Triglavskega ledenika konec septembra 1997.

Foto: Matej Gabrovec

V šestdesetih letih je Ledenik pod Skuto svoj jezik stegoval še daleč proti dnu krnice; fotografija je iz jeseni leta 1963.

Foto: Dušan Košir

ki so jo prinesli tja gor. Vodo izpod ledenika uporabljajo v Kranjski koči na Vadinah (Ledinah), prav tako so zadnja leta pogosto uporabljali tudi vodo iz Triglavskega ledenika za Triglavski dom na Kredarici.

Od leta 1986 poročila o stanju Ledenika pod Skuto niso bila objavljena, meteorološki opazovalci s Kredarice pa s stalnih točk redno opazujejo Triglavski ledenik, predvsem njegove spodnje dele, vse leto odčitavajo višino snežne odeje, občasno fotografirajo posamezne dele in zapisujejo opažanja.

Pobudo za opazovanje predvsem teh dveh ledenikov je dal takoj po vojni **prof. dr. Anton Melik**. Prva opazovalca Triglavskega ledenika sta bila že leta 1946 **Milan**

Šinkovec in **Stanko Fon**, Ledenika pod Skuto pa pisec tega članka. Po tragični smrti prijatelja Šinkovca leta 1948 sem opazovanje Triglavskega ledenika nadaljeval sam, do leta 1992 pa sva oba ledenika velik del opazovala skupaj z **Milanom Šifrerjem**. Tedaj so opazovanja prevzeli mlajši geografi iz Inštituta **Matej Gabrovec**, **Borut Peršolja**, **Franci Petek**, **Miha Pavšek** in drugi. Poleg naju s Šifrerjem so oba ledenika opazovali še **Miro Klemenčič**, **Igor Vrišer**, **Ivan Gams**, **Vlasto Kopač**, **Milan Orožen Adamič**, **Drago Meze**, **Marko Žerovnik**, meteorolog **Filip Štucin**, **Miro Dežman**, **Mauro Hrvat**, **Darko Radinja** in še nekateri drugi.

Veliko zaslug za ugotavljanje tanjšanja ledu na Triglavskem ledeniku ima **Milan Šifrer**, za opazovanje Ledenika pod Skuto pa **Filip Štucin**, ki je natančno markiral točke v zgornji krnici. Zdaj mlajši geografi na drugačne načine in z modernejšimi pripomočki in aparaturami opazujejo oba ledenika, poleg tega pa so vsekakor tudi mnogo bolje opremljeni, kot smo bili mi.

Čeprav noben od ledenikov ni prav velik, je raziskovanje vendarle lahko nevarno. V naših časih smo hodili po ledeniškem ledu, predvsem še po vršnih snežiščih, z derezami in s cepinom v roki, vendar smo bili večinoma nenavezani in drug drugega večinoma nismo varovali z vrvjo.

Kljub vsej previdnosti je bilo na obeh ledenikih med raziskovalnim delom nekaj nesreč, ki pa so se končale brez posledic. Tako se je nekoč odlomila snežna opast na snežišču nad Triglavskim ledenikom in raziskovalca potegnili s seboj, spet drugi je zdrsnil po ledu istega ledenika, vendar se je ujel, na Skutinem ledeniku je nekemu prišel kamen med roglje dereze in ga je spodenilo, na istem ledeniku je opazovalce nekajkrat ogrožalo padajoče kamenje iz ostenij Kranjske Rinke in

Prve dni oktobra 1973 je bila pri markaciji 7 na zahodnem robu Ledenika pod Skuto še široka robna zev.

Skute ter z ledenika; leta 1948 se je na opazovalce ob deževju nekega dne neprestano sesipalo kamenje.

Ko sta bila pred desetletji oba ledenika še bistveno večja, kot sta zdaj, ledena površina Triglavskega ledenika ni bila tako strma kot Ledenika pod Skuto; pri prvem je bila strmina 20-odstotna, pri drugem 30- do 35-odstotna. Tako smo pod Skuto na vzhodni strani ledenika hodili po žlebičih, ki jih je izdolbla voda, ko je tekla s snežišč nad ledenikom. Pri vzponih in sestopih smo si pomagali tudi s kamni, primrznenimi na led.

Zaradi taljenja ledu se v toplejšem delu leta ob robu snežišč in ledu naredijo robne zevi ali počli, ki so na velikih ledenikih prav ogromne, kar dobro vedo alpinisti, ki imajo pogosto velike težave, da preko teh počli vstopijo v steno. Na Ledeniku ob Skuti smo našli najglobljo robno zev na vzhodnejšem zgornjem robu ledenika, na zahodnem zgornjem robu, kjer sega ledenik najvišje, pa je bil snežni jezik močno spodjeden in je grozila nevarnost odloma. Na Triglavskem ledeniku je na zgornjem vzhodnem delu snežišče segalo visoko pod Mali Triglav. Sprva, v začetkih naših meritev, je bilo trdo zamrznjeno, v led pa sta bila zamrznjena tudi izredno droben pesek in črn prah. Hoja po takem pobočju je bila težavna in hkrati nevarna.

Površina Triglavskega ledenika, deloma pa tudi Skutinega, je kazala, gledano od daleč, progasto strukturo. Razpoke so bile samo na zgornjem zahodnem delu Triglavskega ledenika, medtem ko smo na Ledeniku pod Skuto našli na spodnjem, osrednjem in vzhodnem delu lepe razpoke, ki jih sedaj ni več, majhne razpoke

Del obeh osrednjih prečnih razpok in brezno Skutinega ledenika 6. oktobra 1973

pa smo našli na srednjem zahodnem delu ledenika. Seveda ni več niti lepe in globoke razpoke na zahodnem delu ledenika, v katero je leta 1913 padel nesrečni **Petrič**. Tudi ledenega brezna ob tem ledeniku, katerega globino smo merili, ni več. Ob vsem tem se je na vzhodnem robu tega ledenika njega dni v stiku s skalo pri stari markaciji 2 videla majhna ledena stena ledeniške razpoke.

Prve geodetske izmere Triglavskega ledenika je opravil **inž. Jenko**, prvo geometrsko izmero Ledenika ob Skuti pa meteorolog HMZ Filip Štucin.

V SLOVENSkih TRGOVINAH JE NA VOLJO DOVOLJ VSAKRŠNE POHODNE OBUtVE

ČEVLJI ZA GORE IN DOLINE

PAVLE KOZJEK

Podobno kot prejšnja leta so tudi pred letošnjo poletno planinsko sezono v dnevniku Slovenske novice testirali nekaj vrst pohodniške obutve. Glavni namen testiranja je pomoč bralcem in uporabnikom pri izbiri najprimernejše obutve za njihove cilje. Test so opravili na Malem Lošnju, kjer so tereni primerni za preskušanje vseh vrst obutve, za pohodniške čevlje pa so poiskali še posebno primeren kraj, pravi gorski svet okrog slikovitih Lubenic na Cresu, ki so kot orlovsko gnezdo pripete na vrh strmih pobočij nad zahodno obalo. Če ne bi gledali morja pod seboj, bi si pokrajino brez težav zamislili nekje v hribih.

*Test pohodne obutve je bil od 5. do 8. aprila, opravila sta ga že preverjena preskuševalca take obutve pri Slovenskih novicah **Pavle Kozjek** (ki je tudi pripravil besedila za objavljene teste) in **Peter Podgornik**, oba vrhunska alpinista, ki sta opravila nešteto plezalnih vzponov in ob tem prehodila tudi več tisoč kilometrov do sten po vsem svetu. Poti do najvišjih gorá so dolge, še preden se začne resna plezarija, v rezultate tega testiranja pa so vključene tudi te izkušnje.*

Z dovoljenjem uredništva priloge Plus v Slovenskih novicah, ki je organiziralo testiranje, objavljamo izsledke teh preizkusov. (Op. ur.)

TESTIRANJE ČEVLJEV IN NOGAVIC

Lažji čevlji za trekking že dolgo niso več le obutev za prosti čas, saj jih vse več ljudi nosi ob vsaki priložnosti. Poleg tega so nepogrešljivi kot glavna ali pomožna obutev pri skoraj vseh športih v naravi: plezanju, jadrnem padalstvu, gorskem kolesarstvu, gorskem teku, gorskih sprehodih, trekkingih, lažjih planinskih turah, predvsem po nizkih gričih in sredogorju...

Tudi čevlji za zahtevnejše terene postajajo vedno lažji in udobnejši. Ključna razlika med lažjimi in težjimi čevlji je v močnejši opori, ki jo močnejša obutev daje nogi pri gibanju. Pomembnejša postaja tudi zaščita čevlja pred vodo in poškodbami na težkem terenu (skale, grušč ipd.).

Pri izbiri in nakupu je treba pomisliti, da v močnejše čevlje pogosto obujemo debelejšje nogavice, saj jih bomo verjetno uporabljali tudi v zimskih razmerah ali za pohode v visokogorje. Tam smo še nedavno tega srečevali le težke gojarje, za katere pa v naših gorah v 263

Preskus čevljev za trekking je bil tudi v okolici slikovitih Lubenic na otoku Cresu.

običajnih poletnih razmerah ni prave potrebe, seveda pa se jim bodo vsaj nekateri dolgoletni ljubitelji le stežka odrekli.

Morda pa kljub vsemu: test ponuja nekaj trdnih in močnih modelov pohodnih čevljev, ki so obenem lahki in udobni in se bodo odlično obnesli med vrhovi naših Alp.

Še beseda o materialih: goretex si je (poleg že uveljavljenih oblačil za težke vremenske razmere) zagotovil mesto tudi med kakovostnimi modeli pohodniške obutve. Vendar to ne pomeni, da jih lahko uporabljamo namesto ribiških škornjev. Neprepustnost goretexa in podobnih materialov, ki temeljijo na mikro-membrani (čevljev diha, a ni premočljiv), je precej odvisna od pritiska na material pa tudi od starosti. Prav tako je pomembno vzdrževanje. Ob pravilni uporabi se bo nekoliko večji izdatek ob nakupu bogato poplačal, saj si naše noge želijo dihanja – skoraj tako kot mi.

Zdi se, da znajo željam uporabnikov in zahtevam izkušenih preizkuševalcev čedalje bolj prisluhniti tudi proizvajalci in poskušajo ustreči čim več takim željam in potrebam. Tako je poleg tradicionalne funkcionalnosti vse več poudarka na čim širši uporabnosti in videzu. Skoraj nemogoče je, da med pestro izbiro čevljev na policah naših trgovin ne bi našli kaj primernege zase.

Novost letošnjega testa je bilo preskušanje čevljev z nogavicami, ki so takim pohodom tudi namenjene. Bridgedale je znano ime med vrhunskimi športnimi nogavicami in med modeli je dovolj izbire tudi za trekinge. Razlika je vidna že na pogled: različna izbira in debelina materiala na posameznih delih nogavice (ojačani prsti, peta in podplat, tanjši, zračen zgornji del), skrbno premišljena izdelava brez motečih šivov in robov itd.

Drugačnost zares občutimo šele, ko je noga z nogavico

v čevlju, še opaznejša pa bo nedvomno po nekaj urah hoje.

Posebne nogavice za trekking je mogoče prav tako kot čevlje dobiti v trgovinah s čevlji, predsem še z gorskimi in športnimi.

ALI VESTE, KAM SPADATE?

Pohodniške čevlje smo glede na namembnost razdelili v tri kategorije:

1. *Čevlji za lahek teren in za vsak dan* – Običajno so izdelani iz lahkih, zračnih materialov (najlonska vlakna, semiš, nubuk). Njihova temeljna odlika je udobje, niso pa namenjeni tehnično zahtevnim pohodom. Modeli so večinoma nizki ali polvisoki, le redki so vodoodporni, zgornji del običajno ne daje večje opore gležnju.

2. *Čevlji za zahtevnejše poti in lažja brezpotja* – Zaradi vedno boljših materialov in načinov izdelave so na pogled vse bolj podobni najlažjim. Pomembna razlika je, da so nekoliko močnejši, bolj togi in bolj držijo nogo, seveda so zato manj lahkotni in udobni. Priporočljivi so tudi za manj izkušene pohodnike na najlažjih poteh.

3. *Čevlji za zahtevne razmere* – Praviloma so višji, da oprimejo gleženj, in dovolj togi, da dajejo nogi oporo na zahtevnem terenu, kot so brezpotja ali poletne ture v visokogorju, kjer imamo opravka s skalami, gruščem in strmimi pobočji. Goretex ali kakšen drug material podobnih lastnosti je za takšne modele že skoraj pravilo, saj bi morale noge ostati suhe tudi po nekaj urah hoje po snegu ali razmočenem terenu.

Kaj pomeni 1, 2, 3 ob vsakem modelu čevljev? Imenu proizvajalca sledi v naslovu naziv modela, v oklepaju pa je oznaka terena, ki mu je čevljev namenjen: 1 – lahek, 2 – srednje zahteven, 3 – težji.

Praviloma se sorazmerno z večjo zahtevnostjo terena večata teža in robustnost obutve, pomembnejši postaja

tudi profil na podplatih. Po zgledu prejšnjih testiranj tudi letos nismo vključili čevljev za najekstremnejše razmere (visokogorje pozimi, uporaba derez), saj po karakteristikah spadajo med tehnična gorska obuvala, ki jih dobimo v specializiranih športnih trgovinah.

Test prinaša temeljne značilnosti posameznih skupin čevljev in opisuje nekatere posebnosti modelov, na katere moramo biti pozorni. Pri tem smo poskušali biti kar najbolj nepristranski. Priporočamo vam, da v trgovini poiščete kategorijo čevljev, ki jih potrebujete, in nato poskusite nekaj modelov, ki se vam zdijo primerni in so vam všeč. Dodaten nasvet prodajalca gotovo ne bo odveč (naj povemo, da smo s karakteristikami čevljev, preskušanih na Lošinju, seznanili tudi poslovodje največjih trgovin Tomas sporta 2).

NA KAJ PAZIMO PRI IZBIRI?

Pozoren je treba biti na več stvari, predvsem pa še na prostornost.

Če potisnete prste do konca čevlja, mora na peti ostati nekaj prostora, obutev pa ne sme tiščati ob strani. Poleg tega je predvsem na sestopih pomembno, da so čevlji dovolj trdno zavezani – da noga ne zdrsi povsem naprej in da si ne nabijamo prstov. Obutev vedno poskušajte z nogavicami, podobnimi tistim, ki jih boste uporabljali na pohodih. Čeprav bo treba dodati kakšen tolar, zelo priporočamo posebne, pohodniške nogavice. Petni del čevlja se mora lepo prilegati nogi, sicer se lahko pojavijo žulji. Pozorni bodite tudi na šive in robove v čevlju: noga jih ne bi smela čutiti. Konica čevlja ne sme stiskati prstov, prav tako ni dobro, če je preširoka. Širino preostalega dela čevlja lahko precej uravnava mo z vezalkami, medtem ko pri konici to ni mogoče. To še posebno velja za močnejše modele, ki so dodatno zaščiteni. Pozanimajte se za način vzdrževanja (krema, sprej)!

Upamo, da bodo rezultati testiranja pripomogli k pravilni odločitvi pri nakupu pohodne obutve. Če bo tako, je test dosegel svoj namen.

Pri vsakem modelu je napisana cena, po kakršni prodajajo to obutev v trgovinah Tomas sport 2, cene v drugih specializiranih trgovinah pa se tudi ne bi smele bistveno razlikovati od teh.

MEINDL MAGNA (1)

Če model magna švicarskega proizvajalca Meindla – ta je na testu prvič – ne bi imel razmeroma robustnega podplata z grobim profilom, bi ga prej kot v trekinško konkurenco uvrstili med udobne športne čevlje. Že na pogled lahko ugotovimo, da čevlji bolj kot na brezpotja spada v prijazno okolje urejenih stezic v kakšnem parku, seveda pa tudi na mestne ulice. Za takšno uporabo govori tudi močno, vendar mehko in fino obdelano usnje, ki ne kaže veselja do srečanj z gruščem ali blatnimi kolovozi. Pravzaprav ga je kar malo škoda za grde terene.

Čevlji je zelo nizek, zato ne moremo govoriti o posebnem oprijemanju noge. Zato pa je počutje na ravnem

terenu nadvse udobno in prijetno: noga se v mehkem usnju, s katerim je podložena tudi notranja stran, zares odlično počuti. Dovolj prostorna je tudi konica čevlja. Udobje, izdelava in kakovostni materiali so všteti v končno ceno, ki ni med najnižjimi.

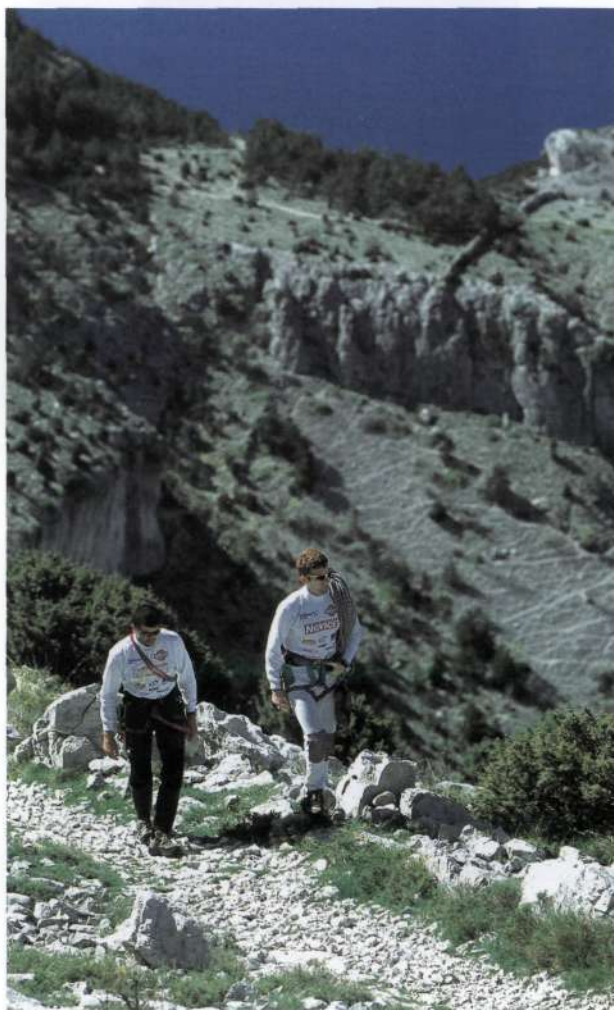
Verjetno bo magna všeč odločnim pripadnicam lepšega spola, ki jih najbolj strme poti ne zanimajo.

Cena: 22.990 tolarjev.

NIKE AIR TOREZ (1)

Podobno kot Meindlov model tudi Nikejev air torez ne kaže občutnejših športnih ambicij. Že oblikovalski pristop nam dá vedeti, da je to predvsem čevlji za vsak dan in prosti čas, morda tudi za sprehode v naravo v spremenljivem in hladnejšem vremenu, nikakor pa ni za težke terene.

Podplat z raznobarno gumo je lahek, prožen in primeren kategoriji čevlja. Zračni vložek v peti zagotavlja do-

Takole, kot je na Lošinju in Cresu, je na marsikaterem trekingu.

bro blazinjenje, vendar lahko pri nepredvidni hoji po gozdnatem terenu ostanemo tudi s prazno zračnico. Čevlji je namenjen predvsem ozkim in nizkim stopalom, saj je konica razmeroma stisnjena, širok elastični trak, v katerega je vpjet jezik, pa morda celo nekoliko preveč stisne nart.

Zaradi zanimivega in sodobnega videza bo čevlji verjetno našel precej zagovornikov, pa tudi cena ni pretirana. Čevlji nima membrane iz goreteksa, vendar je usnje deloma zaščiteno proti vlagi.

Vredno je odšteti kakšen tolar več za dobre pohodniške nogavice, ki ne ožulijo nog.

Ocenjevali smo dva modela: nizkega (low) in srednjega (mid). Poleg razlike v višini čevlja imata modela enake lastnosti, le pri nižjem je elastični trak zaradi drugačnega vpjetja za spoznanje bolj sproščen. Cena je pri obeh modelih enaka.

Cena: 16.990 tolarjev.

COLUMBIA ROCK RIDGE LOW (1, 2)

Čevlji kanadskega proizvajalca Columbia se letos prvič predstavljajo na testu in so za večino potencialnih kupcev verjetno novost.

Nizki model rock ridge meri predvsem na ljubitelje trdnih, udobnih in vzdržljivih čevljev, ki bodo le poredko zašli na zahtevnejši teren, čeprav se tudi tam ne obnesejo slabo. K temu pripomore močna in kakovostna guma na podplatih, ki dobro prime na suhi in mokri podlagi. Konica je udobna in zaobljena, tak vtis daje tudi čevlji kot celota, zato je primeren tudi za široko stopalo in visok nart. Oprijem pete in stopala je za spoznanje manj natančen kot pri nekaterih drugih nizkih modelih, vendar še vedno primeren. Čevlji so z notranje strani debelo podloženi, zato ni večje nevarnosti, da bi dobili žulje.

Kakovostno usnje in dodatna vmesna zaščitna plast dajeta vtis trpežnosti, skoraj neuničljivosti: če niste

navdušeni nad pogostimi nakupi in če nimate ravno ekstremnih ciljev, bo to kar prava izbira.

Cena: 21.990 tolarjev.

SALOMON EXIT LOW 2000 (1, 2)

Salomon je letos predstavil nekoliko prenovljeno kolekcijo pohodniških čevljev, ki pa je obdržala glavne značilnosti modelov iz prejšnjih let. Najopaznejša novost je v konici: je nekoliko širša, udobnejša in tako namenjena še širšemu krogu uporabnikov.

Nizki model exit je zanesljiv, enostaven čevlji, ki zagotavlja trden in stabilen korak. K temu največ pripomore precej masiven podplat, kakršnega imajo tudi višji modeli Salomona in ga poznamo še iz prejšnjih let. Navidez je za nizek model kar malo prerobusten, vendar ni pretežek, pa tudi blazinjenje je zelo udobno.

Obnesel se bo predvsem na srednje težavnem terenu; vsekakor je primeren tudi za vsakodnevne poti in sprehode, predvsem v slabšem in vlažnem vremenu.

Čevlji je dobro zaščiten, zato je zračenja nekoliko manj, kar pa pri nizkih modelih ni tako ključno. Za

Meseci hoje po Evropi

Na dolge pešpote proti evropski prestolnici Strasbourgu so iz desetih smeri na skrajnih predelih našega kontinenta odšli pohodniki, da bi na tem dolgem pohodu, imenovanem evropohod, simbolično prispevali k miru in združevanju na stari celine. Ena od smeri evropohoda, ki ga organizira Evropska popotniška zveza, se je že začela v Grčiji in ta trasa bo pohodnike skozi Bolgarijo, Romunijo in Madžarsko pripeljala tudi v Slovenijo. Tako bo naša država ena od več kot 20 evropskih držav, preko ozemlja katerih bodo do konca septembra hodili desettisoči pohodnikov, ki bodo v Strasbourgu ob zaključku te prireditve pripravili veliko pohodniško srečanje.

Evropohod 2001 po ozemlju Slovenije organizira lani spet na novo organizirana Komisija za evropske pešpote, v kateri so predstavniki Planinske in Turistične zveze Slovenije, Zavoda za gozdove in Zveze gozdarskih društev Slovenije. Zato poteka slovenski del evropohoda po edinih dveh dolgih evropskih pešpotah preko Slovenije, E6 in E7.

Slovenski del evropohoda se je začel 27. maja na mejnem prehodu Hodoš, ko so Slovenci od Madžarov prejeli evrofon, poseben magnetofon, s katerim na vseh smereh in ob vseh dolgih poteh snemajo zanimivosti in znamenitosti, najpomembnejše med njimi z vseh desetih poti pa bodo v Strasbourgu presneli na cedjko, ki bo na voljo po vsej Evropi. Pohodniki – dela ali celotnega pohoda po eni ali več državah se bo seveda lahko udeležil vsakdo – hodijo po Sloveniji iz Hodoša skozi Moravske Toplice, Jeruzalem, Ormož, Podlehnik, Ptujsko goro, Rogaško Slatino, Podčetrtek, Krško, Kostanjevico na Krki, preko Gospodične, skozi Dolenjske Toplice, Krko, Velike Lašče, Grosuplje, Moravče, Trojane, Slovenj Gradec, Malo

izboljšano udobje poskrbi jezik iz debelo podložene mrežaste tkanine. Petni del je zelo nizek, vendar dobro oprime nogo. Posebnost so kovinski neti za vezalke, ki za nizke modele niso prav običajni, vendar niso moteči. Cena: 16.990 tolarjev.

MERRELL CAMELEON VELOCITY (1, 2)

V nasprotju s Salomonom se je ameriški proizvajalec Merrell letos predstavil s povsem novimi modeli. Usmeritev ostaja ista: čim bolj usklajena kombinacija tehnične kakovosti, ergonomije in udobja.

Velocity je nizek, lepo izdelan in oblikovan čevelj, ki bo marsikomu všeč tudi kot vsakodnevna obutev. Najbolj pade v oči povsem nov, kar nekoliko revolucionaren profil podplata.

Na testu se je obnesel zelo dobro; verjetno tudi zaradi priznane dobre gume vibram, ki jo uporabljajo predvsem pri čevljih za zahtevnejše razmere. Čevelj je res primeren tudi za zahtevnejši teren, saj je močan, kompakten in dobro oprime nogo, šibka točka pa je mehka

zunanja zaščitna plast nad podplatom, ki se na težkem terenu hitro opraska.

Konica je v primerjavi z lanskimi modeli širša in udobnejša, noge z izrazito visokim nartom pa bodo v tem modelu vseeno nekoliko na tesnem. Sprednji del je brez šivov, kar je vsekakor pohvalno. Petni del lepo drži nogo; nekoliko se je treba navaditi na močnejšo blazino pod peto, a zato dobro blaži udarce. Dobra sta tudi zavezovanje in vpetje jezika z vezalkami.

Kakovostni materiali in trdna izdelava se kažejo v nekoliko višji ceni.

Cena: 24.990 tolarjev.

LOWA SAPPORO GTX GORETEX (1, 2)

Tako kot pri modelih prejšnjih let se Lowa tudi letos odlikuje z zanesljivostjo, udobjem in neupadljivo zunanostjo.

Notranjost je zares lepo izdelana, brez vsakršnih motočih šivov ali robov. Podplata je navidez morda nekoliko premasiven, vendar je lahek in dobro vzmeten. Spre-

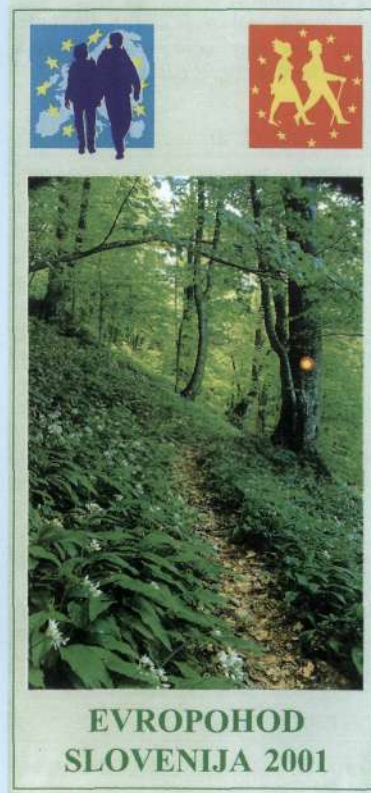
Kopo in Radlje ob Dravi, 21. junija pa bodo evrofon po skoraj mesecu dni poti po Sloveniji, dolgih več kot 400 kilometrov, na mejnem prehodu Radelj izročili avstrijskim pohodnikom.

Večina teh pohodniških poti po Sloveniji je po gozdovih, zato Komisijo za evropske pešpoti v naši državi vodi Zavod za gozdove Slovenije. Na posameznih odsekih – nikjer niso tako dolgi, da jih ne bi zmoželi povprečni pohodnik ali planinec – sodelujejo v programih lokalna turistična in planinska društva, občine in krajevne skupnosti, šole in drugi. To je za domačine po nekaj letih spet prava priložnost, da na svojih poteh vnovič vidijo popotnike iz domovine in tujine in jim na koncu koncev prodajo višje svojih pridelkov, ki so med pohodniki nadvse cenjeni.

Obe dolgi evropski pešpoti po Sloveniji, E6 s severa na jug in E7 z zahoda na vzhod, so pred četrto stoletje »potegnili« gozdarji ter člani planinskih in turističnih društev, ki so posamezne »svoje« odseke vsako leto zgledno vzdrževali, markirali in izsekavali poti, kjer jih je zaraščalo grmovje. Nekaj zadnjih let so to delo opustili in marsikateri odsek je popolnoma zarasla goščava, na marsikaterem so povsem zbledene markacije in po marsikaterem je komajda še kdo hodil, ponekod tudi zato ne, ker so se pohodniki bali medvedov. Po zagotovilih slovenske komisije za evropske pešpoti so zdaj vse poti, po katerih poteka evropohod 2001, spet lepo urejene, saj so jih markacisti Planinske zveze Slovenije, ki imajo po novem nalogo obe evropski pešpoti markirati, lepo zaznamovali z rdeče-rumeno markacijo, v najbližji prihodnosti pa bodo markirali še preostale slovenske dele obeh evropskih pešpoti.

Ker so poti, po katerih zdaj hodijo po Sloveniji evropohodniki, obiskane bistveno manj kot najbolj razvpite turistične in planinske pohodniške smeri, ki jih iz tedna v teden predvsem ob sobotah in nedeljah oblegajo izletniki, je ta pohod – in bosta po letošnji obnovi zanesljivo tudi obe slovenski dolgi pešpoti – zanimiv izziv za tiste ljubitelje hoje in narave, ki bi želeli hoditi po manj obljubljenih pešpotih in spoznavati manj znane predele svoje domovine.

M. R.

Naslovnica zgibanke, ki opozarja na slovenski del letošnjega evropohoda: moder je znak evropohoda, rdeče-rumeno evropske in torej tudi slovenske popotniške zveze, markacija na drevesu označuje evropski pešpoti E6 in E7 skozi Slovenijo.

Peter Podgornik in Pavle Kozjek sta vso pohodno obutev preskusila tudi na zelo zahtevnem terenu

nji del čevlja omogoča dovolj prostora tudi za širša stopala.

Membrana iz goreteksa je nadomestila nekdanjo gumirano zaščito pred vlago in mokroto; čevljev je tako precej bolj zračen.

Veзалke so speljane skozi plasti na vodila, ki so kljub šibkejšemu videzu dovolj zanesljiva. Oprijem pete je nekoliko manj trden kot pri drugih nizkih modelih; manjša pripomba gre tudi na ne najbolj posrečeno obliko jezika, ki ob manj trdem zavezovanju nekoliko uhaja vstran.

Vsekakor je treba omeniti, da je to eden od redkih modelov, ki mu je še uspelo ohraniti ceno iz lanske pomladi.

Cena: 19.990 tolarjev.

MERRELL CAMELEON VENTILATOR (1, 2)

Model, ki nekoliko bolj pade v oči zaradi predrznega videza, bo gotovo všeč športno nastrojenim uporabnikom. Polvisoki čevljev je izjemno lahek, zračen in se odlično prilega nogi – vendar pozor: samo tisti, ki ni preširoka! Konica je namreč po zgledu modela blade precej ozka in zaradi zaščite ne najmehkejša. Podplat je enak kot pri nižjem modelu velocity, z dobro gumo in dobro blazinjen; čevljev daje občutek, da bi se dobro znašel tudi v teku čez drn in strn.

Vsekakor bo dobrodošel športnikom, ki potrebujejo lahko in tehnično dobro izdelano obutev, na primer jadrnim padalcem. Zaradi dobrega zračenja je čevljev manj odporen proti mokroti, zračniki pa so občutljivejši za različne poškodbe (veje, gruč).

Podobno kot pri nižjem modelu tudi tukaj sprva občutimo debelejšo podlago v petnem delu: poskrbi, da kolena na strmih sestopih ne trpijo preveč.

Seveda se boste s tem privlačnim modelom dobro počutili tudi med sprehodom v parku.

Cena: 26.990 tolarjev.

COLEMAN RIDGE HIKER (1, 2)

Ime Coleman je znano po različnih športnih izdelkih, a čevlje tega proizvajalca smo letos testirali prvič.

Ridge hiker je enostaven, precej robusten model višjega čevlja za trekking, ki bi ga na prvi pogled postavili v zahtevnejše terene. A za obvladovanje strmine in tehničnih manevrov mu manjka nekaj kompaktnosti in vodljivosti: kot celota je precej mehak, občutljiv za torzijske obremenitve pa tudi noge se ne oprijema najbolj natančno – pogrešamo trdnejšo povezavo in sodelovanje med podplatom in zgornjim delom čevlja.

Tudi jezik ni najbolj posrečen, toda vse to seveda ne bo preveč moteče na lažjih terenih. Veзалke so klasične in enostavne, guma je dovolj dobra – celo nekaj posebnega, saj nosi napis oil resistant. To daje slutiti, da se čevljev dobro počuti tudi v urbanem okolju pa tudi videz ni povsem skregan z vsakdanjo uporabo.

Pozor: številke so precej velike – izbrati bo treba manjšo, kot jo nosite sicer. Najmočnejša stran modela je vsekakor zelo, zelo konkurenčna cena.

Cena: 12.990 tolarjev.

SALOMON EXIT MID 2000 (1, 2)

Čevljev je višja izvedba modela exit low, tako da bi lahko večino lastnosti kar prepisali, saj se razen barve in višine ujemata skoraj v vseh podrobnostih. To pomeni, da ima model nekoliko širšo konico – tako kot njegov lanski predhodnik. Nekoliko masiven podplat (enak kot pri modelu low) se tukaj lepše in bolje vklopi v celoto. Zaradi debelo podloženega jezika deluje obuvalec mehko, tudi ko močneje zategnemo veзалke. Oprijemanje pete ni zelo izrazito, vendar dovolj dobro, saj čevljev ni namenjen najtežjim terenom. Konica je, tako kot pri modelu low, poleg gumijaste prevleke dodatno zaščitena z nazaj privihano gumo s podplata, tako da močnejša brca v skalo ali korenino ne bo povzročila večje škode.

Model kot celota deluje lahko in usklajeno, noga se v njem počuti dobro, tako da se verjetno ni bati, da bi ostajal na prodajnih policah.

Guma na podplatih je standardni Salomonov contagrip, ki se na suhem terenu obnese nekoliko bolje kot v mokroti.

Cena: 18.990 tolarjev.

COLUMBIA ROCK RIDGE MID (2)

Tudi za polvisoki model proizvajalca Columbia velja podobno kot za Salomon in Low: gre le za višjo različico modela low, tako da daje več opore gležnjem.

Rock ridge mid torej avtomatično meri tudi na nekoliko zahtevnejše terene. Močna in kakovostna guma na podplatih in močno usnje, pod katerim je z obeh strani še dodatna zaščita, to nedvomno potrjuje. Dobro je tudi blazinjenje, predvsem v petnem delu, kjer je najpomembnejše.

Oprijemanje noge ni najbolj natančno – čevlji bolj poudarja udobje kot tehnične zmogljivosti. Konica je precej široka in zaobljena. Udoben vtis daje čevlji kot celota, zato je podobno kot njegova nižja izvedba primeren tudi za širša in višja stopala. Oprijem pete je nekoliko manj natančen kot pri večini polvisokih modelov; nekoliko moti tudi zgornji rob jezika, saj ni najbolj posrečeno oblikovan.

Čevlji so dobro in udobno podloženi in dajejo videz trpežnosti, morda bi jim koristila le temeljitejša zaščita pred vlago.

Cena: 22.990 tolarjev.

OWA PORDOI GTX GORE TEX (2)

Polvisoki model lowa nadaljuje tradicijo združevanja udobja in univerzalne uporabnosti. Kot pri nizkem modelu tudi tukaj v notranjosti zamašimo iščemo robove, ki bi nas lahko ožulili. Tisti, ki čevlje tega proizvajalca že poznajo, bodo to vsekakor znali ceniti. Če dodamo še goreteks in ugodno ceno, je Lowin pordoi vsekakor zanimiva ponudba, nedvomno ena najugodnejših med testiranimi.

Podplat je enak kot pri nizkem modelu; guma se nekoliko bolje vede na suhem terenu. Oprijem pete, stopala in gležnjevi je malce manj natančen kot pri nekaterih bolj tehničnih modelih, čevlji pa se nam zato odkupi z udobjem, lahkotnostjo in trpežnostjo. Čeprav je nekoliko višji, je zelo primeren za vsak dan, posebno v deževnih dneh in zimskem času.

Tudi višji model Lowe še vedno nosi zelo konkurenčno lansko ceno, zato se z nakupom morda splača pohiteti.

Cena: 19.990 tolarjev.

SALOMON EXIT GTX GORE TEX (2, 3)

Salomonov adut za težke razmere se precej razlikuje od lažjih modelov tega proizvajalca. Poudarek je na zaščiti: pred vodo, udarci in izrabo. Membrani iz goreteksa pomaga še izdatna gumirana zaščita v sprednjem in zadnjem delu čevlja pa tudi ob straneh, kjer so vpete vezalke – torej prava stvar za udeležbo na tekmi Eco Challenge ali za spomladanski pohod po zadnjih ostankih razmočenega snega pod vrhovi naših gora.

Da je čevlji res namenjen zahtevnim razmeram, pričča tudi obroček, v katrega lahko zatakemo vrh gamaše.

Model je vseeno presenetljivo lahek. Konica je nekoliko ožja kot pri drugih modelih Salomona. Na to moramo biti pozorni, saj se čevlji zaradi močne gumijaste zaščite ne bo razširil. Oprijem noge je zelo dober, zares učinkovito kontroliramo gibanje po zahtevnem terenu. Zračenje je zaradi dodatne zaščite kljub goreteksu slabše, vseeno pa bo čevlji predvsem v slabem vremenu marsikdaj uporaben tudi za vsak dan.

Torej model, ki se je pripravljen spoprijeti z vsemi razmerami; še največ težav mu bo povzročila poletna vročina. Razmerje cene in kakovosti je vsekakor eno od najugodnejših.

Cena: 22.990 tolarjev.

MEINDL BORNEO (2, 3)

To je visok model čevlja za trekking, ki na prvi pogled močno spominja na klasične gozdarje.

Oblikovanje je res precej tradicionalno, vendar ohranja predvsem odlike: trdnost, odlično usnje, močan podplat z gumo vibram in udobno, z mehkim usnjem obloženo notranjost. Konica čevlja je dovolj prostorna tudi za širše noge. Zavezovanje je povsem tradicionalno; v primerjavi z lažjimi modeli je začetek vezalk pomaknjen precej nazaj. Peta je vzmetena s posebnim vložkom iz mehkejše gume; je nekoliko trša, kot je običaj pri lažjih modelih, vendar se povsem ujema z namembnostjo.

Čevlji so stabilni in dajejo nogi dobro oporo za gibanje po zahtevnem terenu.

Izdelava je zelo natančna in kakovostna; to se kaže tudi na nekoliko višji ceni. Usnje je sicer tovarniško za-

Ko se skala postavi pokonci, je koristno imeti trden korak.

Foto: Aleksander Marr

varovano pred vlago, vendar bo zahtevalo nekoliko skrbnejšo nego kot kak drug material.

Model priporočamo predvsem obiskovalcem gora, ki gotovo ne bodo razočarani; ker je udoben in razmeroma lahek, bo za ljubitelje tradicionalne obutve zelo uporaben tudi na lažjih pohodih.

Cena: 32.990 tolarjev.

MEINDL AIR REVOLUTION (2, 3)

Na pogled modernejše zasnovan višji model spada v isto kategorijo kot borneo.

Poleg membrane iz goreteksa se ponaša z nekaterimi posebnostmi, ki bodo nekaterim všeč, drugim spet ne. Jezik je na primer pritrjen le s trakom velcro, tako da ga

lahko potegnemo ven. To je priročno za sušenje, lahko pa nam nagaja pri nošnji, saj je manj trdno pritrjen. Zavezovanje je podobno kot pri prejšnjem modelu, klasično in brez posebnosti. Nekoliko moteči so kovinski neti za vezalke, ki jih predvsem pri tanjših nogavicah in hoji navzgor rahlo občutimo na nartu. Konica čevlja je nekoliko ožja kot pri modelu borneo, vendar še vedno ne pretesna za običajna stopala. Peta je tudi pri tem

modelu ustrezno vzmetena s posebnim vložkom iz mehkejših gume.

Čevlji so stabilni in dajejo nogi dobro oporo za gibanje po zahtevnem terenu.

Tudi ta model bo najbolj všeč gornikom in zahtevnejšim pohodnikom, ki ne grede na pot le v idealnih razmerah – takrat, ko se prednosti čevljev nekoliko višjega cenovnega razreda zares izkažejo.

Cena: 31.000 tolarjev.

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE NA POTI V PROGRAME EVROPSKE ZVEZE

TRI SREDIŠČA IN STO PROJEKTOV

NEVA MUŽIČ

V Kranjski Gori je bil februarja mednarodni seminar Razvoj in planiranje prostora v Alpah, ki sta ga organizirala Ministrstvo za okolje in prostor, Urad RS za prostorsko planiranje in Urbanistični inštitut RS. Povod za pripravo seminarja je treba iskati v intenzivnih dogajanjih na področju načrtovanja prostora v Evropi in v Evropski uniji, ki se nanašajo tudi na območje Alp, in v katero je vključena Slovenija.

INTERREG III B – KAJ JE TO?

V obdobju 1998–2000 je bil v okviru Skupnega programa pilotnih aktivnosti po 10. členu Evropskega sklada za regionalni razvoj ustanovljen transnacionalni projekt Regionalp – Regionalni razvoj in prostorsko planiranje v Alpah, v katerem so sodelovali strokovnjaki iz Avstrije, Italije, Liechtensteina, Nemčije, Slovenije in Švice. Rezultat projekta je bil vzpostavitev transnacionalnega omrežja upravnih in strokovnih institucij na področju prostorskega razvoja in načrtovanja ter oblikovanje nekaterih skupnih pogledov na Alpe in njihov prihodnji razvoj ter izhodišč zanj, kot tudi predlogi tem, ki bi bile lahko v prihodnosti predmet skupnih transnacionalnih projektov v okviru različnih programov EU.

Eden od instrumentov za udejanjanje Evropskih prostorsko razvojnih perspektiv v obdobju 2000–2006 je pobuda skupnosti Interreg III B – pobuda za vseevropsko sodelovanje z namenom, da bi spodbujali skladen in uravnotežen razvoj evropskega prostora.

Alpski prostor je v tem okviru eno od enajstih območij sodelovanja. Zajema celotno območje Alp ter hribovita in ravninska območja, ki ga obdajajo. Slovenija je v tem območju zajeta v celoti.

Lani so pripravljali programski dokument za pobudo skupnosti Interreg III B za območje Alp. V procesu so enakopravno sodelovali predstavniki vseh držav v tem prostoru, tudi tistih, ki niso članice EU – Liechtensteina, Slovenije in Švice. Pričakovati je mogoče, da se bo izvajanje programa pričelo že to pomlad, ko naj bi bili objavljeni prvi razpisi za projekte.

Na seminarju smo izvedeli za rezultate transnacionalnega projekta Regionalp in za možnosti, ki jih ponuja v okviru projekta vzpostavljeno omrežje oziroma transnacionalno sodelovanje. Slišali smo za nekatere ključne značilnosti Evropske prostorske razvojne perspektive in

za Vodilna načela za trajnostni prostorski razvoj evropske celine. Predstavljen je bil skupni programski dokument za pobudo skupnosti Interreg III B za območje Alp, način izvajanja programa ter možnosti za vključevanje zainteresiranih iz Slovenije. Hkrati so se ves čas soočala mnenja in pogledi na prostorski razvoj ter načrtovanje v Alpah med različnimi akterji in različnimi ravni. Seminar naj bi prispeval k širši razpravi o interesih in možnostih Slovenije na področju razvoja prostora Alp, posebej v odnosu do EU.

Srečanje naj bi omogočilo predstavitev idej za projekte, ki bi bili lahko izvedeni v okviru pobude Interreg III B za območje Alp, ter spoznavanje možnih partnerjev. Slovenija naj bi se na takšen način tudi približala partnerjem iz drugih alpskih držav in regij.

Babu Čiri Šerpa je ostal na Everestu

Na strminah Mount Everesta se je v začetku letošnjega maja ubil najhitrejši himalajski plezalec na svetu, 35-letni nepalski Šerpa **Babu Čiri Šerpa**, ko je poskušal vnovič brez dodatnega kisika priti na vrh »strehe sveta« in se s tem izenačiti s svojim kolegom **Apo Šerpo**, ki je bil na vrhu Everesta enajstkrat. Angleška časnikarica Guardian in Independent sta pisala, da je padel med fotografiranjem na južni, se pravi nepalski strani Everesta na nadmorski višini okoli 6500 metrov.

Babu Čiri je bil prvi iz nove generacije Šerp, ki se niso zadovoljili s tem, da ostajajo v senci tujih delodajalcev. Bil je četrti od osmih otrok. Njegov oče **Lakpa Šerpa** je bil kmet in trgovec, občasno pa je delal tudi kot nosač – leta 1953 je, na primer, nosil tovor na zmagoviti odpravi **Johna Hunta** na Mount Everest. Mali Babu Čiri je odraščal kot pastirček jakov in je bil brez kakršnekoli izobrazbe, kar je pozneje vedno globoko obžaloval. Angleško se je naučil na odpravah od turistov in alpinistov, za katere je delal.

Pri šestnajstih se je poročil s **Puti** in ima z njo šest hčera. Že takrat, v mladih letih, se je skrivaj odločil, da bo sledil starejšima bratoma, odšel v Katmandu in si poiskal delo v vse bolj razvijajoči se turistični oziro-

TRIJE PREDLOGI PZS

Prav podrobnejša predstavitev prednosti in ukrepov Programa za območje Alp, predstavitev idej za projekte in razprava o njih v delavnicah so za nas še predvsem zanimivi. V delavnici 3, v kateri je bila glavna tema preudarno ravnanje z naravo, krajino in kulturno dediščino, varstvo okolja in preprečevanje naravnih katastrof, ima tri predloge tudi Planinska zveza Slovenije. Kot pravi njen sekretar **Srečo Podbevšek**, je PZS že vključena v pripravo novega projekta, za katerega je zamisel nastala na srečanju planincev treh dežel v Bavšici lansko jesen. Gre za projekt z delovnim naslovom »Trilateralno omrežje: Alpska konvencija – trije didaktični centri in 100 projektov poti«.

Mrežo, v kateri bi s planinskega vidika v vseh protokolih vrednotili in usklajevali projekte, bodo sestavljali trije centri, na katere bodo ti projekti vezani. Vsak center bi bil na svoj način nekaj posebnega. Centri bodo Mojstrana v Triglavskem parku, kjer naj bi stal muzej, Valbruna (Ovčja vas) v stari hiši sekcije XXX. oktober iz Trsta in Glocknerhaus na Grossglocknerju. Vsako področje bo uporabljalo tudi lokalno podporo glede namestitvev, zavetišč, poti, naravnih in umetnih plezališč itd. Centri bodo dajali tudi informacije turistom glede varnosti v gorah in vsakodnevne lokalne ponudbe, 100 projektov na poti pa želi pospešiti uveljavljanje Alpske konvencije.

Vzročen primer uveljavljanja konvencije ima bogate izkušnje v pretekli praksi sodelovanja in lahko dosejanje sodelovanje dvigne na višjo raven. V osnovnih

ma trekinški industriji. Toda prvi poskus je bil popoln polom: za deset penijev na dan je nosil čez hribe in doline 30-kilogramski tovor, v domačo vas pa se je vrnil brez ficka in v solzah, kajti vse, kar je zaslužil, je porabil za hrano in avtobus. Tri leta pozneje je poskusil še enkrat, ko se je zaposlil kot kuhar in se počasi prebijal do boljše plačanosti del.

Na svoj prvi osemstisočmetrski vrh je prišel leta 1989, star 23 let, in sicer kot višinski nosač-šerpa ruske odprave, ki je plezala na Kangčendzeno, tretjo najvišjo goro sveta. Na vrh je priplezal brez uporabe dodatnega kisika in spoznal, da je izjemno dobro prilagojen na bivanje na velikih višinah. »To je bil nekakšen izpit,« se je pozneje spominjal.

Odtlej ga ni bilo mogoče ustaviti in v desetletju se je prebil med najboljše. Že naslednje leto je stopil na vrh Mount Everesta in postal poklicni višinski nosač in plezalec. V desetletju se je na to goro povzpel še devetkrat, leta 1995 dvakrat v dveh tednih, štirikrat pa je nanj priplezal po daljši, severni, tibetanski strani. Svojo dolgo vrsto rekordov je kralj lanskega maja, ko je v šprinterskem naskoku prišel iz baznega tabora pod goro na streho sveta v 16 urah in 56 minutah – tak podvig sicer običajno vzame plezalcem tri do štiri dni. Leta 1999 je na vrhu zanj zdaj pogubne gore prebil brez kisika celih 21 ur: zavil v spalno vrečo je poslušal radio in si prepeval stare nepalske pesmi, da ne bi zaspal, kajti iz takega spanca se ne bi več prebudil, kot so

smernicah obstaja namreč med Alpsko konvencijo in evropskimi prostorsko razvojnimi perspektivami velika skladnost.

Poleg teh didaktičnih centrov sta bila na seznam za morebitno realizacijo uvrščena še dva predloga projektov, ki ju je predlagal **Danilo Sbrizaj** iz Planinske zveze Slovenije. Prvi ima naslov »Zagotavljanje varstva okoljskih sestavin z ustrežnejšimi oblikami transporta ljudi oziroma servisiranja množičnega obiska Alp«, drugi pa »Ekološka sanacija planinskih koč v visokogorju s primernimi tehnološkimi rešitvami z namenom varovanja nižje ležečih vodnih virov«.

VSESTRANSKE EVROPSKE POVEZAVE

Seveda je bilo programov, kot je mogoče domnevati, po vsej verjetnosti več, kot jih bo mogoče financirati, prednost pa bodo imeli tisti, ki se bodo najbolj približali ideji o trajnostnem in uravnoveženem razvoju, o varovanju kulturne dediščine in o zaščiti avtohtonega prebivalstva, o uveljavljanju območja Alp kot tekmovalnega in privlačnega življenjskega okolja, kot gospodarskega prostora v okviru policentričnega prostorskega razvoja EU, ter seveda razvoju trajnostnih transportnih sistemov s posebnim poudarkom na učinkovitosti, intermodalnosti in izboljšanju dostopnosti.

Pri tem je bila poudarjena povezava med cilji programa Interreg III B za območje Alp in Evropsko prostorsko razvojno perspektivo. Teme, povezane s transportom, so namreč med cilji politike Evropske prostorske razvojne perspektive, prav tako pa sodijo tudi med prednosti pobude Skupnosti Interreg III B.

Vir: Seminar ter poročila

ga pred tem podvigom opozarjali zdravniki. Nasploh je veljal za enega od najmočnejših plezalcev na svetu, nepalski kralj **Birendra** pa ga je razglasil za narodnega heroja.

Čokati in vedno nasmejani Himalajec je s svojim za športnika kar obilnim trebuhom nekoliko spominjal na **Budo** – vedno je namreč nad vse hvalil kuhinjo svoje žene. Popolnoma jasno mu je bilo, da vsi ne morejo služiti s plezanjem in nošnjo tovorov na najvišje gore, zato je neprestano poudarjal pomen šolanja. »Številni Šerpe se bojijo gorá,« je nekoč izjavil, »v gore pa gredo kljub temu, iz nuje, ker je to pač njihov poklic, saj je za neizobražene to edino delo, ki ga lahko najdejo. Vendar tako kot plezalec naš človek ne uspe.«

Čeprav sam šolske izobrazbe ni imel, je v Taksindu blizu domače vasi v senci gore, ki jo domačini na tibetanski strani imenujejo Čomolungma, začel graditi šolo za otroke Šerp. Lani je namreč po rekordno hitrem vzponu na Everest izjavil, da bo poskušal zbrati 11.000 ameriških dolarjev in s tem denarjem postaviti šolo – ali se je od zahodnih alpinistov še kdo razen **Hillaryja** lotil tako finančno izdatnega podviga? – do te vsote pa mu je zdaj manjkalo še zelo veliko.

Njegovo raddarnost bo njegova družina zdaj zelo drago plačala, saj je skoraj popolnoma brez premoženja in brez dohodkov, šola pa je le napol dograjena.

DOLGO ŽIVLJENJE Z LEPIMI SPOMINI NA GORE

ŠESTDESET GORNIŠKIH LET

VLADIMIR ŠKERLAK

Rodil sem se kot krepak deček. Tehtal sem štiri kilograme. V nekaj dneh pa sem skopnel na dva kilograma. Zdravnik **dr. Keglovič** me je posadil na svojo dlan in rekel: »Če bo lahko dvignil glavo, bo ostal živ. Če je ne bo mogel dvigniti, se pripravite na pogreb.«

Dvignil sem glavo in jo dvigam že več kakor 91 let. Za dolgo življenje se moram zahvaliti zlasti svojim pohodom v gore. Toda dolgo življenje pomeni tudi starost in upadanje tiste moči, ki nam je v prejšnjih letih omogočala hrabre pohode. Moramo se omejiti na spomine. Teh pa je veliko in moram priznati, da bi jih rad pripovedoval mlajšim gornikom. Vem pa, da bi jih to kmalu začelo dolgočasiti, zato se bom omejil na tiste, o katerih mislim, da vsebujejo nekaj, kar se ne dogaja vsak dan. Pred besedami o gorskih vzponih pa bi želel podati pregled bistva v štirih poglavjih oziroma odstavkih. Ti so čas, kraj, delo, ljudje.

ČAS

Šestdeset let štejem od julija 1923 – tedaj smo napravili šolski izlet na Pohorje – pa do julija 1983 – takrat sem se z ženo zadnjič vzpel na Krn.

Seveda ne morem zatajiti prekinitev. Bil sem vojak (hkrati s **Tinetom Orlom**) v Bileci (letnik 1936/37). Po tem orožne vaje leta 1938, nato internacija in zapor v letih 1944 in 1945.

O tem moram povedati:

Ta čas ni bil popolnoma izgubljen. Ne glede na to, da smo se tudi med rednimi vojaškimi vajami dosti »gun-

cali« po hercegovskih hribih, sva s tovarišem **Jaromir Beranom** hodila ob nedeljah na griče okrog Bileče. Po odslužitvi devetmesečnega roka pa sva se Beran in jaz povzpela na Orjen (1895 m). Poleg tega sem obogatel z dvema veliko vrednima spoznanjema: ugotovil sem, da sta v vojski najbolj prekleto besedi »dži se«, največji dokaz mestne lepote pa je prebava častnikov v mestu. Tako je bilo: po zaključnih izpitih so se častniki pogovarjali z nami. Kapétan prve klase mi je pripovedoval, da je pred preместitvijo v Hercegovino služil v Splitu, jaz pa sem mu rekel, da je to lepo mesto in da se je tam gotovo dobro počutil. Odgovoril mi je: Zares je bilo lepo – tako jaz kakor tudi člani moje družine smo imeli odlično prebavo.

Orožne vaje sem leta 1938 prebil kot narednik II. planinskega polka s sedežem na Sušaku. Naša četa je prebivala v frankopanskem gradu v Kraljevici. Tu sem na Gavranica kosi moral vojakom prikazovati podrobnosti plezalne tehnike. Po mesecu službe v Kraljevici smo šli – seveda peš – v Gorski kotar. Utaborili smo se v Crnem lugu. Od tod sem šel v nedeljo na Risnjak. Pred koncem orožnih vaj pa sem moral voditi naskok svojega voda na ta vrh. Albanski vojaki so mi bili hvaležni, ker sem jih varoval pred šikanami srbskih in črnogorskih podnarednikov. Na vrhu Risnjaka so mi prinesli šop planik. Zahvalil sem se jim, toda takoj po vrnitvi v Ljubljano sem pisal poveljstvu II. planinskega polka, naj prepovedo vojakom, da trgajo gorsko cvetje. Odgovorili so, naj navedem imena vojakov, ki so to storili, ker jih nameravajo kaznovati. Odpisal sem jim, naj ne mislijo na kaznovanje, temveč naj ukažejo, naj se to v prihodnje ne dogaja.

Tako ostaja kot izrazita prekinitev gorniške dobe samo čas internacije in zopora. To znaša šest mesecev. Upoštevati pa moramo, da sem kot študent in pozneje ob času dopustov prebil toliko časa v gorah, da štetje šestdesetih let ni pretirano.

KRAJ

Kot »kraj« moram označevati vse gore in gorske predele, ki sem jih prehodil. Ti so predvsem slovenske Alpe, vstevši Zahodne Julijske, Velebit, Durmitor (petkrat), Prokletije, Karpati (Beljanica, Veliki Pietros, Risi), Visitor, Kopaonik, več vrhov v švicarskem in francoskem sredogorju. Taboril sem Za akom, v Planici, Bohinju in Vratih ter opravil pohode iz teh taborov. Na Triglavu sem bil tridesetkrat, od tega dvakrat v zimskih razmerah, na Jalovcu petkrat, med drugim 5. februarja 1933 in 15. marca 1935, zelo verjetno sem bil na Triglavu prvi Prekmurec (v juliju 1926).

Plezal sem v Severni steni Triglava (dvakrat po Slovenski, enkrat po Nemški smeri), v Martuljski skupini na grebenu med Škrlatico in Dovškim križem, greben Širo-

Prisotna

ŽELJKO KOZINC

*Kjerkoli že pogledam svojo goro,
najdem tvoj okus, prezračen
v rosi znojnih kapelj. Tvoj tih obraz
in vonj vsenaokoli, ujet
v kamniti kletki sonca, s sabo jemljem.*

*Ko pod zvezdami zaspim,
te v mreži sanj spet zibljem.
A tam ne dihaš, tam le izginjaš,
v satje mojih rok prenikaš,
omolčana v vetru, bela žena.*

*Izgovarjam ga oblakom, dežnim kapljam,
ta svoj spomin, ves nem, brez barve,
kakor gora poln in prazen.
Vsakomur ga, nikomur ga,
spet dajem, več ne jemljem.*

ke peči s sestopom v Amfiteater, južno steno Mrzle gore, zahodno steno Planjave, Jugovo poč in gotovo še kaj.

DELO

Bralec tega članka si gotovo predstavlja, da je hoja po gorah nezdružljiva z delom. Pa le ni tako. Na pohodih sem se velikokrat ustavil in slikal. Nekatere motive sem večkrat pretvoril v akvarele ali v slike v drugi tehniki. Značilno je pri tem, da me je samo delo – slikanje bolj veselilo kakor uspeh. Seveda je vsakdo vesel, če je njegova stvaritev kaj vredna, na primer, da ugaja tudi drugim ljudem.

Posebno priljubljeni so mi bili motivi: Severna stena Triglava, gledana iz Sovatne, Martuljska skupina, gledana s Karavank, osrednja skupina Kamniških Alp s Pasjih peči ali z Rzenika, Bezimeni vrh v Durmitorju, Matterhorn s poti na Gornegrat itd.

LJUDJE

Razpoloženje med prijatelji, ljudmi, ki so med seboj v dobrem razmerju, v bistvu ni drugačno na izletu kot ob drugih priložnostih, na primer, na sestankih kakega društva.

Na plezariji je drugače. Kadar sem navezan in me vodi tovariš kot drugega (kot tretji in nadaljnji se nikoli ne navežem), sem mu hvaležen, ker me varuje, zame tvega lastno življenje; kadar pa plezam kot prvi v navezi,

sem hvaležen drugemu ali drugim, ki so na vrvi, da so se mi zaupali. Na to sem tudi ponosen.

Zelo prijeten je tudi občutek, da si v gorah pomagal nekemu, ki je bil v stiski. Tako se spominjam dogodka iz septembra 1935. Vodil sem skupino treh oseb, dveh kolegov in ene kolegice, v Slovenski smeri Severne stene Triglava. Ko smo že bili blizu izstopa iz stene, smo zaslišali klice (na pomoč?) iz spodnjega konca stene. Odvezal sem se in se hitro spustil po steni. Pri Belih plateg sem našel tri Korošce, ki jim opis smeri po knjižici, ki so jo imeli, ni bil jasen. Navezal sem jih na njihovo lastno vrvo, sebe kot prvega, potem smo dospeli sorazmerno hitro do naše skupine. Tedaj pa so se začele težave, ker je že postajalo temno, vrvo pa je sprožala kamne in nismo mogli presoditi, ali ne bodo koga zadeli. Nismo se mogli odločiti drugače, kakor da prespimo v steni. Razdelili smo se po policah in se zavarovali zoper padec s klini, ki smo jih zabili. Ko se je zdanilo, smo se pricijazili do Kredarice. Nekateri člani skupin so se mi zahvaljevali, jaz pa sem bil ponosen predvsem zaradi zaupanja, ki so mi ga izkazali in hvaležen za to zaupanje.

Vse to je minilo. Danes sem starec, še po sobi hodim z berglami. Seveda obstaja za to še poseben krivec: pisalna miza.

Za konec še zgodba o uspehu v Srbiji.

V Beogradu sem dal na razstavo akvarel »Jesen pod Avalo«. Doživel sem zelo značilen uspeh: sliko so ukrali. Nušić bi gotovo rekel: »Narodni običaj.«

ČEZ GOVCE NA POLDANOVEC – RAZGLEDIŠČE TRNOVSKEGA GOZDA

STEZICE V DIVJO LEPOTO

EDO KOZOROG

Trnovska planota zaključuje na severozahodu obsežni masiv Dinarskega gorstva. Večinoma je obdana z nižjimi planotami, medtem ko se na skrajnem severnem delu preko poraščene stene Govcev strmo prevesi v dolino Trebuše. Greben Govcev je dvignjen nad ostalo Trnovsko planoto, ki je v povprečju visoka med 1000 in 1100 metrov. Med vrhovi v vršnem grebenu z vseh strani najbolj izstopa Poldanovec (1299 m), ki ima s trnovske strani videz poraščene zoba, Trebuši pa kaže skoraj 1000 metrov visoko steno, ki daje dolini značilno, nekoliko divjo podobo. V dolžini okoli sedem kilometrov, od Malih Govcev na levi do Stadorja (1030 m) na desni, je speljanih čez Govce le nekaj samotnih, večinoma lovskih poti. Markirana je le steza prav v vpadnici vrha Poldanovec, kjer dajejo Govci najbolj divji in nepristopen videz.

Glavno cesto v Gorenji Trebuši zapustimo tik pred mostom čez Trebuščico in zavijemo na strmo cesto, ki pripelje do zadnje kmetije. Od tu nas redke markacije peljejo v Poldanovško grapo, ki je sprva obdana z bukovim gozdom. Že kmalu nas ob poti preseneti prva tisa (*Taxus baccata*), ki je naša najbolj ogrožena in zato zaščitena drevesna vrsta. Ob poti jih naštejemo še

kakšnih deset primerkov. Kaže, da se tisa počasi vrača v naše gozdove, saj se po podatkih Zavoda za gozdove Slovenije na območju Zgornjega in Srednjega Posočja pojavlja v skupinah na okoli 140 različnih mestih okoli 1500 primerkov tise. Nedaleč stran prepoznamo

Mrazišče Smrekova draga z vršnim grebenom Govcev

Stena Govcev s Poldanovcem daje Trebuši značilno, nekoliko divjo podobo.

ob poti še eno redko vrsto – bodiko ali božje drevce (*Ilex aquifolium*). To daje tudi nepoznavalcu slutiti, da so Govci floristično izredno zanimivi, saj se tu srečata dinarski in alpski vpliv. Po reki Soči in Idrijci sega vse do doline Trebuše tudi blag submediteranski vpliv.

Smo že na obrobju gozdnega rezervata Govci in na ostrih, nedostopnih grebenih nad grapo je vse pogostejši črni bor (*Pinus nigra*). Tu je eno redkih naravnih rastišč na Primorskem (*Orno-Pinetum nigrae*). Od tu so ga v 18. stoletju gozdarji prenašali na nekatera druga območja na Primorskem, med drugim tudi v Panovec.

Pot nas vodi naprej po divji grapi, ki jo vse bolj zapira skalna pregrada z vrhom Poldanovca. Spretno sledi prehodom levo in desno od grape, nato pa sledimo policam na poraščen greben v desno. Marsikje je bolje,

da zaupamo svojemu občutku kot redkim markacijam, saj je pot nekajkrat udrt in so potrebni številni obhodi. Na približno polovici markirano pot preseka lovska steza, ki pelje od Lazne po najbolj izpostavljenih policah Govcev vse do steze, ki vodi na Zeleni rob. Vendar nepoznavalcem tega območja svetujem, da sledijo markacijam naprej po gozdnati gredini. Ta nas po dobrih dveh urah hoje varno pripelje do grebena desno od glavnega vrha. Naša steza se tu priključi udobni in odlično markirani poti iz Mojske drage, po kateri se v slabih 30 minutah povzpemo na vrh Poldanovca.

Na vrhu imaš občutek, da si na skalni prižnici, saj je pod teboj najbolj divji in strmi svet v predalpskem in dinarskem območju. Poldanovec se ponaša z najlepšim razglediščem na Trnovski planoti – konkurira mu lahko le Čaven. V daljavi je celoten masiv Julijskih Alp, Kara-

Grebeni v Govcih so redka avtohtona rastišča črnega bora (*Pinus nigra*).

vank in Kamniških Alp, v ospredju pa Banjška, Šentviška in Vojskarska planota. Pod nami je kot na dlani Gorenja Trebuša, ki je bila včasih tesno povezana s Trnovskim gozdom. Ob prvi izmeri deželnoknežjih gozdov leta 1736 je namreč spadala pod Trnovski gozd. Prva glažuta je bila zgrajena prav v Gorenji Trebuši, saj so bile tod vse potrebne surovine: les, veliko vode in kremenčev pesek. Delovala je v letih 1722 in 1771 in je odločilno prispevala tudi k poselitvi doline. Veliko lesa so takrat posekali tudi na pobočjih Govcev. Ko je začelo primanjkovati lesa, so morali glažute prenesti na samo Trnovsko planoto, kamor pa so morali transportirati vodo in kremenčev pesek. Prva je bila v Mrzli dragi, 1794. pa so jo prestavili v Mojsko drago v vznožje Poldanovca. Tako je tudi Trebuša za Trnovski gozd izgubila pomen in že na Mappi, izdelani hkrati s prvim gozdnogospodarskim načrtom za Trnovski gozd leta 1771, ta ni bila več del Trnovskega gozda.

Južno od Poldanovca se razprostira Trnovska planota z najvišjim Malim Golakom (1495 m), tik pod njim pa Mojska in Smrekova draga, naši najpomembnejši mrazišči. Hladnemu zraku, ki se nabira v dnu mrazišča, onemogoča na severu izhod prav greben Govcev, kar je vzrok za znameniti pojav temperaturnega in vegetacijskega obrata. Trnovska planota skriva še vrsto drugih znamenitosti, ki jih je vredno spoznati.

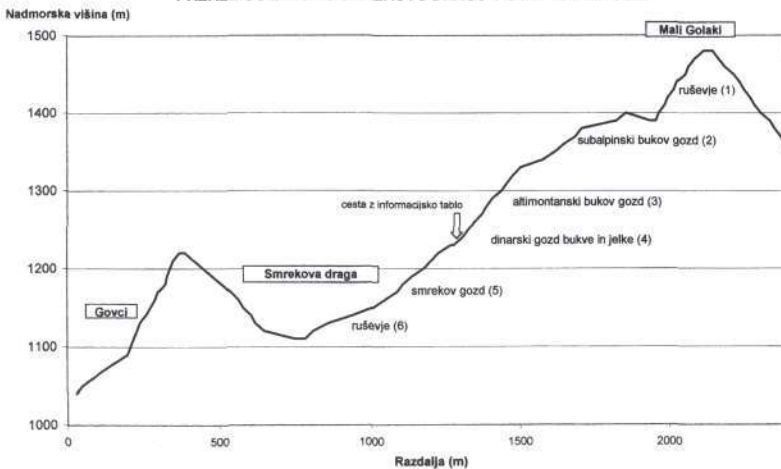
Po vpisni knjigi je mogoče sklepati, da postaja Poldanovec vse bolj priljubljen, saj ga je v lanskem letu obiskalo že skoraj 500 obiskovalcev, medtem ko je bilo še pred nekaj leti mogoče naštetih v vpisni knjigi le malo čez dvesto podpisanih obiskovalcev.

Spust nazaj v dolino Trebuše je hiter in nepozaben. Do večera je še daleč, zato lahko ob vračanju skozi dolino obiščemo še katero znamenitost te doline, ki jih je v zadnjih letih domače turistično društvo lepo opremilo z obcestnimi tablam: Slap Pršjak, Makcova grapa, žvepleni izvir, kamniti obokan most, domačijo v Krtovšah in znamenito grapo Gačnik – seveda le od daleč, pobljže pa morda kdaj drugič...

Med Mojsko in Smrekovo drago kraljuje gorski javor, ki je s premerom 165 cm najdebelejše drevo v Trnovskem gozdu, odkar se je posušila znamenita Trnovska jelka.

PREREZ GOLAKOV S SMREKOVO DRAGO V SMERI SEVER-JUG

VIHARNO SLEME

JORDAN KOMAC

Mrzlo in vetrovno januarsko jutro se rojeva, toda dan bo sončen in nadvse obetaven. Nekaj pred peto zjutraj si v luninem siju natikam opremo in na sedežu še enkrat pregledujem, če je v napol praznem nahrbtniku res vse potrebno. Malo pred odhodom ujamem še vremensko napoved ob petih, ki potrjuje moja pričakovanja: na Kredarici je $-15\text{ }^{\circ}\text{C}$, veter pa se igra s hitrostjo preko 90 km/h .

Uskovnica še mirno počiva v mesečini in le skorajšnji lunin zadnji krajec mi dela družbo. Svetilko na kapji pu-

Vrh Slemena (2004 m) izpred sirarne na planini Konjščici 14. januarja 2001.

Foto: Jordan Komac

stim ugasnjeno, saj je svetlobe več kot dovolj. Pri prvem koritu, ki ga v ledenem oklepu še vedno napaja droben curek pitne vode, zavijem navzgor proti planini Konjščici. Le nekaj korakov naprej se ustavim ob skromnem spomeniku, ki je obdan z že zdavnaj presušeno leseno ograjo in počiva tik ob poti. Moram se ustaviti. Posvečen je **Mari Louis**, ki se je v teh bohinjskih gorah ponesrečila pozimi leta 1968. Nisem je poznal, toda prelepo spesnjeno besedilce na sprani betonski plošči me vedno, ko grem tu mimo, za trenutek ustavi. Piše takole: »V belem opoju so te gore vzele v svoje večno naročje.« Hitreje stopim dalje in si v mislih še nekaj časa ponavljam te besede.

Šele malo nad Uskovnico se pojavi prvi sneg. Napol zapihana gaz se vleče skozi smrekov gozd proti planini Konjščici. Še prejšnjo noč je rahlo snežilo, a je veter sproti pometel belo preprogo. Nekje nad 1300 metrov se šele začne prava zima in smreke ob poti so vse bolj ovešene z belim plaščem. Bližam se planini in zarja na vzhodu je vse svetlejša. Visoko zgoraj Viševnik že dobiva barvo in vse bolj vidne so bele zastave suhega snega, ki jih vrtinči močan veter. Krošnje smrek se vedno bolj majejo in ko stopim skozi ozka vrata lesene pregrade proti planini, butne vame pravi mali vihar.

Med samotnimi stanovi se vijejo dolgi jeziki napihane ga snega, ki ga je ponekod krepko čez kolena, drugje pa je pometeno prav do zaledenele podlage. Pohitim do stare sirarne na sredini planine in se preko ograje zavijem v zavetje lesenega napušča. Vse močnejši veter sili skozi špranje razmajanih desk, vendar je zavetje več kot dobrodošlo. Višje v gorah je danes prav peklensko in zima je končno pokazala zobe.

Pogledujem proti Velikemu Draškemu vrhu in dolgemu grebenu Slemena na levi, katerih vrhova že žarita v škrlatni barvi. V notranjem žepu poiščem ogreto baterijo fotoaparata in poslikam. Na hitro zmečem vase še nekaj sladkarij in jih poplaknem z vročim čajem iz termovke. Ko si nekaj časa brez rokavic pripravim še ostalo opremo, me roke boleče opozorijo na podhladitev. Masiram si boleče prste in rokavic ne dam več z rok. Pomislim, kako bo zgoraj na 2000 metrih, kajti odločen sem, da grem višje.

Sonce se počasi bliža planini in pripravim se na odhod. Nataknem si še zaščitne prevleke na rokavice in si okoli vratu ovijem gost volnen šal, ki zakrije še usta in nos.

Skoraj stečem navzgor po planini v smeri poletne poti, da bi se pregrel. Sonce me pozdravi že visoko v strmini, tik pod ravnico med obema prevalom. Veter neumljeno odnaša še tisto malo toplote, ki jo prinašajo sončni žarki. Vse bolj prijazen se mi zdi bližnji vrh Slemena, ki se dviguje levo nad Konjščico in svoj dolgi jugovzhodni greben steguje vse do planine Uskovnice. S svojimi 2004 metri je komaj dvatisočak, vendar ni prav nedolžen in v brezpotju še poleti redko dočaka obisk.

Draška vrhova se medtem bojujeta z meglo, ki se je v hipu raztegnila od Srenjskega pa do Studorskega prevala in jo veter neusmiljeno žene navzdol proti Vojam. Med vzpenjanjem si ogledujem nekaj zasneženih grap in žlebov, ki parajo severno ostenje Slemena in bi v dobrih razmerah nudile kar lepo plezarijo. Danes žal ni tako, saj je veter ves novozapadni sneg pometel prav vanje, kjer je ostal še suh in nepredelan.

Nekaj časa še lovim ravnotežje po ravnini, nato krenem pod greben, ki se s severovzhoda dviguje prav do vrha Slemena. To, kar vidim, me kar razveseli. Celotno pobočje pod rahlo zaobljenim grebenom je spihano in gladka poldenedla skorja se blešči v soncu. Poleti je v tem koncu neprehodno ruševje, sedaj pa mi je zima odpirala povsem mogoč prehod prav na vrh.

V trenutku pripravim dereze in kratko ledno kladivo za varovanje, palice pa se preselijo na nahrbtnik. Na hitro si privoščim še nekaj požirkov toplega čaja in se požinem v strmino. Tu in tam se mi nad ruševjem ledena skorja vdre, vendar sem že v nekaj minutah na grebenu. Borim se z vetrom in pogledujem proti vrhu, ki ni več daleč. Rad bi slikal, vendar je v teh razmerah skoraj nemogoče. Brez rokavic in prevlek bi v nekaj minutah tvegalo ozeblino, saj je bil v tem vetru občutek mraza vsaj -40°C .

Pod vršno strmino se še enkrat ustavim in si ogledujem eno izmed zasneženih grap, ki se tu izteka, in razmišljam o morebitnem kasnejšem vračanju po tej smeri. Žal moram to misel opustiti, saj je sneg še suh in nepredelan, zato bi bilo tveganje preveliko. Napadem še tiste zadnje metre strmine in se po kratki in izpostavljeni grebenski rezi znajdem na ostrem vrhu.

Ura je devet in vsenaokoli je jasno, le Primorska na jugu ima meglen pokrov. Snamem nahrbtnik in ga zadržim med nogami, da ga ne odpihne. Pošteno me premetava, vendar me ne zebe preveč – obleka dobro drži. Nekaj metrov pod vrhom si v strmini izkopljem poličko in sedem na nahrbtnik. Nekaj minut si vzamem za skromno malico in ocenjujem Veliki Draški vrh na nasprotni strani prevala. Pomišljam celo na vzpon, toda veter je na tisti višini še močnejši in tudi megla spodaj je videti prav zahrbtna. Zadovoljim se z lepim in razglednim Slemenom, ki mi je tako po dveh zimah zopet stal pod nogami. Pol ure zadržim na vrhu, na koncu se za slovo s težavo še dvakrat fotografiram.

Počasi grem nazaj na skalnat predvrh in se ob robu prepadnih strmin na južni strani, spustim proti Studorskemu prevalu. Previdno sestopam in si ob močnejših sunkih vetra še z rokami zaščitim obraz. Že pred prevalom zavijem po gladki in spihani strmini in si tako skrajšam vrnitev. Spodaj naletim na svoje prejšnje sledove in jim sledim. Po sipkem snegu na zadnji strmini skoraj stečem proti Konjščici in si na ravnini odpnem dereze. Veter je tu za spoznanje bolj prijazen in tudi sonce že rahlo greje. V zavetju sirame se zopet za kratek čas ustavim in spraznim termovko.

Najhujše je tako srečno za mano in z veseljem pogledujem nazaj proti Slemenu. Njegove bele grape in žlebovi pa mi nekako ne dajo miru. Vem, da bo treba prav kmalu zopet sem gor in si jih pogledati od blizu. Za danes pa je želja izpolnjena.

Planinec – gornik?

MARJAN MUNDA

*Zopet nova stara tema:
Sem planinec al' gornik?
Kaj naj reče razsodnik,
ko razlika med obema
v dediščini davnih dni
se pozabi in zgubi?*

*Kmet po svoje beseduje:
na planini se planuje,
gornik trto okopuje.
A meščan, ko v hribe lazi,
pleza, smuča, ne opazi,
da nekdo pred njim v naravi
vsemu ve, kako se pravi.*

*V rebri sončni vrhu griča
zelení grmič gornika.
Vztraja v hladu in pripeki,
svojemu imenu priča
je brez umnega jezika;
še potem se ne razburja,
ko kot »Ursi« v apoteki
cenjen je za lek mehurja.*

Planika

Za varen vzpon

UTRINKI Z ZIMSKIH POHODOV

PAVEL P. PAVLOVEC

Letošnja zima je bila bogata s padavinami: medtem ko je v visokogorju snežna plast dosegala rekordno debelino, smo se nižje utapljali v večnem deževju in mokroti. Teško je bilo najti dan vremena vsaj za kakšen kratek skok na bližnje hribe. A lepih doživetij ni manjkalo, saj nas narava s svojo pestro podobo in vsakokrat svojstveno lepoto vedno znova in znova preseneča in bogati. Pomembno pa je tudi, da človek pozimi ne obsedi za zapečkom in pred televizorjem.

NOČNI POHOD NA SLAVNIK

Tiste dni sredi lanskega decembra je lilo kot iz škafo, 16. decembra pa se je ohladilo in celo glavo našega istrskega očaka je sneg šarmantno pobelil. Koprski Viharniki smo se odločili za nočni pohod na Slavnik.

Pri odhodu iz Podgorja je v večernem mraku izza gričev žarel odsev Kopra in drugih mest vzdolž obale, ko pa smo se povzpeli višje, je celotno obzorje zablestelo v milijonih lučeh in ta svetlobna ogrlica se je ovijala okoli Tržaškega zaliva daleč tja proti Benetkam. Prižgalo pa se je tudi nebo in čarobno zasijalo v svetlobi in utripanju nešteti zvezd in daljnih galaksij. Naša kolona s svetilkami je kot roj kresničk dopolnjevala nočno idilo. Med postankom v Tumovi koči se je prebudila in izza Snežnika priplavala na jasno nebo še polna luna in v sanjsko srebrnino odela zasneženo ovršje Slavnika in Grmade (Malega Slavnika).

Ko smo se v poznem večeru vračali skozi Podgorje, se je sem pa tja pokazal v oknu začuden obraz, koga le »nosi luna« po vasi ob tej pozni uri.

PONOVOLETNI POHOD NA GOLAKE

Dopoldne 2. januarja se nas je v Predmeji zbral dober ducat najbolj vnetih Viharnikov, udeležencev tradicionalnih ponovoletnih planinskih pohodnikov. Tokrat smo se namenili na Golake.

Trnovski gozd je bil odet v svežo snežno odejo in višje v gozdu je pričelo znova snežiti. V zasneženi naravi, posebno če sneg še naletava, je tako tiho, spokojno, svečano. Edinstvena priložnost za popraznično sprostitvev in umiritev, ko se človek oddahne od praznovanja in priprav na praznike, se umakne preobloženim mizam in ne nazadnje tudi divjaški ofenzivi s petardami.

Ples snežink je vse bolj gost in snežna odeja vidno raste, tako da se na vrhu Malega Golaka premislimo in opustimo nadaljnji pohod na Veliki Golak in se zatečemo v prijazno in gostoljubno Iztokovo kočo.

Na Golakih sem bil vsaj že desetkrat, a še nikoli na Velikem, ki je resda »malo od rok«, pa še to »napako« ima, da je nižji od Malega Golaka – sicer le za borih 14 metrov, a vendarle.

NEGOSTOLJUBNA KOČA NA JAVORNIKU

V soboto, 20. januarja, se nas je 32 Viharnikov napotilo na Javornik, ki je poleg Streliškega vrha najvišja gora Idrijskega hribovja. Snega je bilo malo, korak lahkoten in iz Podkrajja smo v Pirnatovo kočo na Javorniku prišli kar hitro, po dobrih dveh urah. Očitno celo prehitro ali vsaj prezgodaj, za oskrbnika kočje namreč, ki se je iz doline pripeljal le nekaj minut pred nami in je komaj začel kuriti.

Koča, ki je po urniku pozimi odprta v sobotah in nedeljah, je bila ob našem prihodu malo pred enajsto dopoldne ledeno mrzla, dobiti ni bilo mogoče niti čaja, kaj šele kaj toplega za pojesti. In to kljub temu, da je naš vodnik teden dni prej kočjo obiskal, napovedal naš obisk in se z oskrbnikom dogovoril tudi za hrano.

V časopisih sem bral, da se Pirnatova kočja otepa s finančnimi težavami; kako se tudi ne bi, če si privoščijo celo najavljeno skupino planincev pustiti nepostreženo! Kakšna razlika od prijazne in gostoljubne Iztokove kočje pod Golaki!

Slap Glinščice

Od burje spihano jugovzhodno pobočje Snežnika s pogledom na hrvaški Snežnik in Gorski Kotar

Kot izkušeni gorniki vedno nosimo s seboj kaj prigrizka in čaj, po svoje pa nas je tokrat seveda predvsem »pogrela« mrzla koča.

Hitro poberemo šila in kopita, da nas vsaj hoja ogreje. Nazaj grede uberemo malo daljšo pot in se od Špika spustimo v vas Vodice, od tam pa se povzpemo k cerkvi sv. Duha na razglednem vrhu nad Podkrajem.

FEBRUARSKI OBISK SNEŽNIKA

V letošnji nekaj časa zeleni zimi celo Snežnik dolgo ni upravičil svojega imena in šele proti koncu januarja je namedlo snega za kolikor toliko spodoben zimski pohod.

Za 2. februar so vremenoslovci napovedali ponehanje burje in s prijateljem Matjažem sva neučakano pohodila na Snežnik. V gozdu nad Sviščaki burja še močno buči in zavija in šele nad Lomom je opaziti, da ponehuje, saj je udarjanje in klenkanje drevesnih vrhov drug ob drugemu vse redkejše in postopoma prehaja v ritmično pripogibanje in zibanje. Z nadmorsko višino raste tudi višina snega, množijo in povečujejo pa se tudi zameti. Pričeli so se razgrinjati oblaki in med bežečimi in zgublajočimi se meglicami se na safirno modro nebo prebije sonce.

Zima je čaroben ustvarjalec in oblikovalec podob in čudes. Ivje na drevju pravljичno zaiskri v nežni lepoti in finesi. Z Matjažem sva sama na gori; človek zlepa ne doživi tako globoke tišine in lepote. Doživetje za bogove! Kar težko se poslavljam od te »podobe raja« in se med sestopom večkrat zazrem nazaj na veličastno kristalno piramido Snežnika, ki ledeni v zimskem soncu.

PLANINSKI SKOK ČEZ MEJO V GLINŠČICO

Na Prešernov dan se Matjaž po kosilu domisli za obisk soteske Glinščice, ki jo je občina Dolina razglasila za naravni park. Povsem upravičeno, saj gre za pravi biser v neposredni bližini Trsta.

Iz Boljunca naju pot vodi ob dobro ohranjenih ostankih skoraj 2000 let starega rimskega vodovoda na zahodni rob soteske. Povzpneva se k Marijini cerkvi, ki je kot prirepljena na strmo kamnito pobočje. Po legendi so

moral včasih grešniki, ki so preklinjali, za pokoro v največji vročini bosu po ostrem kamenju romati v to cerkveno. Pred nama se odpre čudovita panorama kakšna dva kilometra dolge soteske z več sto metrov visokimi prepadnimi stenami, spodmoli, balvani in rečico Glinščico, ki se pod vasico Botač v močnem curku 40-metrskega slapa preliva v slikovit kanjon. Soteska s svojo mogočnostjo, fantastičnimi oblikami in prvinskostjo deluje kot veličastna naravna katedrala s slapom v oltarju, ki ponazarja izvor in pretok življenja, časa... Vsekakor je to lepa priložnost za naš razmislek in poglobitev.

POHOD OB NEKDANJI MEJI NA KOJNIK

Obalno planinsko društvo je pripravilo lep in zanimiv pohod iz Črnega kala na Kojnik.

Iz Zgornjega Črnega kala smo se mimo jame hitro povzpeli čez Kraški rob na travnati Marčev hrib, kjer v gozdu poiščemo izhodiščno »mušo« – to so podolgovate groblje kamenja, s katerimi je bila pred stoletji označena nekdanja avstrijsko-beneška meja v Slovenski Istri. Poimenovanje po mušah so si mejne groblje

Kristalna piramida Snežnika ledeni v zimskem soncu.

kamenja zaslužile zaradi podobnosti barve in oblike z ležečo oslco – v istrskem narečju mušo.

Kmalu smo prišli h Gradišču z znamenito cerkvico Marije Snežne iz leta 1665 in še ohranjenim obrambnim nasipom. »Mušam« smo dosledno sledili prek Debele-ga hriba in Škrbine vse do Kojnika.

Vračali smo se po Kraškem robu, nato pa čez vrh Jampršnika in ob Jezeru »pobrali« dve izletnici, ki sta si na škrapljastem kraškem terenu zvili nogi.

Pred vrnitvijo na avtobus se je za nameček zgodila še ena »nezgoda« oziroma incident: nekulturni izpad pomočnika vodnika Darka na starejšega pohodnika, ki je po šestih urah hoje za trenutek zaostal. Razpoloženje je na srečo reševala z duhovitimi domislicami planinka, na primer o tem, da bi morali poleg nekdanje avstrijsko-beneške meje (s)poznati tudi druge meje in da bi marsikomu koristilo »zeleno čtivo« – Častni kodeks slovenskih planincev.

No, konec dober, vse dobro!

MINIATURA

S TERANOM V ŽEPU

LEA KUZMAN

V soboto zvečer se odločiva: jutri greva v Teranovo smer na Jezersko. Smer, ki sta jo v Dolgem hrbtu 6. februarja 1982 prva preplezala **Tine Kristan** in **Danilo Patarčič**, je pogost zimski cilj mnogim alpinistom. Ker so vremenarji napovedali ugodno vreme in sva od znancev dobila informacijo, da so razmere ugodne, se odločiva, da bo to moje prvo resnejše zimsko plezanje. Da pa bi bila mera še bolj polna, se s Petrom dogovoriva, da bova prenočila v mrzli zimski sobi na Vadinah.

Kot rečeno je bilo tudi storjeno.

Sobotni dan se je začel zelo zgodaj. Sprva je bila vožnja na Jezersko, nato dostop, ki pa na srečo ni naporen, in končno se ustaviva pod smerjo. Medtem ko si natikava dereze in pripravljava opremo za varno plezanje, naju pozdravi možakar, ki hiti v dolino. Utegne le povedati, da so razmere odlične in da se mu mudi domov k otrokom. Lepo je srečati ljudi, ki se ne odpovejo svojim konjičkom in pri tem ne zanemarjajo svojih otrok!

Na vstopu srečava še eno navezo in najine tri prijatelje, ki bodo plezali skupaj z nama, vendar nenavezani. Sama sebi še ne zaupam dovolj, tako da si hvaležno nadenem plezalni pas in se navežem.

Peter začne plezati prvi raztežaj in jaz ga varujem. Komaj čakam, da bom lahko zamahnila s cepinom in se pognala kvišku. Ker zelo hitro napreduje, se mi želja kmalu izpolni. Ko s cepinom in lednimi vijaki pripravi varovališče, lahko grem.

Užitek! Sneg in led sta v čudovitem razmerju, ravno primernem za malo šolo zimskega plezanja. Desna roka, leva roka, desna noga, leva noga, desna roka, leva roka... To se ponavlja, jaz pa uživam. Naklonina se giblje od 50 stopinj pa vse tja do 85. Ravno dovolj, da me tu in tam zajame adrenalinska mrzlica.

ln že se bližava izteku smeri v nekakšen skalni amfiteater. Tukaj naju čaka izpostavljeno prečenje v levo na greben. Zdrs bi tukaj pomenil nihajni padec in bingljanje v zraku. Moram priznati, da me je bilo tam precej strah. Toda že sem na grebenu, od koder se mi odpre pogled na moje prenočišče na Vadinah.

Ko prideva do koč, zlahka najdem zimsko sobo. Skozi okno zlezeš v majhno sobico s pogradom in tremi vzmetnicami. Prijatelji se poslovijo in odhitijo v dolino, s Petrom pa pričneva kuhati. Imava majhen gorilnik, tako da čakava celo večnost, da zavre voda za čaj in juho. Sicer pa se nimava nad čim pritoževati, saj imava časa na pretek.

Tako se počasi zvečeri in prižgejo se prve zvezde. Kaže, da bo danes polna luna. Veličastno je opazovati vrhove v luninem svitu tako blizu, skoraj na dosegu roke. Vsa prevzeta nad lepoto narave se spraviva v spalni vreči in se pokrijeva še z odejami.

Pred nama je dolga mrzla noč. Tolaživa se, da nima vsak takšnega vikend paketa kot midva. Edini zvok, ki ga slišiva, je zavijanje vetra, ki pa proti jutru poneha.

Zjutraj zamudiva rojstvo novega dne in šele okrog devete ure pokukava iz zimske sobe. Vrhovi, ki se kopajo v soncu, kar potegnejo Petra iz sobe in že skače s fotoaparatom naokoli. Včerajšnje gazi ni videti. Kaže, da je veter opravil svoje. Pripraviva si zajtrk, topel čaj in kruh s pašteto, pobereva stvari in se odpraviva v dolino.

Sestop skozi žrelo je siten, ker morava gaziti napihan sneg in paziti, da ne zdrsneva. Toda že je tu pobočje, kjer snameva dereze, pospraviva cepine in se z novim doživetjem v žepu vračava domov in novim dogodivščinam naproti.

Kje pa je teran?

V mislih ste z nami

VERA PIPAL

*Belo svečko
je prižgala
tja med ruševje
zeleno.*

*Belo svečko
je prižgala
pod visoko
steno.*

*Tam, kjer se je
pot začela,
lučka bo
gorela.*

*Tam, kjer se je
pot končala,
tudi dogorela.*

POT K LEPŠEMU PELJE ČEZ TEME ALI KRALJEVSKA ETAPA POTI POKLJUKA–PLANICA

OKROG LUKNJA PEČI

LADO BRIŠAR

Praskal sem z obema rokama po oprimkih v strmem, s travo obraščenem pečevju, dobrih tisoč metrov pod seboj sem med utrjenima nogama videl dolino Krme, nekaj deset metrov pred sabo pa odrešenje v podobi položnega travnatega pobočja. V zgornjem predalčku domovanja mojih sivih celic je kot refren zljajane popevčice odmeval odstavek iz vodnika:

»Tura je alpinistično dejanje. Terja ustrezno opremo in znanje ter vse potrebno za plezanje v navezi. Zahtevna mesta so številna in dolga, zato je tura zelo naporna. Tudi orientacija je močno zapletena. Nujno je spremstvo vodnika – alpinista.«

Zmogli smo, kaj pa drugega. Trije šodrovci in ena šodrovka, brez alpinista.

TRIJE NEUSPELI POSKUSI

Seveda to ni bil prvi poskus. Že pred leti smo prvič zakorčili v dolino Kot, mimo studenca. Pod severno steno Rjavine smo zavili levo. V skalnem skoku smo našli v Župančičevem vodniku opisane upognjene (neuporabne) lovske klince. Po šodru smo trapali, do koder je pač šlo, ker nikjer nismo videli tistih »dveh manjših oblastnih skal«. Dol gredé, ko smo se vračali, smo našli za robom znak PP in staro stezo, ki pripelje na začetek police, ki se vije proti vzhodu okrog Luknja Peči. Najmlajšega med nami, takrat jih še trideset ni imel, je že v prečenju prve grape zvil: »Jaz ne grem naprej!« Kaj nam je drugega preostalo, obrnili smo se. Da ne bi bil dan izgubljen, smo obiskali še Macesnovce.

Pravi šodrovec ne odneha, zato sledi drugi poskus (brez mladeniča). Začetnih orientacijskih težav ni bilo. Da niti ta tura ni uspela, sem kriv jaz. Na policah Luknja Peči, še nad Kotom, sem tako nerodno skočil, da mi je otekel gleženj. Oba prijatelja sem prepričal, da bom sam zmogel pot nazaj. Šla sta naprej, jaz pa odkrevsal nazaj. Prišla sta skozi okno do vznožja vršne glave Luknja Peči, naprej brez vodnika in zemljevida, ki sta ostala v mojem nahrbtniku, nista našla nadaljevanja. Tretji poskus bo ostal za vedno zavit v tancico skrivnosti. Marko, ki je bil udeležen v obeh prvih dejanjih, je brez nas, le s svojo najdražjo, opravil celotno pot brez tavanja; časa jima je ostalo še toliko, da sta menda v sestopu na Temenu celo zadremala na soncu.

In tako Marku ni ostalo drugega, kot da poskusi še četrtič in nas povede na »kraljevsko etapo« poti Planica–Pokljuka.

Že na melišču nad prvim skalnim skokom smo se doobra nasmejali, ko smo ugotavljali, kateri sta tisti dve oblasti skali (po **Župančiču**) ali kje neki so na levi tri gladke skale (po **Miheliču**). Objektivno stanje stvari je v resnici tako, da je celotno pobočje od Luknje navzdol polno gladkih, oblastih, manjših in večjih skal. Da ne bom samo kritiziral, še nasvet: treba je iti navzgor ob levem robu grušča, do prvega izrazitega prehoda med

rušjem. Tam se začne dobro vidna stečina z možici in packami. Kdor ne ve: rdeč poln krog (packa) je oznaka poti PP.

Na celotni turi so me najbolj navdušile police. Saj sem že prej slišal in v planinski literaturi bral o Kugyjevi polici, pa o policah v Montažu, ampak tako si jih pa le nisem predstavljal. Ko rečemo polica, imamo v mislih nekaj podobnega, kot je okenska: lepo enakomerna široka in vodoravna. Police okrog Luknja Peči pa so vse po pravilu nagnjene navzdol, široke so največ meter, posute so s peskom ali večjimi kamni. Res pa je, da nikjer niso prav ozke, vedno je vsaj za dober čevelj prostora.

KDO JE TAM ZABIL KLIN?

V vodniku je modro zapisano, da je treba včasih piskati obvoz, ta pa je vedno na spodnji polici. Ker tega nismo dosledno upoštevali, smo za kazen dvakrat hodili po kolenih, ker je bil pač nad polico prenzek strop. Ni bilo hudega, rahle poškodbe je utrpela le moja pleša, ostali trije so bili kolikor toliko lasati, zato se jim ni nič poznalo.

Do grebena, ki vodi od Dimnikov na Luknjo Peč, smo se morali po šodru spustiti navzdol. Kazalo je, da nikjer ni prehoda na greben. Šele ko smo prišli čisto blizu, se je odprlo okno. Skozenj stopimo na sončna travnata pobočja visoko nad Krmo. Okno je majhno, če ga primerjamo s tistim v Prisanku, bolj zasluži ime okence. Ob njem je možic, v njem smo našli »vpisno knjigo« – stekleničko z listki, na katerih so podpisi in vtisi ljubiteljev brezpotij. Ves presenečen sem odkril v njej vpis (skoraj) soseda, za katerega si nikoli ne bi mislil, da je kdaj naredil kakšen korak dlje od markirane poti. Kako malo se ljudje poznamo med seboj!

Nad Krmo je svet drugačen. Kdor ni verjel, bo tu prvič začel verjeti v pravljice. To preprosto ne more biti res! Konec je sence, pod nogami nista več samo skala in šoder, ampak tudi trave. Povsod so planike, vendar ne samo ena ali dve kot na obljudenih poteh – tu hodiš po preprogah rož. Tudi razgled je bogatejši. Na oni strani nad Kotom je prevladovala Požgana Mlinarica in Črna Gora, tu nad Krmo pa cela rajda gorá od Debele Peči čez Draška vrhova do Tošca.

Kadar sem pogledal iz Kota navzgor proti Rjavini ali z Macesnovca proti Dimnikom ali iz Krme proti Luknja Peči, vedno sem moral močno upogniti vrat. Nikjer ni niti slutiti prehodov! Ni izmišljaja, pot je, saj hodimo po njej! Res pa je, da smo šele na tej turi končno dojeli Župančičev stavek: »Pot je treba iskati, to je eden od polglavitnih mikov na vsej poti PP.«

Do sedla Luknja ni bilo posebnih težav z orientacijo. Tam nas je pozdravil čudoviti naravni most. Nič več se nam ni mudilo, malo smo raztegnili. Nato pa spet navzgor na najvišjo polico v Rjavini, pa navzdol in počez čez grušč. Lažje bi bilo, če bi bilo v letošnji zimi kaj več snega, pa ga ni bilo, zato je bilo vse kopno.

Tik pred Temenom najbrž nismo našli najlažjega prehoda. Šele doma sem v vodniku prebral: »Ko te od rešilne trave loči še kakih 50 metrov, se zgoraj odpre žleb. V lahkem plezanju se vzpneš skozenj in si oddahneš na zelenem fotelju nad Temenom.« Mi pa smo prilezli na Teme na zadnjem delu skoraj vodoravno, nobenega žleba nismo videli, verjetno smo ga zgrešili. V tisti prečnici smo našli celo pravi klin, takega, ki ga uporabljajo alpinisti. Da bi se tam navezali, je bilo nemogoče; še stati se pošteno ni dalo. Le kako bi lahko v taki strmini snel nahrbtnik in vzel iz njega vrvi! Pa tudi nesmiselno je bilo, saj je bil klin čisto na koncu težav; verjetno so ga zabili tisti, ki so šli v obratni smeri. Ko smo prišli čez, smo bili seveda vsi pametni: prej bi se morali navezati...

Na Temenu sem spet izrekel misel: »Lepo je, da so na svetu taki kraji!« Saj vem, prijatelji pravijo, da to prevečkrat rečem. Ampak sam zase prav dobro vem, da prav veliko takih krajev ni, na prste ene roke bi jih lahko naštel. Teme ima podobo odskočne mize, nalet je pobočje Rjavine, doskočišče pa strmine nad Krmo. Razgledi so enkratni, še vreme nam je šlo na roko, oblaki niso delali nobenih skrivalic. Na travnatem pobočju si lahko oddahneš, težave so mimo.

DA, ZARES, TO JE TISTO!

Še nikoli nisem tako kot tam na Temenu, ko sem ležal in mižal počival, zares razumel Pavčkovo misel: »Stišana zvočnost sozvočja neba in zemlje polni prostor.«

Spustimo se do ostankov bombnika iz druge svetovne vojne. Čeprav je od nesreče minilo že več kot petdeset let, melišče vsako leto na novo izvrže tisto, kar ne spada na goro: aluminij, železo, gumo...

Zaradi strahu pred rušjem nismo šli skozi Kravjo dolino, ampak smo zavili navzgor pod Rjavino do markirane poti. Markacijam smo ušli po bližnjici skozi Travno dolino. Najbolj se je seveda vlekel zadnji del poti: Veliko Polje, Malo Polje, Pri debeli bukvi (ki je ni več). Obujali smo spomine na turno smuko. Spomladi, konec aprila ali v začetku maja, presmučaš ta »dolgočasni« del v nekaj minutah.

Pogled nam je ves čas uhajal levo navzgor, da bi ugleдали tisti del poti do Luknje do Temena. Vedeli smo, da smo na dobršem delu tega odseka videli travnike v Krmi, torej moramo tudi od spodaj navzgor prepoznati Teme. Ni šlo, ugotovili smo samo, kje je Luknja Peč in katera grapa je tista, ki vodi s Temena navzdol. Nič zato, če bomo hoteli obujati spomine na danes prehojeno pot, bomo šli na grebene od Tošca preko Draških vrhov do Debele peči. Od tam bo naša pot kot na dlani.

Mogoče pa sem prvi odstavek napisal preveč dramatično, saj sem na celotni turi res užival. In to ne samo v razgledih. Danes, ko doživetja tega dne gledam iz razdalje časa in prostora, vem, da je tura okrog Luknja Peči eden od vrhuncev mojega iskanja in blodenja po gorskih brezpotjih. Resda postajajo podrobnosti v spominu sčasoma rahlo zabrisane in težavnosti izgubijo ostrino, ampak vedno bom rekel: »To, to je tisto!«

iz planinske literature

Vsa slovenska jezera

Na ozemlju Slovenije je okrog 1300 stojećih vod naravnega ali umetnega izvora, poimenovanih z jezeri, bajerji, ribniki, kalami in lokvami. So nadvse dragocen del naše skupne naravne dediščine. Jezera imajo svoj nastanek – rojstvo, s staranjem pa se zasipavajo, preidejo v močvirje, nato v barja in navsezadnje lahko izginejo. Dokler živijo, bi morali ohranjati njihovo čistočo, kar je pogoj za zdravo življenje živih bitij v njihovih okoljih.

Knjiga Vsa slovenska jezera, za katero je prispeval besedilo in tudi večino fotografij Peter Firbas, je leksikon slovenskih stojećih voda. V uvodu so opisani različni tipi jezer. Med naravnimi jezери so opisana ledeniška jezera v alpskem svetu, presihajoča v dinarskem in sredozemskem svetu ter rečna v panonskem svetu. Med umetnimi

Krn v zrcalu Krnskega jezera

Foto: Ciril Velkovrh

jezeri, ki jih je ustvaril človek in jih preuredil za svoje potrebe, pa so industrijska, bagerska, kmetijska in turistična jezera. Vsa našeta jezera so narisana tudi na priloženem zemljevidu, ki ga je izdelal Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU. Knjiga je eden od zadnjih velikih dosežkov na področju založništva DZS, d.d., saj se je ta založ-

niška hiša po več kot petih desetletjih delovanja odločila, da bo to delo prenehala. Škoda, tudi zato, ker se je poslovila z izjemno lepim in obsežnim delom, ki bi sicer sodilo v čas največjega razcveta podjetja. To dokazujejo tudi lepe fotografije in všečna notranja oprema knjige.

Jezera so v knjigi navedena po abecedi njihovih imen, med katerimi so bila nekatera ob pripravi rokopisa za to delo prvič poimenovana. Pri vsakem jezeru so navedeni zgodovinski podatki od njegovega nastanka naprej, splošni podatki o njih pa so ali splošno znani, izmerjeni ali pa samo ocenjeni. To nikakor ne zmanjšuje vrednosti leksikona, saj bi bila pri posameznih posegih v naravi na območju enega ali drugega »jezera« nujno potrebna kontrola, kar je isto kot ponovna izmera vseh dimenzij.

Za konec naj se še enkrat ustavimo ob fotografijah, ki so enkratna dokumentacija bogate naravne dediščine. Jezera in njegove vodne površine bi ne mogli fotografirati kot objekt (hišo), samo v predpisanem

okvirju. Nehote ali pa še bolj verjetno hoté je vodna površina fotografirana v ožjem ali širšem naravnem okolju, pogosto s čudovitimi predeli slovenske pokrajine.

Ciril Velkovrh

društvene novice

Pet let PD Hakl iz Svete Trojice v Slovenskih goricah

Najmlajše, zagotovo pa eno izmed najaktivnejših planinskih društev v MDO Pomurja, je zadnje dni aprila praznovalo svojo prvo petletnico uspešnega delovanja. Društvo so ustanovili trije ljubitelji planin, zanesenjaki, ki se jim je ozka usmerjenost posameznih vodstev bližnjih planinskih društev med lastne krajevne plotove zdela nesmiselna in tuja, še posebej pri vključevanju mlajših ljudi. 27. aprila leta 1996 je bil rojstni dan društva z zanimivim in nenavadnim imenom Hakl (**Herič, Kuster, Lipič**, dodana črka A

pa daje uporaben pomen besedi v tem delu Slovenskih goric.)

Jubilejno slovesnost so združili z načrtovanim pohodom po delu Pomurske planinske poti (skupno presega 200 km), ki s svojimi slabimi 50 km poteka tudi po lenarški občini, za vzdrževanje in urejanje pa si jo delijo s PD Lenart. To pot so se namenili prehoditi po delu, ki jo urejuje in vzdržuje PD Lenart med naseljem Sv. Ana in Zavrhom, vendar z delno spremembo zaradi slabega stanja dela poti.

Na slovesnosti ob jubileju, ki je potekala na kontrolni točki 14 C pri Trojiškem jezeru, se je po pohodu zbralo preko 120 planincev in gostov, ki so bili deležni bogatega kulturnega programa ob razvitju društvenega prapora in predstavitvi Zbornika, ki ga je ob tej priložnosti izdalo društvo. V njem je zapisana – sicer na kratko, a dovolj bogato in verodostojno – kratka zgodovina od nastanka društva do vseh doseženih uspehov zadnjih pet let. Na slovesnosti so podelili tudi bronaste častne znake PZS za petletno uspešno delo. Znake so prejeli predsednik društva **Dragotin Kuster**, tajnik društva **Drago Lipič**, blagajnik društva **Janez Herič** kot ustanovitelji in pobudniki novega društva ter dolgoletna aktivna mentorica mladih planincev na osnovni šoli Cerkvjenjak ter društvena planinska vodnica **Tončka Divjak** in **Drago Rokavec**, član upravnega

odbora društva. Častne znake je v imenu PZS podelil predsednik MDO Pomurja **Jože Ružič**. Prijetno druženje pomurskih planincev se je zavleklo pozno v večerne ure. Vreme za to je bilo več kot ugodno.

Društvo se lahko pohvali s podatkom, ki za marsikatero PD v Sloveniji pomeni že več let resen problem. V letu 2000 so v skupnem številu članstva – vpisanih je bilo 309 – zabeležili 119 članov kategorije C, od tega 78 članov osnovnošolske in predšolske mladine. Ta podatek potrjuje pravilno odločitev od ustanovitve društva dalje, da je potrebno imeti v društvu mladinski odbor, ki s svojo aktivno vlogo po šolah nenehno skrbi za promocijo planinstva in navezovanje mladih na naravo. Sicer pa jim članstvo kljub temu, da v neposredni bližini že več kot 25 let deluje PD Lenart, od ustanovitve dalje, ko so začeli z 63 člani, nenehno strmo narašča. Za leto 2001 predvidevajo, da jih bo okoli 350, kar pa je za ta »ravninski« planinski svet zavidanja vredna številka. V petih letih so tudi na področju izobraževanja kadrov, predvsem vodniškega, dosegli pomembne uspehe. S 17 licenčnimi planinskimi vodniki A, B, D kategorije so v MDO Pomurje na prvem mestu, z 18-odstotnim deležem vodnika na člana pa zagotovo tudi v društvih PZS na visokem mestu. V petih letih so v društveni statistiki našli preko 2410 udeležencev društvenih pohodov v gore.

Jeseni

ALEŠ TACER

*Jeseni
macesen
krvavo žari
in listje
na bukvah
rumeno bleđi...*

*Pripravlja
se gora
na zimski oklep,
megla
nizko sili
v doline zatrep...*

*Umirja
narava
poletja utrip.
Že daleč tam
vstaja
pomladi nov svit...*

PD Hakl iz Svete Trojice je praznoval društveno petletnico.

Tudi v delu Mladinskega odbora jim gre delo dobro od rok. Članstvo jim iz leta v leto narašča. Visoko udeležbo beležijo tudi na izletih, ki jih organizirajo preko odbora pod vodstvom **Feliksa Jakopca**. Od treh izletov v letu 1997, ko se je v bližnje hribe podalo okoli 180 mladih osnovnošolskih planincev, so imeli leta 2000 že preko 450 udeležencev. Za to oziroma prihodnje leto bodo poleg izletov načrtovali tudi udeležbo na tekmovanjih mladih, ki jih organizira Mladinska komisija pri PZS, kot so Mladina in gore ter Cican planinec. Svojo večletno željo po vsaj eni umetni plezalni steni v občini pa bodo to leto naslovili na vodstvo lenarške občine, saj jim nabiranje takih izkušenj omogoča le ta oblika vadbe, ker je naravna stena za redno vadbo preveč oddaljena. Društvo se lahko pohvali tudi z osvajanji gorskih poti v tujini. Posamezni člani, predvsem vodniki, so uspešno osvojili že kar nekaj tujih vrhov. Za njimi je v letu 1998 Grossglockner, 1999 Mont Blanc, v letu 2000 nedokončan vzpon na Matterhorn, za njimi je tudi nekaj posameznih trekingov po Kitajski ter dva vzpona enega člana na Kili-mandžaro v Afriki.

Od leta 1997 si vodstvo društva vztrajno prizadeva, da bi v prihodnje uspeli s postavitvijo svojega planinskega doma. Ali jim bo to uspelo, bo pokazal čas.

Drago Lipič

Novi markacisti

Na razpis tečaja Savinjske območne markacijske skupine (Obv. PZS, št. 10/00, str. 211) za markaciste PZS se je prijavilo 27 kandidatov iz 11 planinskih društev. Tečaj je bil opravljen v dveh koncih tednov (marec, april) v Planinskem domu na Resevni in na poteh okoli doma. Od 27 prijavljenih je redno prisostvovalo tečaju 25 kandidatov in ga tudi uspešno končalo. Tečajniki so bili iz devetih PD Savinjskega MDO, eden iz PD Oplotnica Podravskega MDO in dva iz PD »Polom« Kostanjevica na Krki iz Dolenjskega MDO. Tečaj je vodil **Florjan Nunčič** ob sodelovanju inštruktorjev **Boža Jordana**, **Tone-**

Tečajniki s vodstvom pred domom na Resevni

ta Tomšeta in **Francija Vesela** ter pripravnika **Stanka Gašpariča**. Skupno število doseženih točk je bilo 940 od 1150, to je 81,74 odstotka ali povprečno 37,6 točke na tečajnika. Tečaj je bil uspešen. Pri nalogi, ki so jo tečajniki dobili za opis poti, je velik napredek (le ena sama ima dva stavka!); uporabljali so digitalni zemljevid (Atlas), eden je pripravil opis z barvnimi posnetki, ki lahko služi za podlago vsemu, tako za turistični vodnik kraja kot za planinski vodnik in karto. Podkomisija za vzgojo bi morala pripraviti ustrezno učno gradivo in vse didaktične pripomočke.

B. J.

Občni zbor PD Šentjur

V torek, 24. aprila, ob 19. uri je bil v hotelu Žonta v Šentjurju redni letni občni zbor Planinskega društva Šentjur. 24. aprila zato, ker je bil ravno na ta dan pred 50 leti na god farnega patrona sv. Jurija ustanovni občni zbor društva. Ob napovedanem času je bilo prisotnih preko 50 članov in gostov in še 30 nastopajočih iz Osnovne šole Franja Malgaja ter vrtca iz Hruševca. Prijetnemu mladinsko in planinsko obarvanemu programu je sledil pozdrav vsem prisotnim in gostom, temu pa poročila.

Od gostov so bili prisotni **Adi Vidmajer**, podpredsednik PZS, **Božo Jordan**, član MDO PZS, **Martin Aubreht**, predsednik SMDO, in predsedniki sosednjih društev PD Šmarje, Rogaška Slatina, Železar Štore, Celje in Zabukovica. Prisotni so bili tudi predstavniki občine in Krajevne skupnosti Šentjur.

Predsednik PD Šentjur **Ivan Straže** je nato predstavil delo društva v zadnjem dveletnem obdobju in dejal, da jim je uspelo uresničiti zastavljene investicije na domu. S finančno pomočjo občine so prenovili in dodelali sanitarije, postavili novo kmečko peč, kombinirano s centralno kurjavo, prebarvali velik del notranjosti doma, lani pa tudi vsa okna in vrata in vse lesene dele zunanosti doma. Povedal je tudi, da so stroški te investicije preokračili njihove zmožnosti za 500.000 tolarjev in prosijo za pomoč na žiro račun PD Šentjur 50770-678-55258. Dolg prenašajo v to leto zaradi slabega izkupička v domu v zadnjih nekaj letih in uvedbe DDV. Pa tudi vlomilci in nepridipravi jim zmanjšujejo zaloge ali delajo družbeno škodo.

Društvo je v tem obdobju organiziralo več pohodov in izletov. Najbolj množični so bili izleti na Golico, Veliko Kozje, Blegoš in Storžič. V manjši skupini pa so se povzpeli na Ratitovec in Begunjščico. Tudi pohodi, spomladanski na Resevno, na Goro Oljko, Dramlje – Žiče in na Donačko goro, so bili množično obiskani. Prvomajski shodi na Resevni so vedno bolj obiskani. Lani 26. avgusta so prvič uspešno realizirali dan planincev SMDO na Resevni. Društvo ima usposobljene štiri planinske vodnike, enega varstvenika narave in štiri markaciste za vzdrževanje in markiranje preko 40 kilometrov planinskih poti, ki jih ima na skrbi PD Šentjur.

Društvo je v minulemu letu štelo 118 članov, v tem letu pa želijo povečati to število, kar je bilo tudi priporočilo občnega zbora, izlete želijo voditi po programu društva, na domu na Resevni pa želijo v prvi vrsti poplačati dolgove, potem pa izdelati nova vhodna že večkrat vlomljena vrata, prebeliti fasado in obnoviti vse dotrajane lesene dele miz in klopi zunaj doma. Mnogo naštetega naj bi bilo opravljenega do praznovanja 50-letnice delovanja društva, ki bo v soboto, 29. septembra 2001, v sklopu praznovanj občinskega praznika Šentjur. Tedaj želi društvo razviti svoj prapor in izdati brošuro.

Vse planince in ljubitelje narave vabijo, da se udeležujejo izletov, ki jih objavljajo v oglasni omarici v križišču v Šentjurju. Vse informacije dobite tudi v pisarni društva (Ljubljanska 1) vsak četrtek od 14. do 15. ure. Vabljeni pa ste tudi v dom na Resevni, ki bo tudi v prihodnje odprt od aprila do novembra ob sobotah, nedeljah in praznikih, pozimi pa le ob nedeljah in praznikih od 8. do 20. ure. Dom so pripravili odpreti tudi v drugih terminih v dogovoru s predsednikom društva (Ivan Straže, tel. 03/574-09-45 ali GSM 031/883-319).

Občni zbor se je prijetno končal z mnogimi čestitkami ob jubileju in podelitvijo priznanj ter praznično večerjo.

Ivan Straže

Planinski dom na Vrheh znova odprt

Dne 22. avgusta 1961 je bil dograjen in slavnostno odprt Dom reirskih in savinjskih borcev na Vrheh (886 m) nad Trbovljami. Dom stoji na sedlu oz. pod pobočjem Kisovca (1021 m) in Javorjem (1132 m) v neposredni sosesčini cerkve sv. Lenarta. Do prvih povojnih let se je tako imenovalo tudi to območje, Sv. Lenart, kasneje so ga preimenovali v Vrhe. To območje je preval med Zasavjem in Savinjsko dolino. Sicer je tod še nekaj kmetij, v zadnjih desetletjih pa so zgradili na širšem območju Vrhov več počitniških hišic. Okoli 45 minut je do Sv. planine oz. Partizanskega vrha, do Čemšeni-

ške planine pa več. Blizu je tudi smučarska vlečnica v Medvednici. Območje je povezano z makadamsko cesto preko Jagra in Podmeje s Trbovljami in Savinjsko dolino, deloma z makadamsko in deloma asfaltirano cesto pa mimo Doma pod Javorjem in mimo Čebin prav tako s Trbovljami in Kotredežem oz. Zagorjem. Sicer pa sodi to planinsko območje k Zasavski planinski poti; z markacijami je zaznamovana pot proti Mrzlici, na drugi strani pa proti Čemšeniški planini.

Dom je zgradil poseben gradbeni odbor, ki ga je vodil **Franc Slapnik**, v njem pa so bili še nekateri drugi gospodarstveniki in predstavniki borčevske organizacije. Investitor je bil Občinski odbor te organizacije v Trbovljah. Načrt za dom – brunarico je izdelal **Zdenko Zupan**, gradbeni tehnik, ki je zasnoval precej planinskih objektov. Spodnji, kletni prostori so zidani, zgornji del je bil lesen in je v prvotnem delu še vedno lesen. Poleg gostinske sobe in kuhinje je bilo v štirih sobah na voljo 12 ležišč, urejene so bile sanitarije, voda je studenčna. Z dozidavo so pričeli leta 1968, ki je takrat niso dokončali in ta dozidava oz. opremljenost dozidanih prostorov še danes ni v celoti dokončana. Za zgraditev tega doma so prispevala potrebna sredstva številna podjetja predvsem iz Trbovelj, deloma pa tudi iz sosednjih občin in iz Savinjske doline. Za kasnejše vzdrževanje in dograditev pa ni bilo več dovolj potrebnih sredstev. Dom je bil odprt vse leto, občasno je bil dobro oskrbovan ter vse leto dostopen planincem in izletnikom ter drugim obiskovalcem.

Dotacije so postopoma usihale tudi iz občinskega proračuna, tako da je bila borčevska organizacija kot lastnica in upraviteljica prisiljena dom prepustiti občini Trbovlje. Ker tudi ta ni našla ustrezne rešitve, se je pred okoli desetimi leti odločila dom odprodati. Tedaj je bil že v precej slabem stanju. Številni planinci, predvsem pa še pohodniki po Zasavski planinski poti so zastonj trkali na vrata zaprtega in propadajočega doma.

Po javnem razpisu je ta dom odkupil **Bojan Praprotnik** iz Medvod. V

obnovo in opremo je zadnja leta vložil precejšnja sredstva. Po zaključku obnovitvenih del je pridobil tudi ustrezna dovoljenja za začetek obratovanja. Kot najemnik je ta dom prevzel v upravljanje **Martin Močnik** z ženo **Zvonko**, oba sta iz Mengša in oba izkušena gostinca.

Dom so znova odprli za vse obiskovalce, predvsem se za številne planince, 1. aprila letos. Odprt je vsak dan od jutranjih ur vse do polnoči. Hkrati z dobro kuhinjo je novi najemnik poskrbel tudi za prenočevanje. Na voljo je osem lepo urejenih in opremljenih dvo- in triposteljnih sob. Od začetka vnovičnega obratovanja se dom imenuje Planinski dom Vrhe.

Novi najemnik si prizadeva, da bi dom dobil status, kakršnega imajo planinski domovi in kočje planinskih društev, včlanjenih v Planinsko zvezo Slovenije. V ta namen je storil potrebne korake pri vodstvu PZS. PD Trbovlje je željni rešitvi naklonjeno, ker med Mrzlico in Čemšeniško planino ni planinske postojanke razen gostišča Jurše na Sv. planini oz. Partizanskem vrhu. Dom pa stoji tudi na Zasavski planinski poti. Pomoč novemu oskrbniku je v okviru možnosti ponudilo tudi Turistično društvo Trbovlje.

Poključna pravljica

SLAVICA ŠTIRN

*Ta mir
in tihota
ovita v zlati soj.*

*Poslednji sončni žarki
poljubljajo
vršičke smrek.*

*Le kdaj pa kdaj
začujem
zapoznele ptice klic.*

*Čakam na meglice,
da mi pričarajo
vilinski rej.*

Da zaplešemo!

Trboveljska občina in tudi sosednje občine so zelo zainteresirane, da tudi ta predel planinskega sveta v Zasavju znova oživi in nudi domačemu prebivalstvu in drugim obiskovalcem in izletnikom željene storitve. Tega novega doma pa so zelo veseli tudi številni planinci tako iz zasavskega kakor tudi savinjskega območja pa tudi od drugod.

Tine Lenarčič

8. pohod po stopinjah Valentina Staniča

Planinsko društvo Valentin Stanič iz Kanala je v soboto, 7. aprila, organiziralo že 8. pohod po stopinjah **Valentina Staniča**. Udeležilo se ga je okoli 400 pohodnikov iz vse Slovenije, ki so prehodili kar zahtevno celotno pot ali pa so se udeležili enega od dveh krajših pohodov.

Vremenska napoved za pohodnike ni bila najbolj obetavna, vendar je vreme do poldneva kar držalo. Tako je namočilo v glavnem tiste, ki so startali nekoliko kasneje ali pa so se na poti in kontrolnih točkah predolgo zadrževali. Kljub oblačnemu vremenu pa je bila letos vidljivost enkratna. Poleg Svete gore in Soče smo lahko občudovali prešteviline raztresene vasice po Goriških Brdih, pogled pa je segel še daleč v Furlansko nižino in do razčlenjene jadranske obale.

Pohod velja za enega od težjih pri nas in povprečni hodec potrebuje zanj brez postankov osem ur. Začne se v Sokanu, nato pa vodi pohodnika strma pot do restavriranih razvalin cerkvice sv. Valentina na Sabotinu, gre preko vrha do planinskega zavetišča, nato pa po izpostavljenem grebenu proti Goriškim Brdom. Pri Vrhovljah, kjer je nekako polovico poti za nami, se začnemo složno vzpenjati proti najvišji točki pohoda, to je 812 metrov visoki Koradi s planinskim zavetiščem in cerkvico sv. Genderce. Pot nadaljujemo po Kanalskem Kolovratu in se pri Sv. Jakobu (745 m) strmo spustimo navzdol mimo Gorenje vasi in Klančnikovega senika v Kanal.

Ker je popoldne deževalo, so kanalski planinci zaključno prireditev predstavili v gasilski dom, kar pa ni bila najboljša rešitev. Tako trdi tudi

Ljudmila Zimic, ki je duša kulturnega življenja v Kanalu.

»Tu ni pravi ambient! Cilj in zaključna prireditev bi morala biti na kontradi, če pa dežuje, bi rade volje odprla tudi vrata Galerije Rika Debenjaka. Kaj potem, če bi bila tla blatna in umazana! Bi že potem počistili,« vsa ganjena pripoveduje Ljudmila Zimic in nadaljuje:

»Lansko jesen je bila v naši galeriji predstavitev knjige o Valentinu Staniču, ki jo je napisal **Stanko Klínar**, izšla pa je pri Planinski založbi PZS. Ob tej priložnosti so predvajali tudi film o Valentinu Staniču, ki ga je posnela TV Slovenija, odprli so še razstavo fotografij **Toneta Škarje** o Himalaji.«

Nekaj planinskih pesmi nam je nato zapel MPZ Kazimir Nanut iz Kanala pod vodstvom zborovodje **Aleša Rupnika**, novopečeni predsednik PD Valentin Stanič iz Kanala **Zvonko Lazar** pa je spregovoril nekaj pozdravnih besed.

Čeprav je bil letošnji pohod že osmi po vrsti, pa organizatorji pravijo, da še vedno ne vedo, kateri datum bi bil bolj primeren. Prvi pohod so izvedli v maju, nato so ga predstavili na konec aprila, najprej na nedeljo, pozneje na soboto, letošnji pa je bil na prvo aprilsko soboto. Rekordna udeležba, okoli 800 pohodnikov, je bila na lepo sončno nedeljo na tretjem pohodu. Nekaj sprememb bo treba narediti. Tako pravi tudi predsednik organizacijskega odbora **Marjan Nanut**:

»Bliža se 10. pohod. Mogoče bi takrat ukiniteli dva krajša pohoda. Ljudem bi povedali, da je pohod pač težavnejši, da traja osem ur in bi bili na to pripravljene. Mislim, da si Valentin Stanič zasluži nekoliko težavnejši pohod. Sicer se pohodniki lahko odločijo tudi za krajšega, toda uradno bi bil priznan samo celotni od Solkana do Kanala.«

Idejo za pohod po stopinjah Valentina Staniča sta dala domačina **Tone Medvešček** in **Emil Hvalica**, ko sta pred približno desetimi leti pohajkovala po omenjeni poti nad Sočo, ki je tudi del linije soške fronte. Medvešček danes komentira:

»Rekla sva si, kaj pa, če bi v Kanalu organizirali nekoliko težavnejši pohod, kakršnega v Sloveniji še ni. Poimenovali smo ga Po stopinjah Valentina Staniča, čeprav ne moremo trditi, da je Stanič ravno tod hodil. To je bolj simbolično. Dokazuje pa imamo, da je hodil do sv. Valentina na Sabotinu. Sicer ne po tej poti, kjer hodimo sedaj mi, ampak iz Gorice po južni, italijanski strani. Vsako leto je v cerkvi sv. Valentina praznoval svoj god. O tem je pisal že **Slomšek**.«

Nekaterim je zahteven in lep pohod Po stopinjah Valentina Staniča prirasel k srcu in vsako leto se radi vračajo na poti skalnatega Sabotina in bolj krotke, čeprav višje Korade. Pa tudi zaradi prijaznih domačinov, saj po naporni hoji prija pogovor s starimi prijatelji. Eden takšnih, ki je bil na vseh osmih

Pogled z grebena na vrh Sabotina s Sočo in Škabrijelom v ozadju

Na Koradi (812 m), ki je imenovana tudi sv. Gendra ali Kobaljšče, stoji cerkva sv. Gendrece.

Foto: Franci Erzin

pohodih, je tudi **Tone Primožič** iz Celja, po rodu Primorec iz Novakov nad Cerknim, ki je na pohod pripeljal kar dva avtobusa planincev. Lani pa so iz Celja prišli kar s posebnim vlakom.

Franci Erzin

Na Sveto goro

Na tisto soboto pred cvetno nedeljo je bila slaba vremenska napoved, za razpisani planinski izlet Planinskega društva Radovljica pa se je kljub temu odločilo nekaj čez dvajset pohodnikov. Zbrali smo se zjutraj na Bledu na železniški postaji. Premalokrat se odločamo za prevoze z vlakom, a vodnika **Franci Hribernik** in **Janez Krvina** sta se to pot odločila, da bo zaradi majhnega števila prijavljenih in tudi zaradi lokacije našega cilja vlak najprimernejše prevozno sredstvo.

Marsikdo od nas se že dolga leta ni vozil z vlakom, na tej relaciji pa mogoče sploh še nikoli. Mimo Bohinjske Bistrice, Podbrda, Huda južne, Grahovega, Kneže, Mosta na Soči, Doblarja, Kanala, Anhovega, Deskel, Plav in Šmavra smo se udobno pripeljali do Solkana, kjer smo izstopili. Sprejel nas je mrzel, negostoljuben veter.

Solkan z 98 metri nadmorske višine je staro naselje; nekdanje bilo predmestje Gorice, danes pa Nove Go-

rice. Skozi ozko sotesko med strmimi pobočji Sabotina (609 m) in Skalnice (681 m) se Soča tukaj prebije med gorami na Furlansko nižino, prestopi slovensko-italijansko mejo in vse do izliva v Jadransko morje teče po Italiji. Ker leži naselje ob izteku doline, je zanj značilna podnebna posebnost, da ne poznajo slane, kar s pridom izrabljajo vrtnarji.

Zastavili smo po asfaltni cesti navkreber, Skalnica ali Sveta gora pa nas je od daleč ves čas vabila in nam bila kažipot tudi pri iskanju bližnjic. Dosegli smo jo in kljub oblačnosti, ki se je vedno bolj gostila, smo še lahko uživali v razgledu, ob katerem lahko nazorno dojamete pokrajino v osrčju Goriške. Ob nizkih gričih, ki štrlijo iz ravnine, se je umestila Gorica, z vzhoda se odpira Vipavska dolina, opasana z gričevjem, na zahod se širi Furlanska nižina, izza Sabotina se vidijo Brda.

Ogledali smo si znamenito božjepotno cerkev – romarsko baziliko Marijinega vnebovzetja – in marijanski muzej. Ob dvanajstih, ko smo se odpravili nazaj v dolino, je začelo deževati. Vračali smo se po drugi poti, proti železniški postaji v Plavah. Vremenska napoved se je žal uresničila do zadnje podrobnosti: deževalo je vedno bolj in iz nahrbtnikov smo potegnili dežnike in pelerine.

Morda je kdo zaradi dežja obžaloval, da se je odločil za pohod, sama pa v takih primerih lahko ohranjam dobro razpoloženje in si znam reči: »Prava reč, če ti teče za vrat in ti v čevljih žvoklja! Saj imam, res sreča, na sebi nepremočljivo kožo!« Tako morda še bolj čutiš, da si del narave, del teh gozdov – kot drevo, kot grmovje, zraslo s tem hribom in s to pokrajino. In zelenje je še bolj zeleno, kadar je mokro. Trava, spomladanski brstiči, poganjki, listi in iglice dreves, vse je raslo in kipelov vsak v svoji malce drugačni, enkratni in neponovljivi zeleni barvi.

Če bi bilo lepo vreme, bi si zgodovinske znamenitosti ob poti ogledali še bolj natančno. Tako pa smo le šli mimo, a kljub temu so se nas dotaknili trpljenje in ostanke starih vojn in sovraštev: spominske plošče, spomeniki, neštete kaverne in rovi,

razpadajoči opaži, med kamenjem premešana kakšna kost, zivalska ali človeška, star nabojnik, križ, obtolčena čelada, zarjaveli naboji. Tod sta se v silnih naletih uničevali in izčrpavali avstrijska in italijanska armada. Te gore nad Sočo vedo za krvave bitke, ki so bile najhujše bitke I. svetovne vojne.

Lilo je kot za stavo, ko smo na križpotju zašli, se vračali nazaj v hrib in znova iskali pravo pot, lilo je tudi, ko smo prišli na kolovoz, z njega na makadamsko cesto in z nje na asfalt. V zaselku Paljevo smo povprašali očanca, ki nas je začudeno gledal izpod hišnega nadstreška, koliko še imamo do Plav. »Dva in pol kilometra,« je odvrnil. Ne vem, koliko je to držalo, nam se je razdalja zdela najmanj še enkrat tolikšna.

Plave, znane bolj zaradi druge soške hidroelektrarne, so naselje ob železnici tik ob mostu čez Sočo. Vlak, ki je prispel iz Nove Gorice, nam je premraženim in premočnim dal toplo zavetje vse do Bleda, od tam pa ni bilo več daleč do doma.

Včasih pač mora deževati, ne samo zaradi vremenskih in zemeljskih zakonitosti, ampak tudi zato, da človek najde protiutež vsem jasnim, vročim in sončnim dnevom, da prisluhne sam sebi in najde v sebi pozitiven odmev.

Ivanka Korošec

Pohod po meji KS Liboje

Planinsko društvo in Krajevna skupnost Liboje sta izvedla 19. pohod po meji KS in ob spominskih obeležjih NOB. Oba organizatorja si zaslužita posebno pohvalo, ker organizirata pohod mimo obeležij NOB, ki jih je pet.

Letos se je pohoda udeležilo okrog 250 planincev. Razdeljeni so bili v dve skupini. Planinci so morali hoditi pet ur, tekači pa so pretekli progo po drugi poti. Povzpeli so se morali na 622 metrov visoki vrh Debro. Zaključek je bil prav slovesen pri planinski koči na Brnici, ki je edina koča PD Liboje. Do leta 1996 so bili planinska sekcija pri Planinskem društvu Zabukovica, sedaj so samostojno planinsko društvo. 287

Strgarjeva domačija, kjer so se pohodniki pod šotorom ogreli z domačim čajem in jedmi.

Foto: Boštjan Nabergo

Vsak udeleženeec je po prihodu do kočice na Brnici dobil topel napitek, trdo kuhano jajce in jabolko. Lani so še lahko ponudili brezplačno enolončnico, letos pa niso mogli zaradi pomanjkanja finančnih sredstev. Pohodnike je pozdravila godba na pihala pod vodstvom kapelnika **Bertija Završnika**.

25. maja so imeli srečanje planinskih vodnikov MDO Savinjska. Zahvaljujejo se sponzorjem in članom pihalne godbe za pomoč in izvedbo programa.

Milan Gombač

Na Nanos

Za nami je že 18. tradicionalni vzpon na Nanos po Vojkovih poteh. Kot vsako leto je bil tudi letos prvo nedeljo v marcu, 4. 3. 2001.

Na slab, deževen in z burjo ovit dan se je opogumilo 300 pohodnikov iz celotne Primorske. Za to gre vsa zahvala tako organizatorjem, PD Podnanos, kot tudi samim udeležencem.

Kot zmeraj se pohod začne v Podnanosu, od tod pa krenejo pohodniki mimo Poreč in se povzpnejo do Konja, kjer se lahko ustavijo in se prepustijo lepemu razgledu po Vipavski dolini in Krasu vse do Tržaškega zaliva (žal letos ni bilo tako), lahko pa tudi požigosajo svoj planinski dnevnik. Ko je glavni vzpon mimo, pelje pot naprej do Strgarjeve domačije, kjer je bil postavljen šotor in kjer so se pohodniki lahko ogreli s toplim čajem.

Nato sledi še majhen vzpon do lov-

ske kočice in tam lahko končno pohodniki potrdijo svoj vzpon, lahko pa so se preskrbeli tudi z novo majico ali lončkom PD Podnanos.

Poleg številnih novoudeleženi-

h pohodnikov je bilo tudi veliko takih, ki so prejeli bronasti, srebrni ali zlati znak ali pa priznanje za 12 pohodov.

Kljub dežju je pohod uspel in naj bo motivacija za vse, ki niso bili na pohodu, in tudi za organizatorje, saj je pohod tradicija in ne smemo pozabiti, da se na ta dan spomnimo našega domačega rojaka heroja **Janka Premrla-Vojka**.

Maja Koritnik

Laški planinci na škofjeloškem Lubniku

V meglenem sobotnem jutru 31. marca smo se laški planinci pričeli vzpenjati na 1025 metrov visok Lubnik, ki se dviga nad Škofjo Loko.

Večgeneracijska družba (od osnovnošolcev do upokoencev) je hitro ubrala skupni tempo in z medsebojno pomočjo smo uspešno prebrodili blatno pot, ki je nastala po preteklem deževju. Seveda brez umazanih čevljev in hlač, ki so dobile rjavkasto abstraktne vzorce, ni šlo, čeprav nas je naš vodnik **Bojan Kocjančič** vodil po »suhih« poteh škofjeloškega hriba.

V koči smo bili postreženi s toplim čajem, ki nam je ogrel premražene ude. Pred odhodom v dolino smo podelili priznanja vsem članom, ki

so se udeležili planinske šole za odrasle, ki jo je pripravilo PD Laško. Udeleženci Planinske šole za odrasle so obiskali tri predavanja: o planinski opremi in poteh (predaval je inštruktor planinske vzgoje **Franc Gričar**), o varstvu gorske narave (**Vinko Šeško**) in prvi pomoči ter bolezenskih stanjih, ki jih nosimo s sabo v gore (**dr. Niko Borič**). Za pridobitev priznanja so morali vsi osvojiti še Lubnik, kjer so svoje znanje uporabili v praksi.

Polni energije smo se vrnili v dolino, kjer smo si še ogledali etnološko zbirko v škofjeloškem gradu in nato veseli in prijetno utrujeni odhiteli proti domu.

Petra Šuster

Vrtec Laško na Resevni pri Šentjurju

V soboto, 7. aprila, smo se nekateri iz vrta Laško kljub oblakom, ki so se zbirali na nebu, usedli na vlak in se odpeljali v Šentjur pri Celju, ki je bilo naše izhodišče za vzpon na 982 metrov visoko Resevno.

Otroci so bili na vlaku nemirni od pričakovanja, tako da so jih starši komaj dohitevali, ko smo izstopili iz vlaka in krenili proti našemu cilju. 15 otrok in njihovih staršev je brez težav prišlo na vrh, kjer so si kmalu nabrali nove zaloge energije za vzpon na kovinski razgledni stolp, ki je visok 20 metrov.

Po fotografiranju in preizkušanju poguma 20 metrov nad tlemi smo odšli v dolino. Ker smo bili prehitri in vlaka še ni bilo, smo zapeli priljubljeno pesem »Gradimo prijateljstvo«, pojedli še zadnje priboljške iz nahrbtnikov in nato je prisopihal vlak, da nas je prav nič utrujene odpeljal domov.

Petra Šuster

Mali oglas

Ugodno prodam nove, komaj dvakrat uporabljene vrhunske gorske čevlje proizvajalca Meindl-Jorasse številka 45. Čevlji so brezhlebn, še v garanciji in z računom. Sedanja prodajna cena je 40 odstotkov nabavne cene. Če vas nakup zanima, pokličite po telefonu 041/915-700 ali 04/207 25 99 (Igor).

SPONZOR PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

NACIONALNA FINANČNA DRUŽBA

Poblašćena druŕba za upravljanje investicijskih skladov

PLANINSKI KOLEDARJI 2002

ZA LETO 2002 STA V PRODAJI DVE IZVEDBI TRADICIONALNEGA PLANINSKEGA KOLEDARJA:

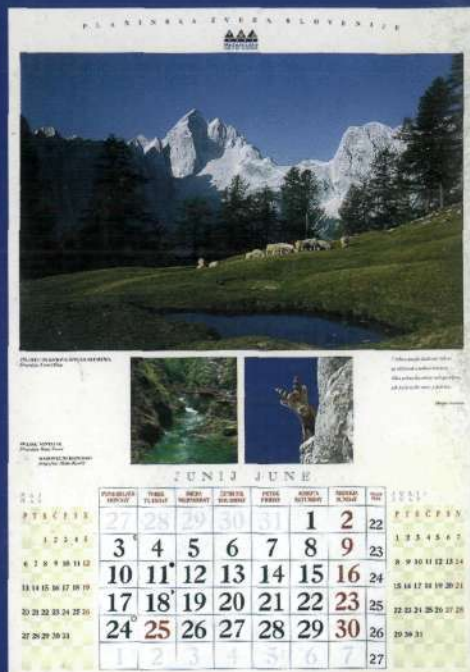
LETO GORA 2002

V počastitev mednarodnega leta gora, ki ga je za leto 2002 razglasila Organizacija združenih narodov, je Planinska zveza Slovenije izdala **poseben stenski koledar**. Poleg naslovnice so tudi na koledarskih listih osnovni motivi gore in gorske vode (slapovi, jezera, izviri), na pomožnih posnetkih pa drobni biseri gorskega sveta, živali, rastline, detajli. Vsak koledarski list je opremljen s posebnim znakom Mednarodnega leta gora, vsebuje pa še opise posnetkov, verze in lunine mene, na zadnjem listu s podaljškom za dotisk firme pa bo opisan pomen Mednarodnega leta gora s posebej poudarjenim prispevkom Slovenije in Planinske zveze Slovenije.

Format je pokončen 33 × 48 + 5 cm (za dotisk), koledar je vložen v papirnato vrečko.

Po 10. točki 26. člena Zakona o davku na dodano vrednost smo kot registrirani davčni zavezanec oproščeni obračuna DDV.

Cena do 20. 9. 2001 je 750 SIT za izvod. Popusti ob nakupu večje količine 10, 15 in 20 %.

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE
 DVORŽAKOVA 9, 1000 LJUBLJANA
 PRIPOROČAMO SE ZA NAROČILO

ALPSKE PANORAME 2002

To je avtorski koledar priznanega planinskega fotografa Petra Janežiča. Ob odličnih posnetkih ga odlikuje razviden koledarski del s prazniki, luninimi menami itd. Koledar dopolnjuje 12 panoramskih posnetkov ter preglednica preteklega in prihodnjega meseca. Je odlična kombinacija umetniškega in poslovnega koledarja. Na zadnji strani je v slovenskem in angleškem jeziku literarno opisan naš gorski svet izpod peresa znanih planinskih pisateljev.

Format je dvojen, torej 42 × 30 cm, v visečem položaju 42 × 60 + 5 cm dodatka za dotisk.

Cena do 20. 9. 2001 je 850 SIT za izvod. Popusti ob nakupu večje količine 10, 15 in 20 %.

Po 10. točki 26. člena Zakona o davku na dodano vrednost smo kot registrirani davčni zavezanec oproščeni obračuna DDV.

Vabimo Vas, da se obrnete na nas, saj že vrsto let pripravljamo značilne, vedno lepe in vedno drugačne koledarje. Sporočite nam svoje želje o količini in roku dobave ter dotisku firme. Koledarje si lahko ogledate in jih naročite pri g. Franju ZUPANČIČU (tel.: 01/434 30 22, 434 30 23, 231 25 53 /interna 104, faks: 01/43 22 140) na Planinski zvezi Slovenije, Dvoržakova 9, Ljubljana.

